

Alfred Hitchcock Priče za nesanicu

Kutija koju sam nosio bila je pravilna kocka, bridova dugih po dvadesetak centimetara, pomno umotana u običan smeđi papir. Ušao sam u prostrano predvorje Gradske palače i krenuo ravno prema dizalima. Zapazio sam nekoliko policajaca raštrkan ih među svjetinom, ali i to da neki od njih nisu promatrali moju kutiju tek zbog profesionalne radoznalosti. Ili im je pažnju privukla samo moja brada? Ipak, nijedan nije pokazao namjeru da mi zasmeta ili da pođe za mnom.

Dizalom sam se popeo na treći kat. Hodnikom kojim sam pošao šetalo je još nekoliko policajaca, a jedan od njih trljao je bradu i mrštio se kad sam prolazio kraj njega.

Ušao sam u dvoranu za gradonačelnikova primanja. U njoj je bio samo mladić za pisaćim stolom u dnu prostorije. Zastrašene oči bile su mu prikovane za moju kutiju.

"Izvolite?" upitao je.

"Želim smjesta razgovarati s gradonačelnikom;

Jezikom je prešao preko suhih usana.

"Jeste li se najavili?"

"Već bih vam rekao da jesam!" Pogledao sam na sat.

"Neizbježno se moram sastati s njim. Odmah, bez odlaganja."

"Pričekajte samo trenutak" brzo je rekao. Projurio je kroz vrata iza svoga stola. Kad ih je zatvarao, učinilo mi se da čujem škljocanje automatske brave.

Nakon približno četiri minute posvemašnje tišine počela su se polako otvarati vrata kroz koja sam došao iz hodnika. Okrenuo sam se i u njihovu okviru ugledao čovjeka u modru odijelu. Kao da je oklijevao, razmišljajući bi li ušao ili ne. Iza njega su se, ispruženih vratova, nadvirivali policajci u uniformama.

Čovjek u modrome zurio je naizmjenice u kutiju i u mene da bi naposljetku, čini se, shvatio što se događa. Naredio je pajka-nima iza sebe da odstupe. Ušao je u dvoranu sam, zatvorivši vrata za sobom.

"Jeste li vi zatražili da vas primi gradonačelnik Pettibone?" upitao me.

'A jeste li vi taj Pettibone?"

"Nisam" odmah je odgovorio.

"Ja sam poručnik Wymar!" Uz očiti napor razvukao je usta u osmijeh.

"Zbog čega... o čemu biste htjeli razgovarati s gradonačelnikom?"

"To vas se uopće ne tiče!"

Nastao ja neugodan tajac, a onda su se poručnikove usne školjke vidljivo pomakle, poput radara, osjetivši zvuk. Upro je prst u kutiju što sam je držao u rukama.

"Unutra nešto kucka?" Kuckalo je.

Kutija mi je zamalo ispala iz ruku, no uspio sam je dohvatiti prije nego što će tresnuti na pod. Kad sam podigao pogled, vidio sam poručnikove zatvorene oči. Očito je napeto očekivao da se nešto dogodi.

Napokon je opet progledao i jedva izrekao: "Što je u kutiji?"

"Ni to vas se ne tiče" Ponovo sam na satu provjerio vrijeme.

"Moram se susresti s gradonačelnikom tijekom idućih deset minuta. Ni sekundu nakon toga!" Kao da ga je to malo razvedrilo.

"Deset minuta, kažete?" Wymar je pošao nekoliko koraka prema meni.

"Gradonačelnik u ovom trenutku nema vremena. Ne biste li mogli navratiti malo kasnije?"

"Ne, ne bih mogao!" Odložio sam kutiju na stolac do sebe.

"Ne primi li me smjesta gradonačelnik, bit ću prisiljen vlastitim se sredstvima probiti do njega. Ravno u njegov ured!"

Ono što je slijedilo događalo se brzo poput munje. Wymar je zgrabio moju kutiju i, noseći je trkom, pobjegao kroz vrata što vode u hodnik.

"Brzo!" urlao je. "Neka netko donese posudu s vodom! Ove su stvarčice katkad podešene tako da se rasprsnu i prije nego što prođe deset minuta!"

Slijedio sam ga u stopu.

"Što to znači, molim vas?" vikao sam za njim. ;- Nije se osvrtao ni na mene ni na moje riječ?,

"Do đavola, zar baš nitko nema vode?"

Pet-šest policajaca bezglavo se vrzmalo uokolo. Napokon se jedan od njih dosjetio da odvrne ključ na vratima koja su valjda .;!' vodila u vratarnicu; ondje su bile potrepštine za čišćenje, ali i dvije slavine. Policajac je odvrnuo obje.

"Ovamo, poručnice!" vikao je.

Wymar je spustio moj omot u umivaonik. Smeđa je kocka nestala pod vodom. Gledao sam rijetke mjehuriće što su se dizali s nje. Razmišljao sam: "Zaboravio sam reći daje moj paketić vodonepropustan!"

To sam pomislio glasno, pa su se Wymarove oči raširile: "Vodonepropustan? To mi nije bilo ni nakraj pameti" uskliknuo je i mahnuo rukom. "Svi natrag! Bomba može eksplodirati svakoga trenutka!"

Posve nesvjesno, i ne razmišljajući, sam sam se uključio u opće povlačenje prema kraju hodnika.

"Neka netko hitno pozove Odjel za eksplozive!" naredio je Wymar.

"Razumijem, poručnice!" rekao je mladi policajac, propisno pozdravivši pretpostavljenoga.

"Znate li broj odjela?"

Wymarovo je lice postalo grimizno crveno. Ipak je smogao snage da proštenje, obraćajući se naredniku: "Murphy, dozovite momke za eksploziv..."

Narednik se smjesta izgubio i poručnikova se pažnja opet mogla sručiti na mene. Otpratio me, prilično na silu, u praznu prostoriju na drugom katu.

Nekamo se izgubio, ostavivši dvojicu policajaca da me čuvaju. Pretpostavljao sam da je otišao organizirati ispražnjavanje zgrade. Kad se vratio četvrt sata kasnije, bio je prilično smiren.

"Stigli su momci iz Odjela za eksplozive" rekao je, a onda izvadio nekakvu omotnicu i iz nje list papira. Razmotao gaje i počeo mi njime mahati pred očima.

"To ste vi pisali? Jeste li?"

Nije mi dopustio da dotaknem tajanstveni papir pa sam morao iskrivljavati vrat i škiljiti da pročitam što piše. A pisalo je, otipkano pisaćim strojem:

"Gradonačelnice Pettibone, vaša odluka u vezi s promjenom mjesta gradnje Veteranskoga spomen-doma nipošto nije u javnome interesu. Budući da mi se čini neizvodljivim svaki zakoniti način da vas uklonim s položaja, morat ću to učiniti tako da vas dignem u zrak. Vaš odani: Osvetnik."

Odmahnuo sam glavom.

"Stroj sa slovima tipa elite. Ja rabim samo ona tipa pića. Krupnija su i čitkija! Namrštio se.

"Jeste li ili niste napisali tu poruku?"

"Dragi poručnice, da mi je bila namjera raznijeti gradonačelnika na komade, zar bih ga upozoravao na to unaprijed?"

"Možda" rekao Wymar. "Neki teroristi su ćaknuti!"

Nasmiješio sam se. "Jesu li možda na tom pisamcu otisci mojih prstiju?" upitao sam.

Wymar nije odgovorio na moje pitanje, pa sam zaključio da na pismu nije bilo ničijih otisaka osim, možda, gradonačelnikovih.

"Kako se zovete?"

"James B. Bellington" odgovorio sam, a on je zapisao "James C. Bellington" pa sam ga morao ispraviti: "James B. Bellington. B kao bomba."

"Gdje stanujete?"

"U hotelu Medford. Bijedno mjesto, no nisam mogao naći ništa bolje!"

"Jeste li na novčanom gubitku zbog toga što se dom veterana neće graditi u istočnom nego u sjevernom dijelu grada?"

"Ne želim odgovoriti više ni na jedno pitanje bez prisutnosti odvjetnika" rekao sam vrteći između prstiju čuperak brade.

Uto je u sobu ušao čovjek koji je očito bio iz odjela za eksplozive. Bio je sav obložen zaštitnim jastucima, a u rukama mu je bila moja kutija iz koje se cijedila voda. Podigao je glavu oklop-ljenu mrežom i rekao: "Pretražili smo je, poručnice!"

"I?" upitao je Wymar.

Oklopnik je slegao ramenima.

"Budilica. Ništa drugo. Obična jeftina kuhinjska budilica!"

"Budilica, razumije se" rekao sam uvjerljivo. "A što ste očekivali? Možda bombu?"

Glasom kao da ga netko davi Wymar me upitao: "Želite li i dalje susret s gradonačelnikom?"

"Zasad ne želim. Nekako me prošla volja za tim!" Blago sam se nasmiješio.

"Doista izvanredno zaštićujete gradonačelnika. Dobro je što čovjek zna kako ste revni. Kad bi ga netko htio raznijeti na komadiće morao bi to izvesti krajnje domišljato, je li?"

Poručnikove su se oči suzile dok me promatrao.

"Zbogom, gospodo!" rekao sam ustavši. i "Ne zaboravite uzeti svoju budilicu" dosjetio se Wymar.

"Bojim se daje previše oštećena" nehajno sam rekao. "Možete je zadržati, izložite je u policijskom muzeju. Da, i recite gradonačelniku Pettiboneu da ću se vratiti. Možda već danas poslije..!" Zašutio sam, nasmiješio se, prijazno im domahnuo i otišao. U predvorju u prizemlju kupio sam kutiju s pet cigara. Zapalio sam jednu i izišao na ulicu.

Na uglu sam se zaustavio pred novinskim kioskom. Najprije sam neko vrijeme zurio u napadno šarene naslovne stranice izloženih revija i časopisa, osobito onih namijenjenih muškarcima, a onda prezrivo rekao: "Smeće! Sve samo smeće!"

Prodavač novina, stariji čovjek u otrcanom ogrtaču i s vrećicama za sitniš ovješanim o opasač, povjerljivo mi je došapnuo:

"Gospodine, ako vam se sviđa koji list samo ga strpajte pod kaput i dajte mi novac. Neću nikomu reći..."

"Slušajte" rekao sam ledenim glasom, "ne bih ni mrtav želio prljati ruke tim bijednim otpacima. Trebalo bi zabraniti prodaju..."

Pogledao je u nebo i zavapio: "Zašto ne pođete u knjižnicu i ne posudite ondje neku dobru knjigu? Liječničku, na primjer. A mene se ostavite, ja sam samo siromah koji radi ovdje za plaću!"

Upro sam kažiprst prema podnožju kioska.

"Bomba postavljena ovdje digla bi u zrak svu tu prljavštinu" rekao sam, dvaput otpuhnuo srdito dim iz cigare i krenuo dalje, uopće se ne osvrćući.

Na idućem uglu, dok sam čekao zeleno svjetlo, pogledao sam krajičkom oka prema kiosku. Neki dugonja u kišnom ogrtaču ži-

vahno je izmjenjivao misli s prodavačem novina. Naposljetku su obojica pogledala prema meni, a prodavač je slegnuo ramenima. Na semaforu se promijenilo svjetlo pa sam prešao na drugu stranu ulice. Ondje sam u robnoj kući kupio jeftinu budilicu. U suterenu, u odjelu sa sitnicama, kupio sam dvije baterije i tri metra telefonske žice broj dvadeset. Vraćajući se prema stubama za prizemlje prošao sam kraj čovjeka u kišnom ogrtaču. Bio je duboko zadubljen u kuhinjske zastore. Na ulici sam zapalio novu cigaru. Vrijeme je bilo prilično vlažno no volim upravo takve dane. Vlaga mi potiče rad krvotoka.

Odmjeren koraka prošetao sam duž nekoliko blokova kuća, a onda je počela sipiti kiša. Pred zgradom Državne galerije umjetnina počeo sam zastajkivati. Promatrao sam pročelje palače. Grozna li ukusa, pomislio sam. Koliko bi dinamita bilo potrebno da se takvo čudovišno zdanje dignu u zrak?

Odbacio sam cigaru i krenuo širokim stubama prema ulazu. Unutra sam tumarao hodnicima dok nisam došao do male izložbe u stražnjem dijelu zgrade.

Izložba je bila kao stvorena da podigne tlak čovjeku konzervativnog umjetničkog ukusa: bez ikakve osmišljenosti izložena platna Utrilla, Picassa i Modiglianija. Namrgodio sam se i oštro lupio štapom za šetnju po mjedenoj ogradi.

"Bljuvotine! Gomila bljuvotina!"

Čovjek u odori stvorio mi se uz lakat.

"Ne činite to, gospodine. Oštetit ćete ogradu!"

Uperio sam štap prema jednoj slici.

"Za mene su to samo komadi platna gadno oštećeni bojama" Čovjek kao da je suosjećao sa mnom.

"Morate shvatiti te ljude" rekao je, "ne smijete ih prestrogo osuđivati. Bit će da ih je izum fotografije opasno uzdrmao. Kao i automatizacija - tjera ljude da uče nova zanimanja!"

"Sve to treba spaliti" odlučno sam rekao. "Sve do posljednje mazarije. Ili, još bolje, sve raznijeti u komade. U dronjke"

"Gospodine", rekao je čuvar, "ako već pokazujete na slike, činite to prstom. Nemojte palicom. Ja sam odgovoran za svaku rupicu koja bi se pojavila na slikama"

Idućih petnaest minuta proveo sam u krugu slika koje smiruju dušu - u sobi nizozemskih majstora.

Kad sam izišao na ulicu nije više kišilo. S prvog ugla opazio sam čovjeka u kišnom ogrtaču kako silazi niza stube ispred zgrade galerije. Čini se da smo istodobno boravili u galeriji.

Protrljao sam bradu.

Zaredao sam ulaziti u trgovine, birajući one što imaju više izlaza na različite strane. Ubrzo sam se uvjerio da me više nitko ne slijedi.

U trgovini pokraj moga hotela kupio sam paketić maslaca, vrećicu mlijeka, mali kruh, nešto hladnih narezaka te omot od dva kilograma šećera.

Čim sam ušao u hotel Medford ugledao sam u predvorju čovjeka u kišnom ogrtaču: zavaljen u naslonjač čitao je novine.

U sobi sam najprije načinio sendvič, a onda drugi put čitao sinoćnje novine, u prvomu redu članak o domu veterana. Dom je zamišljen kao cijeli kompleks zgrada koje će zauzimati površinu od nekoliko jutara. Prvobitna lokacija doma bio je pojas u blizini jezera, gusto načičkan potleušicama. Čim se doznalo gdje će se graditi dom, počela je vrlo živahna kupoprodaja zemljišta; dotad gotovo bezvrijednim česticama cijene su vrtoglavo rasle. Jučer je, međutim, Gradsko vijeće, ponajviše pod pritiskom gradonačelnika Pettibonea, odlučilo da se dom gradi na mjestu gdje je zemljište mnogo jeftinije. Ne treba posebno isticati kako su zbog toga sadašnji vlasnici zemlje na staroj lokaciji odnijeli gaće na štapu.

Zazvonio je telefon. S druge strane žice bio je Geoffrev Mip-ple. On i ja bili smo "cimeri" dok smo studirali i od onda ostali vrlo bliski. Gotovo nije bilo područja na kojemu se nismo savršeno slagali.

"James?"

"Ja sam" odgovorio sam.

"Jesi li posjetio gradonačelnikov ured?"

"Jesam"

"I što se dogodilo?"

"Sve ono što sam bio predvidio!"

"To znači da poslije podne opet ideš onamo?" "Idem!" Odgrizao sam zalogaj sendviča. "Telefoniraš li iz svoje sobe?"

"Ne. Iz javne govornice"

"Izvršno." Spustio sam slušalicu, iskapio ostatak mlijeka i ušao u garderobu. S najviše police skinuo sam praznu kockastu kutiju i latio se posla.

U dva sata telefonirao sam na hotelsku recepciju. "Molim vas, možete li mi reći dokad je danas otvorena Gradska palača?" upitao sam.

"To ste vi, gospodine Bellingtone?" "Da, ja sam"

Nastala je osjetna stanka. Možda se čovjek s nekim posavjetovao. Naposljetku sam mu opet začuo glas:

"Gradska palača otvorena je dvadeset četiri sata na dan. Ali, gotovo svi uredi u njoj posluju samo do pet. Kanite li posjetiti neku određenu osobu?"

"Da, kanim!" Pogledao sam na sat. "Naručite mi, molim vas, taksi... neka me čeka pred hotelom za dvadeset minuta!"

Popušio sam pet centimetara cigare, a onda obukao ogrtač i izišao iz sobe, ponijevši kockastu kutiju.

Recepcionar je promatrao moj omot mješavinom radoznalosti i opreza.

"Taksi vas čeka" rekao je.

Uz pločnik je stajao samo jedan taksi. Ušao sam, uputio vozača kamo da me vozi, a kad smo krenuli opazio sam da je istodobno krenuo još jedan taksi, oko pola bloka kuća iz nas.

Kad smo stigli pred Gradsku palaču, opazio sam neobično vozilo parkirano kod sporednog ulaza u zgradu. Doimalo se poput oklopnih kola, a stražnji mu je dio bio golemi žičani kavez.

U predvorju palače vladala je neopisiva gužva, kao da su na znak uzbune ljudi sa svih katova evakuirani u prizemlje. Mnogobrojni su policajci zaustavljali i vraćali sve one koji su htjeli ući u dizala.

Pomislio sam da će se to dogoditi i meni, no svjetina se is-pred mene razdvajala i ubrzo sam se našao u dizalu, sam s lif-bojem.

Ovaj je na trećem katu naglo otvorio vrata, a kad se počeo spuštati, kao da je to činio najvećom mogućom brzinom.

Hodnik ispred mene bio je posve prazan, koraci su mi odzvanjali. Kad sam otvorio vrata gradonačelnikove dvorane za primanje, opet sam zatekao onoga nervozno mladića samog za Pisaćim stolom.

"Htio bih se sastati s gradonačelnikom" rekao sam. "I to prije nego što prođe deset minuta."

10

"Dobro!" naglo je odgovorio. "Razumije se. Hoćete li biti ljubazni i sjesti ovdje?"

Pokazao je na sofu tapeciranu kožom.

Sjeo sam i pomno odložio kutiju do sebe.

Mladić je pročistio grlo.

"Biste li mi učinili malu uslugu?" upitao me.

"Možda!"

Ustao je.

"Morao bih premjestiti ovu vitrinu s knjigama, odavde... onamo, a ne mogu to sam.."

"No, dobro" uzdahnuo sam, ustao sa sofe ostavivši kutiju ondje i prihvatio ugao vitrine. "Možemo li?"

U tom su se trenutku vrata s hodnika naglo otvorila i u dvoranu je nahrupio poručnik Wymar s bar dvije čete policajaca za sobom. Među njima su bila i dva džentlmena odjevena u debele jastuke, s maskama na glavama. Jedan od tih ujastučenih progovorio je kroz masku:

"Svi neka iziđu iz prostorije! I neka nitko ne dodiruje kutiju!"

Okrenuo se nespretno prema Wymar. "Sad ćemo dogurati ova-mo naš stroj. Pregledat ćemo kutiju rendgenskim zrakama ovdje, na mjestu događaja!"

I ovaj sam se put u tren oka našao u neakvoj sobi izvan gradonačelnikova ureda, s poručnikom koji me promatrao smrknuta pogleda.

"Malo ste ćaknuti, ha?"

"Ćaknuti?"

"Da. Prijetili ste se da ćete dignuti u zrak novinski kiosk!"

Zatreptao sam.

"Čovječe, nikad u životu ne bih mogao..!"

Podigao je ruku.

"I ne pokušavajte to nijekati. Slijedimo vas otkad ste jutros otišli odavde... A prijetili ste se i u Državnoj galeriji."

"Riječ je bila samo o izložbi modernog slikarstva" ispravio sam poručnika. "Zar niste vidjeli kako je onaj nepopravljivi Utri-llo pokušao da..."

"Znamo i to da ste kupili novu budilicu, dvije baterije, tri..!"

Prekinulo ga je otvaranje vrata i oklopnik među vratnicama.

"To je prava bomba, poručnice. Sadrži bateriju, električne vodove, satni uređaj i eksplozivno punjenje."

Proveo sam četiri sata u zatvoru, a onda me ponovo posjetio Wymar, očito u neprilici, poput čitača s usana koji se našao na kongresu trbuhozboraca. S poručnikom je došao i neki napadno neukočen mladić kratko podšišane kose, smiješeći se poput utjelovljene mudrosti.

Poručnik Wymar tek se krajnjim naporom volje svladavao da mi ne pregrize grkljan.

"Eksplozivno punjenje nije bilo eksplozivno."

"Ma nemojte?" rekao sam blago se smiješeći. "

Trenirao je stiščući prste u pesnicu i opet ih šireći.

"Bila je to vrećica običnog šećera."

Potvrdio sam njegov zaključak kimnuvši.

"Da ste me bar upitali..!"

Wymar se naglo okrenuo prema svomu pratitelju.

"Dobro, doktore, hvala. Sad ga prepuštam vama!"

Kad smo ostali nasamu, mladić me ponudio cigarom iz novoga omota po pet komada. Bila je to vrsta koju pušim, očito se istraga o meni pozabavila i takvim pojedinostima. Zapalio mi je cigaru.

"Ja sam doktor Barton. Sam Barton. Možete me zvati jednostavno Sam!"

"Zašto?"

"Osjećate li često neodoljivu potrebu da dižete u zrak stvari?" upitao me gaseći šibicu. "Ili ljude?"

"Zar se to ne događa svakomu?"

Dobrohotno se nasmiješio.

"Jeste li mnogo izgubili u mešetarenju sa zemljištem uz obalu?"

Nisam odgovorio, pa je nastavio: "A gradonačelnika Pettibonea smatrate odgovornim za to?... Je li tako ili nije?"

"Čini mi se da sam se prehladio" rekao sam. ;

Urotnički se nasmijao.

"Vi samo provjeravate zaštitu, je li?" • °, ' :>. ;•

Šmrcnuo sam.

Gotovo me potapšao po koljenu.

'A-ha, provjeravate. Prvi put samo budilica. Onda budilica i uređaj, no bez eksploziva. I tako ćete donositi kutije sve dok policija... no, kako bismo to rekli... dok se ne uspava? Dok policajcima ne popusti pažnja, a onda... jednoga dana.."

Kao da je tražio pogodnu riječ.

"Bum!" pomogao sam mu.

Zahvalno je kimnuo.

"Da, bum." Zamislio se gotovo pola minute. 'Ali uređaj u bombi treba biti drukčiji od ovoga, zar ne? Ako bombu podesite da eksplodira u određeno vrijeme, morate biti sigurni i u to da će gradonačelnik Pettibone biti pokraj bombe upravo u tom treslo ste pronicavi"

! Lagano je porumenio. .

"U školi sam uvijek imao dobre ocjene iz logike. Uvijek petice. Morat ćete imati nešto i s vanjske strane svoje kocke. Na primjer, dugme kućnog zvonca, tako nešto, ha? A kad pritisnete dugme, bomba će eksplodirati"

Omirisao sam cigaru.

"Zatvoreni strujni krug? Ili otvoreni?" upitao sam znalački.

Protrljao je bradu.

'Ako je krug otvoren, pritiskom na dugme ga zatvarate i struja poteče... a bomba..!' Zašutio je i polako odmahnuo glavom. "Ne, to ne bi išlo..!"

"Ne bi bilo izvodljivo?"

"Ne bi. Jer, dok biste nosili tu kutiju, policajci bi vam dospjeli izbušiti lubanju."

"To mi se čini razumnim, za to su plaćeni..."

"Da" kimnuo je, "ali zar ne shvaćate - iznenadan svršetak života onemogućio bi vam da pritisnete dugme u pravo vrijeme!"

"Imate pravo, to je prilično nezgodno..!"

"I tako smo došli do zatvorenoga strujnog kruga. U tom slučaju, to znate, električna struja prolazi kroz sistem žica u uređaju, no bomba ne eksplodira zbog toga što je njezin upaljač zakočen elektromagnetom koji je u tom zatvorenom strujnom krugu. Ali kad dugme otpustite, magnetizma nestane, upaljač se otkoči i..!"
Opet sam mu pomogao pravom riječi: "Bum?"

"Baš to!" Široko je razvukao usta likujući zbog svog elektromagnetskog razmišljanja, "drugim riječima, ako vam policajci izbuše glavu, načinit će medvjedu uslugu - pritisak vašeg prsta na dugme smjesta će popustiti i bomba će eksplodirati!"

"Vražji ste!" rekao sam s izrazom divljenja. "Sve ste pogodili."
Zamišljeno je naborao čelo.

"Jeste li već kupili dugme za zvonce?"

"Još nisam. No ako to ikad učinim, vi ćete biti prvi koji će to doznati!"

Bio je oduševljen tim iznenadnim pravom prednosti.

'Ali ne zaboravite: kad budete kupili to dugme, nemojte ga upotrijebiti dok se ne posavjetujete sa mnom!' Izvadio je iz džepa posjetnicu s imenom i uredskom adresom.

"U međuvremenu biste me mogli posjetiti, ako želite. U četvrtak u deset sati"

"Ja da posjetim vas?"

"Razumije se!" pobjedonosno je rekao.

"To znači da neću ostati u zatvoru?"

"Dakako, nećete. Možete ići kamo želite!"

"Kako to?"

"Paaa... policija zapravo nema valjana razloga da vas zadrži. j«jjste napravili nikakav prekršaj... ako ga je netko počinio, tada su to policajci. A kako vaš omot nije bio pravi... hoću reći, pošto su ga pomnije pregledali utvrdili su da je tek sličan bombi..!"

"..a nema važećeg zakona koji bi priječio miroljubivo nošenje onih stvarčica u kutiji" opet sam mu pomogao, a on je kimnuo.

"Osim toga, javni tužitelj smatra, doduše samo privatno, da je sve to što činite zapravo dio plana kojim kanite tužiti grad i iz-jnusti

visoku odštetu!" Promatrao me ozbiljnim pogledom. "Hoćete li to učiniti?"

"Zasad nemam u planu takav potez!"

Odahnuo je.

"Izvanredno. Međutim... meni se ipak više sviđa moja pretpostavka - da provjeravate!"

Dvadeset minuta poslije bio sam slobodan kao ptica na gradskim ulicama. Prošetao sam do prvog ugla i opazio opet onoga u kišnom ogrtaču kako me prati u stopu.

Lako sam ga se otarasio, jer je već bio pao mrak. Kad sam se uvjerio da me više ne slijedi, vratio sam se u osvijetljeni dio grada i ušao u najbližu robnu kuću.

Kupio sam dugme za kućno zvonce.

Nisam se vratio u svoj hotel. Unajmio sam sobu u Geoffrevjevom, ali nisam otišao u nju nego k njemu.

Geoffrev je suhi tip, k tome strastan pušač lule.

"Ideš li sutra opet onamo?"

"Idem" rekao sam. "Kupio sam dugme."

"Izvršno!... I mnogo sreće! Nadam se da će ovaj put stvar upaliti"

"Hvala... Trebalo bi biti tako."

Tu sam noć loše spavao. Mučili su me katastrofalni snovi od kojih je najživopisniji bio onaj o razaranju Državne galerije jednom jedinom veličanstvenom eksplozijom.

Ujutro sam se vratio u Geoffrevjevu sobu. Ondje smo sastavili moj treći i posljednji kockasti omot.

U deset sati telefonirao sam doktoru Bartonu.

"Doktore, upravo sam kupio dugme za zvonce."

Bio je potresen.

"Zar već? Tako brzo? Prije nego što ste došli k meni na razgovor?"

^ "Zovem vas da se oprostimo. Ne vjerujem da ćemo se ikad više sresti na ovom svijetu!"

"Slušajte... pričekajte trenutak" očajnički je zavapio. "Što za-Pravo namjeravate učiniti?"

15"Idem u posjet gradonačelniku Pettiboneu. Ovaj put mi se valjda neće izjaloviti!"

"Gdje ste sad? Jeste li u svom hotelu?"

"Nisam" Spustio sam slušalicu.

Sjeo sam, otvorio jutarnje novine i zapalio novu cigaru. Kad sam je popužio i pregledao novine uzeo sam svoju kockastu kutiju i sišao na ulicu. Zaustavio sam prvi taksi i rekao vozaču adresu - Gradska palača.

Ali, u ulici ispred cilja zamolio sam ga da stane. Platio sam vožnju, ostavio taksistu napojnicu i krenuo pješice, pločnikom. Kutiju sam nosio ispred sebe, palcem čvrsto pritisnutim o dugme učvršćeno na njezinu gornju plohu.

Pogledao sam prizor ispred sebe.

Cijela je avenija bila bez ijednog vozila ili pješaka. Pokrajnje su ulice bile zatvorene trakama, a uniformirani policajci, porazmješteni na podjednakim razmacima, pazili su da neki gledatelj, a bilo ih je tisuće, ne iskoči na brisani prostor.

U pokrajnjoj ulici ugledao sam poručnika Wymara i doktora Bartona; ovaj drugi krio se iza stupa javne rasvjete.

Sve te tisuće očiju što su ukočeno zurile u mene izazvale su u mojoj nutrini posve nov osjećaj.

Osjećaj treme.

Načinio sam dva nesigurna koraka prema Gradskoj palači, a onda sam se naglo okrenuo i pošao u suprotnom smjeru.

Nekoliko je trenutaka iza mene vladala tišina, a onda se zaorio glas poručnika Wymara: "Hej, pričekajte trenutak!"

Ubrzao sam korake.

Načas sam se okrenuo i ugledao Wymara, Bartona i mnoštvo policajaca kako me slijede.

Korak sam zamijenio laganim trkom.

Stotine pješaka priključile su se povorci iza mene. .!

Prošavši kraj bloka zgrada ponovo sam se osvrnuo, zastao malo da dođem do daha, a onda potrčao uza stube Državne galerije.

Pokretna se gomila sjurila za mnom, a ja sam utrčao u zgradu galerije.

Trčeći između slika nizozemskih majstora dahtao sam kao pas. Za mnom je odjekivao žamor potjere; kao da sam je vukao privezanu konopom. Dok sam promicao kroz izložbu rimske skulpture srce mi je glasno lupalo. Neumorna potjera nije sustajala.

Preda mnom je napokon bio samo još jedan hodnik. Prošišao sam pokraj dva zapanjena čuvara i našao se na izložbi moderne umjetnosti. Na kraju galerije zaustavio me bijeli zid. Okrenuo sam se prema ulazu.

T

Kroz vrata je kuljala rulja predvođena poručnikom Wyma-rOlxi i doktorom Bartonom. Podigao sam slobodnu ruku i prilično histerično povikao:

"Stanite! Svi stanite! Još korak i pustit ću dugme!"

poručnik i njegova vojska naglo su se zaustavili, vjerojatno ostavivši tragove kočenja na mramornom podu.

Nekoliko puta sam duboko uzdahnuo prije nego što ću nastaviti govoriti: "Poručnice Wymare, moram vam reći da sam odustao od pokušaja da se sastanem s gradonačelnikom Petti-boneom. Čini se daje taj čovjek posve nedostupan"

Poručniku je godila ta novost.

"Napokon ste pokazali malo razumijevanja" rekao je i hitro kročio naprijed.

"Stoj!" zaurlao sam, a glas mi je odjekivao od zidova. "Rekao sam još korak i pustit ću dugme!"

Wymar se ukipio.

"Točno za deset minuta" nastavio sam "pustit ću dugme. Učinio bih to odmah sad, no prije takvih stvari obično malo pre-dahnem" Doktor Barton je u neprilici pročistio grlo.

"Kad bismo mogli malo porazgovarati s vama o..."

"Međutim" nastavio sam, "u ovakvim trenucima prisiljavati ljude da čekaju dok netko predahne prilično je... neozbiljno, neodgovorno... pa bih možda mogao već..!"

"Ne! Ne!" brzo je rekao doktor Barton. "Samo vi slobodno predahnite!"

Wymar je upitao pomoćnika kraj sebe:

"Koliku bi štetu mogla izazvati eksplozija ovakve kutije?"

Pomoćnik se duboko zamislio.

"Teško je to reći, poručnice" napokon je izustio. 'Ako su u njoj neke od onih novotarija, tad bi mogla porušiti cijelu zgradu!'

Pogledao sam na sat.

"Za devet minuta puštam dugme."

Poručnik je naglo donio konačnu odluku:

"Ispraznite zgradu! Smjesta!" A onda obrativši se doktoru Bartonu: "Vi ostanite ovdje i pokušajte porazgovarati s njim!"

Doktora Bartona kao da nije oduševio taj nalog.

"Doista ne vjerujem da bih mogao bilo što učiniti u ovom slučaju, poručnice. Potreban nam je netko tko ima više iskustva na tom području! Pogledao me pun nade. "Pastor? Svećenik? Rabin?" Osam minuta" odgovorio sam.

Doktor Barton se u tom trenutku pridružio općem uzmaku. Kroz otvorena vrata vidio sam svoje progonitelje kako su se,

16

17valjda privremeno, zadržali u odjelu skulpture. Nepokolebljivo sam se smiješio i krenuo prema njima. Povlačenje se u tom trenutku nastavilo punim zamahom.

Obuzeo me opet nov, jedinstven osjećaj.

Smiješio sam se slijedeći rulju kroz odio ranih američkih primitivaca, kroz hodnik s litografijama, kroz zbrkanu zbirku mladih umjetnika akvarelista nagrađenih na natječajima. Kad su se našli na glavnim ulaznim vratima, hajkači-bjegunci počeli su doslovce padati jedni preko drugih.

Pobjednički sam se smijao trčeći po zgradi da natjeram u bijeg svakoga tko je odlučio da pokaže hrabrost i ostane. Zatekao sam samo dvojicu takvih - doduše ne hrabrih - koji su se u administrativnom odjelu galerije, za svojim pisaćim stolovima, toliko zadubili u čitanje novina da nisu opazili što se događa. Sve sam im protumačio i za tren ih pridodao ostalima.

Pogledavši kroz ulične prozore ugledao sam poručnika Wy-mara, doktora Bartona i još mnogo ljudi koji su se okupili i vijećali na sigurnoj udaljenosti od zgrade galerije.

Promatrao sam ih pet minuta. Deset. Dvanaest.

A onda sam pošao prema glavnim ulaznim vratima, otvorio ih i izišao iz zgrade.

Svjetina je zamorila - valjda zbog mogućnosti da prisustvuje samouništenju nekog luđaka - no nitko nije bježao.

Jedva su ustuknuli za koji korak, ali tako da ne zaklone sebi vidik na mjesto zbivanja.

Gledao sam u njih cijelu minutu.

A onda sam sklonio prst s dugmeta na kutiji.

Dakako, ništa se nije dogodilo.

Brzo sam zderao omotni papir s kutije i izvadio iz nje budilicu i žicu. Podigao sam to visoko, da svi dobro vide. A onda sam pre- j okrenuo kutiju. Neka se ljudi uvjere da je zaista prazna.

Na kraju sam sve to bacio u najbližu košaru za otpatke. Ni- I sam se htio izlagati opasnosti da me uhapse zbog zagađivanja! okoline.

Smjesta me je okružila skupina vrlo srditih ljudi kojima je, či- j ni se, kao prototip služio poručnik Wymar. Lice mu je bilo posv pomodrijelo, a govorio je kao da istodobno guta hrenovku.

"Kakva je to neslana šala?" upitao je.

Likovao sam.

"Nije to nikakva neslana šala. Samo sam htio porazgovarati si gradonačelnikom Pettiboneom, no to je, čini se, najveće zlodjelo j u ovom gradul'

"Slušajte, čekajte!" ređao je. "Mođda i nije bila bomba u ku- } tiji, no..!"

18

"Ne mođda, nego nije bila bomba u kutiji" prekinuo sam ga.

"NTikad nije bila i nikad neće biti"

<^li budilica... žice... dugme..!"

"Kad je izglasan zakon protiv žica? Protiv dugmadi za zvonce? slučajno, hobi mi je pravljenje pokusa u uređajima za vremensko rogramiranje" Gurnuo sam mu prst pod nos.

"O ovome ću izvijestiti Komisiju za građanska prava, gospodine poručnice! I tražit ću odštetu. Milijun dolara!"

"Gospodine" oglasio se Wymar umornim glasom, "vi ćete u zatvor!"

Nasmijao sam se.

"Ma nemojte! Pod kakvom optužbom? Zato što ste me progonili i zlostavljali? Ja sam taj koga ste uhodili i zamalo izložili rulji da

me linčuje. Rulji koju se predvodili predstavnici zakona! Dva milijuna odštete, kad malo bolje razmislim.."

Pokraj poručnika pojavio se čovječuljak zabrinuta lica.

"Pričekajte malo, poručnice" rekao je. "Ne moramo žuriti. Ionako imamo problema zbog prevelikih izdataka!"

"Tko ste sad vi?" upitao sam čovječuljka.

Odgovorio je gotovo ispričavajući se:

"Gradonačelnik Pettibone"

'A-ha!' rekao sam. "Napokon ste se prestali skrivati. Pokušavam vas izvijestiti da je točno ispod moga prozora, ispred hotela, cijeli niz rupa u kolniku. Kad noću kamioni zaštropeću preko toga ja jednostavno ne mogu zaspati. Zahtijevam da se smjesta nešto poduzme kako bi se tomu stalo nakraj!"

Oštro sam udario štapom o pločnik, dostojanstveno se okrenuo i počeo se udaljavati od njih.

Očekivao sam da ću na ramenu osjetiti nečiju odlučnu ruku, no moj iznenadan odlazak očito je u njih izazvao stanovitu dozu nesigurnosti. Nagli uzmak obično stvara zbrku u neprijateljskim redovima.

Brzo sam se probijao kroz gužvu, a nakon stotinu metara već sam našao taksi. Ušao sam i vozaču dao adresu u zapadnom ijelu grada. No nakon jedva kilometra vožnje zamolio sam vozača da se zaustavi ispred samoposluživanja.

Odmah ću se vratiti" rekao sam. "Moram kupiti neke sitnice" sao sam u samoposluživanje i pošao ravno prema su-P ° norn izlazu. Izišao sam u ulicu s dvoredom. Ondje sam od-ta]^1° štaP i šešir. Skinuo sam lažnu bradu i preokrenuo kaput, po r Sa<^ moJa vanJština nije djelovala modro nego smeđe. Na-Jetku sam nabio na glavu suknenu kapu. si 7 6CUĆi izmec^u drveća, nakon stotinjak metara naišao je tak-avalio sam se na stražnje sjedalo. JAVMA BiBLIOTsP li

191 "Na aerodrom, molim vas!" rekao sam.

Sutradan sam se sastao s Geoffrevjem u St. Louisu.

Pokazao mi je tri Utrilla, dva Picassa i dva Modiglianija.

"Sve se odvijalo savršeno prema planu. Sakrio sam se u zahod. Čim si ispraznio zgradu šmugnuo sam kroz galeriju, pokupio platna i sakrio ih pod ogrtač. Kad sam istrčao kroz stražnji izlaz nitko se nije ni osvrnuo na mene; mislili su da sam iz čopora koji te progoni!"

Slegnuo sam ramenima.

"Mogu pretpostavljati i sumnjati što god žele, ali ništa neć dokazati. Bit će dovoljno da moj odvjetnik zucne kako je nek očito snalažljivi tat ukrao nekoliko slika iskoristivši to što je cijel grad bio u potjeri za mnom!"

Geoffrev mi je dodao čašu s pićem.

"Misliš li da bismo mogli još jednom ponoviti taj trik?" upi tao je. Nasmijao sam se.

"Ne, ni sličan. No uvjeren sam da ću pravodobno nešto smisliti za iduću priliku!"

Gary Brandner KOJOTI

20

Bila je niska stasa, sićušna. Vidio sam joj siluetu kroz natpis D. STONEBRAKER, PRIVATNI DETEKTIV što se kočio na mutnome staklu ulaznih vrata moga ureda. Nekoliko je puta nesigurno prinosila ruku kvaki i opet je povlačila, a naposljetku duboko u zdahnula, podigla ramena i ušla.

Zastala je, šutke me promatrajući. Znam, katkad djelujem na ljude uzbuđujuće već na prvi pogled. Možda već zbog moje krupnoće. Čak i sjedeći za pisaćim stolom doimljam se poput diva. A ovdje je i moje lice. Čini se kao da je od granita, kao da ga je isklesao neki bolji kipar. Pokušao sam se nasmiješiti, nastojeći pomoći djevojci da se opusti. Već su se mnogi ljudi prestrašili od moga smiješka.

Ovoga je puta, međutim, osmijeh bio djelotvoran. Djevojka se odledila i primakla momu stolu. Bila je doduše krhka, no majica pripijena uz grudi i tijesne hlače nisu dopuštale nikakvu sumnju: bila je to posve odrasla i razvijena žena.

"Vi ste Stonebraker?" progovorila je ne prikrivajući melodičan meksički naglasak.

"Pogodili ste, to sam baš ja!"

Motрила me očima boje crne kave.

"Ja sam Elena Valdez. Moj muž Ramon radi ovdje, u vašoj zgradi, kao čistač!"

Bio je valjda u onoj skupini pometača koju je kućevlasnik angažirao da radi jedan dan u tjednu, tek da skine s vrata gradsku unitarnu inspekciju.

Sjednite, gospođo Valdez, i recite mi čime bih vam mogao Pomoći!"

pprezno je sjela na rub drvenog stolca.

«?oće u mojMuz doznati za ovaj razgovor?"

j^eće, ako vi to ne želite!"

Ne mogu vam mnogo platiti! : ,.

Nis skup. Što vas muči?"

21ai

"Riječ je o mome bratu Carlosu. On je.." zašutjela je grickajući usnicu, kao da se u posljednji trenutak odlučivala da li da mi sg povjeri. Napokon je izgovorila u jednom dahu: "On je ilegalno n zemlji"

Čekao sam da nastavi. Nezakoniti meksički useljenici nisu ni, kakva rijetkost u Los Angelesu. Na Bulevaru Whittier jedva biste mogli načiniti pet koraka da ne susretnete nekoga od njih.

"Moj muž i ja platili smo dvjesta dolara da ga prokrijumčari-mo preko granice kod Tecatea. Carlos će nam vratiti taj novac čim bude mogao. Sad je već našao posao i nada se da će ubrzo ozakoniti svoj boravak ovdje."

"Drago mi je što to čujem. A zbog čega vam je potreban pri. vatni detektiv?"

"Zbog kojota."

"Kojota?" ponovio sam u nedoumici.

"Ulice su pune ljudi koji vrebaju na meksičke useljenike. Ca los i mnogi njemu slični zbunjeni su i zastrašeni. Ne žele kršiti ovdašnje zakone, ali ni to da ih vlasti prisilno vrata u Meksiko, Kojoti im pristupaju kao prijatelji, nudeći im pomoć. A onda im uzmu ono malo novca što su ga teškom mukom uspjeli zaraditi i uštedjeti. Dakako, ne učine im nikakvu protuuslugu. A ako s<

netko od prevarenih požali, kojoti ga odmah prijave daje migra, nezakoniti useljenik!"

"Odakle znate da vaš brat ima neprilika s tim kojotima?" upi' tao sam je, a njezine su oči bljesnule latinski temperamentno.

"Oh, zašto je Carlos takav tikvan? Znam da mu uzimaju no vac, no nikad mi nije htio reći ni riječ o tomu. On smatra da s< muškarac mora probijati kroz život bez pomoći žena!"

"Možda mu to i nije posve nerazumno načelo!"

"Ipak, uvjerenam sam da je moj brat u nevolji. Pokušajte... v možete doznati što se to događa s njim, je li?"

"Možda mogu... Recite mi, gospođo Valdez, zašto ne želi* miješati u to svoga muža?"

-postajat će i toliko... Najprije bih htio čuti Carlosovo miš-.. :e Govori li on engleski?"

"Vrlo slabo. Poći ću s vama da vam pomognem. Odgovara li vam sutra ujutro?"

"Odgovara. Bit ću ovdje u deset sati!"

"Dobro, doći ću u deset" rekla je.

Osjećao sam da mi nije ispriopovijedala sve što zna, no nisam . a0 priliku daje ispitujem - vrata iza nje su se otvorila i u ured •e ušao krupan, crnokos muškarac.

"Elena" rekao je "učinilo mi se da čujem tvoj glas..."

"Oh, Ramone" brzo je odgovorila. "Upravo sam ovoga čovjeka pitala jesi li već čistio ovaj kat. Pomislila sam da bismo mogli zajedno poći kući!"

"Nisam li ti rekao da danas radim do ponoći?"

"Bit će da jesi, a ja sam zaboravila" odgovorila je Elena. "Uostalom, mogu te pričekati!"

"Nemoj, to je dulje od dva sata. Čekaj me kod kuće!"

"Dobro, Ramone" rekla je oborivši pogled. Trenutak zatim oboje su izišli iz ureda.

Još sam se cijeli sat zabavljao dovršavanjem izvještaja o slučaju na kojemu sam radio, a onda sam napustio zgradu pješačeći niz četiri kraka stubišta, jer su čistači isključivali dizala kad bi završili posao i odlazili kući. Otišao sam ravno kući; zaspao sam gledajući ponoćni televizijski film.

Kad sam se sutradan pojavio u deset i četvrt, Elena Valdez već me čekala. Momci koji su se vrzmali hodnikom raznoseći poštu buljili su prolazeći kraj mlade žene; dakako, nisu se suzdržali ni od glasnih dobacivanja. Mrko sam ih pogledao i odmah su odustali od te zabave.

Sišli smo do moje krtije. Elena je bila vrlo razgovorljiva dok sam je vozio prema istočnom dijelu grada. Ispričavijedala mi je kako se i sama, prije godinu dana, potajno prebacila preko grani-
"Ramon je mnogo pomogao momu bratu. Jednostavno nej ce-
Udala se za Ramona. On je već bio državljanin SAD, pa je mam obraza da ga i dalje opterećujem Carlosom." Elena je podig;
udaJom i ona dobila državljanstvo. Sad se nada da će i njezinom la ljepuškastu glavicu i pogledala me ravno u oči. I ratu P°ći za rukom da ozakoni svoj boravak u ovoj zemlji.

"Ja ću vam platiti svojim... vlastitim novcem... onim što sai . Ulici u kojoj je stanovao Carlos izvršno bi došla jaka kiša - da ga uštedjela u kućanstvu..!" . erneljito opere.

Ljudi koji su hodali po razrovanim pločnicima Rukom je zaronila u pletenu torbicu i izvukla nekoliko noM .zlsu> naoko, obraćali pozornost na Elenu i mene dok smo izlazili čanica. Slažući ih na moj pisaći stol pomno im je izravnavali utomobila. uglove.

"Je li to dovoljno?"

Odvojio sam jednu novčanicu ivratio je ženi, a ostale strp u džep. •n smo se krakom stuba koji je vodio iz nekakve zalaga-Pratil Ć U kojem su bila samo četiri stolića. Nastavili smo, a tioni ° nas Je odJekivanje mariachi-fandanga iz zvučnika u gos-UC1 na suprotnoj strani ulice.

22

23Elena me dovela do drugoga kata i ondje do vrata na kojima jj bila bijela posjetnica nalijepljena selotejpom. Na njoj je bio nav pis, ispisan flomasterom: C. GUERRA.

Elena je lagano pokucala, malo pričekala, a onda ponovo po, | kucala.

"Bit će daje Carlos zaspao" rekla je. "Radi u noćnoj smjeni!"

Pozvala gaje po imenu, no iz sobe nije bilo odgovora. Sve se t<

nimalo nije svidjelo ni meni ni Eleni. I onaj jedva vidljiv smiješa' nestao joj je s usana.

Pritisnuo sam kvaku. Vrata su se otvorila i ušli smo u sobu.

Bila je to soba u kojoj čovjek smjesta žarko poželi da se što pri je nađe vani, na ulici. Papirnata zidna tapeta bila je puna ružn | mrlja od zgnječenih stjenica, a ništa ljepši nije bio ni prljav sag n; podu. Nije bilo komada pokućstva koji nije bio raskliman.

S druge strane rasporemljene postelje, ugledao sam Carlos Bio je vitak, stasit momak; ležao je na leđima, otvorenih oči; bez pogleda. Prednja strana njegove modre radne bluze bila ukrućena od sasušene krvi.

Elena je prigušeno kriknula i sunula prema lesu. Zadrž sam je i povukao natrag.

"Madre Dios!" zavapila je. "Tko je to učinio?"

Smjestio sam je na stolac, a onda pokušao otkriti što se d godilo. Tijelo je bilo hladno i ukočeno, a to znači da je mrti već nekoliko sati. Na prsima sam nabrojio najmanje četiri rar Pod komodom je ležao nož crne ručke, s tamnim mrljama oštrici.

Leš i nož ostavio sam nedirnute, a Elenu sam poveo ni stube. Nije jecala, samo su joj suze tekle iz golemih očiju, osta ljajući na obrazima trag koji se ljeskao. Otišli smo u susjednu k vanicu odakle sam telefonirao u policiju. Nakon toga naruč sam Eleni kavu i zamolio je da mi da broj telefona u svomu s' nu.

Ubacio sam novčić u telefonski aparat i odabrao broj. Č sam signal s druge strane žice šest puta prije nego što mi odazvao pospan glas:

"Ramon Valdez?" upitao sam.

"Ja sam. Tko me zove?"

"Stonebraker. Jučer ste bili u mome uredu. Upravo sam se v tio iz stana vašega šurjaka. Elena je sa mnom. Ne mogu je os viti samu. Najbolje bi bilo da dođete ovamo!"

«. "Zašto? Što se dogodilo?"

"Carlos je mrtav!"

Čuo sam Ramona kako je duboko uzdahnuo. Zatim je reki "Doći ću što brže budem mogao."

p sam odlagao slušalicu, prvo policijsko vozilo upravo je išlo iza ugla. Na ulici se odmah našla mala skupina rado-za jaca. Zurili su sumnjičavo u službena, bezlična lica poli-

3.C

Oba pozornika u patrolnom automobilu bili su novajlije i • affl ih poznao, no ekipu Odjela za umorstva predvodio je n ve Pike-
Nekad smo zajedno radili. Rekao sam mu ono malo

sam znao o tom slučaju, a onda sam se muvao unaokolo pro-S
atrajući policajce koji su pročešljavali sobu ubijenoga i ispitiva-■
susjede. Nakon nekog vremena Pike je zapalio cigaretu i sišao ia
ulicu. Dao mi je znak da ga slijedim.

"Jesi li što doznao?" upitao sam ga, dok smo koračali ulicom.

Pikeovo je lice poprimilo tužan izražaj.

"Nitko nije ništa čuo, nitko nije ništa vidio, nitko ne poznaje
čovjeka koji je ubijen. Samo sam u jedno uvjeren - to nije bilo
grabežno umorstvo. Pokojnik je imao uza se osam dolara, a to u
ovoj četvrti znači pravo bogatstvo. Hoćeš li i dalje raditi za malu
ljepoticu?"

"Još nisam zaradio novac što sam ga primio od nje"

"Hoćeš li mi javiti ako nešto doznaš? Tebi je mnogo lakše raditi,
ne sputavaju te svi oni nemogući propisi kao nas! Pike se nas-
mijao. "Zapravo, ti si tako radio i dok si bio kod nas, u policiji..!"

"Tja, što možeš... Uglavnom, sad više nisam u uniformi!" To sam
rekao s predumišljajem, tek da ga podsjetim na to. "Budi bez
brige, javit ću ti sve što bi ti moglo koristiti bilo kako. Nego, što je
s onim nožem?"

"Bodež koji možeš kupiti na svakom uglu po tri dolara. Nema
momka koji ga nema uza se!"

Elena Valdez sišla je niza stube, oslanjajući se o rame svoga muža.

"Kako joj je?" upitao sam Ramona.

"Loše. Bio je to strahovit udarac za nju. Kad sam prije tjedan dana
posljednji put vidio Carlosa, on mi se učinio sretan i zadovoljan.
Rekao mi je da sad ima posao i da se nada kako će uskoro h dobiti
iskaznicu za stalan boravak!"

"Gdje je radio?" upitao sam.

U kompaniji Pokućstvo. Nekoliko blokova dalje od ovoga

mjesta."

Pobrinite se za ženu" rekao sam. "Javit ću vam se poslije..!"
zložbeni paviljon Pokućstva bio je na Bulevaru Atlantic, po-izr
ne!cakvog groblja starih automobila. Prozori paviljona bili su ;
Jepljeni upadljivim plakatima što su oglašavali nevjerojatno . 0
Jne trgovačke uvjete unutar paviljona. Ušao sam u paviljon.
25Prošavši kraj prodajnog odjela doista zapanjujuće niskih cijena,
zaputio sam se u stražnji dio zgrade, u odio proizvodnje.

Oko dva tuceta osoba obaju spolova, gotovo odreda očitih
Latinoamerikanaca, marljivo je lupalo čekićima, šilo, lijepilo.
Nadgledao ih je visok, ćelav čovjek mišjeg nosa. Prišao sam mu i
predstavio se. Rekao mi je da se zove Bert Kettleman i daje vlas-
nik Pokućstva, te da nema vremena za razgovor sa mnom.

"A da ipak uđemo u vaš ured" rekao sam, hineći da nisam čuo
njegove posljednje riječi.

Upravo je bio zaustio da me najuri, kad je shvatio kolikih sam
razmjera u tjelesnom smislu. Kad mi je još vidio i izražaj lica, na
glo je našao dvije minute vremena za razgovor sa mnom. "Radi li
u vas neki Carlos Guerra?" upitao sam. "Točnije rečeno - radio je"
odvratio je Kettleman. "Sinoć se nije pojavio na poslu, a ja ne
mogu držati na poslu ljude koji ne rade svakoga dana!"

"Nije se pojavio samo zato što je mrtav." 'Ah, tako. Nerado slušam
takve stvari!' Kettleman je pokušavao odglumiti žaloban izražaj
lica. "Kako se snalazio ovdje, na poslu?"

"Posve dobro, koliko se sjećam. Radio je svoj posao, nije previše
govorio, nije se sporio ni sa kime!"

"Znate li da je ilegalno boravio u zemlji?" "Razumije se da sam to
znao. Devedeset posto svih koji rade ovdje imaju nekakvo maslo
na glavi. Pa što onda? Nikakav zakon ne priječi da ih se zaposli"

"To je istina, no oni rade izuzetno jeftino" rekao sam. "Pa što
onda?" ponovio je. "Zato i troše manje. A da nema lju di poput
mene, svi ti useljenici lijepo bi pomrli od gladi. Ili bi se počeli
baviti pljačkom!"

"Drugim riječima, vi ste općenarodni dobročinitelj!" "Slušajte, tim
ljudima pomažem gdje god to mogu. Nisam li upravo tomu
vašem prijatelju Guerri našao stan u blizini tvornice, baš prije tri

dana? Tako sam mu, ako ništa drugo, uštedio nekoliko dolara na tjedan, koliko je dotad trošio na vožnju autobusom od tvornice!"

"Vjerujem da ne dobivate postotak od kućevlasnika?" "Često činimo usluge jedan drugomu... A što vas zapravo muči, Stonebrakeru?"

"Volio bih znati gdje pronalazite svoje radnike?" "Kako to mislite?" "Mislim, tko vam ih šalje, Kettlemanu? Ti Meksikanci v'f rojatno ne upadaju k vama s ulice vjerujući da imate posla \$ njih!"

26

Opazio sam da Kettleman grozničavo razmišlja ne bi li izmučio nekakav odgovor kojim bi nadomjestio istinu. Mrko sam ga oledao, a on je slegnuo ramenima kao da mi govori kako nije „ista smislio.

"Većinu njih šalje mi Joe Figueroa!"

"Tko je taj?"

Kettleman je posegao za lisnicom, a onda iz nje izvadio nsjetnicu. Pružio mi ju je. Pročitao sam - J. L. "Joe" Figueroa, iseljenički ured. Se habla espanol (govorimo španjolski).

Navedena adresa na Aveniji Brook nije bila daleko od Kettlemanova Pokućstva.

Ništa ne pitajući strpao sam posjetnicu u džep i izišao.

još nisam bio napustio odjel za proizvodnju, a Kettleman je već pohrlio prema telefonu i užurbano stao okretati brojčanik.

Na Aveniji Brook zaustavio sam se nasuprot kuće u kojoj je stanovao Joe Figueroa i u malom restoranu naručio nekakvo jelo s paprenim nadjevom. Sjeo sam nasuprot ulazu, leđima okrenut prema zidu.

Tumarajući su prelazili ulicu. Doimali su se poput blizanaca - duga crna kosa, punašna usta, jahaće hlače tijesno pripijene uz noge od koljena na niže. Jedan od njih imao je ožiljak što se protezao od vanjskog kuta desnog oka i bio je desetak centimetara viši od svoga pajdaša. Doklatili su se i stali ispred mene, njišući bokove u nekoć popularnom stilu Marlona Branda.

"Imaš li šibicu, čovječe?" upitao me onaj viši.

"Nemam!"

"Hej, što ti znači to nemam? Vidim da pušiš cigaretu. Ili možda ne voliš momke poput nas, je li?"

"Ti mi se ne sviđaš. Gubi se!"

Okrenuo se prema pajdašu, tobože zapanjen.

"Jesi li ti čuo, Chongo? Ovaj došljak nam naređuje da se gubimo. Mislim da bismo mu morali pomoći da se vrati u svoj dio grada i to tako da nas se sjeća zauvijek."

Bili su obični početnici. Stručnjak obavi posao ne trateći vrijeme takvim razgovorima. Doimali su se poput likova iz starih mjernih filmova, a on je još govorio kad ga je pogodila staklena posuda za

er koju sam mu bacio u glavu. Zašutio je, a lice mu se ukočilo, Posuto šećerom i krhotinama stakla.

nongo je u međuvremenu sunuo rukom u džep i izvu-Pok nvo'Z' nav'as sličan onomu kojim je ubijen Carlos. Dvaput je sam Sa° var^om> a kad je izravno nasrnuo na mene, podigao

27Prije nego što sam uspio izmaći Chongu, njegov mi je nož rasparao ne samo rukav nego i podlakticu. Ali, udarac nožem poremetio je Chongu ravnotežu, tad sam ga dočekao udarcem y trbuh. Sjeo je, doimajući se kao da misli kako sam ga prevario, na neki način. Kako bih mu izbio iz glave svaku moguću pomisao da ustane, opalio sam ga po vilici.

Podigao sam nož što mu je bio ispao i spremio ga u džep. Pošao sam preko ulice, u Useljenički ured. Posjekotina na ruci nije bila duboka, no ljutilo me to što mi je odjeća bila natopljena krvlju. Čekaonica je bila puna Meksikanaca, spremnih da nestanu na svaki znak pojave bilo kakve policijske značke. Nisam se os-vrtao na njih nego produžio ravno do lažne plavuše koja je sjedila za stolom na suprotnom kraju prostorije. "Gdje je Figueroa?" upitao sam. Pogledala je najprije moju okrvavljenu ruku, a onda zatvorena vrata iza sebe.

"Ima stranku. Najavit ću vas kad.." "Nije potrebno, hvala vam" rekao sam i prošao kraj nje prema vratima. Kad sam ih otvorio ugledao sam pisaci stol i iza njega punašna čovjeka bujnih obrva i njegovanih brčina. Učinilo mi se kao da se iznenadio ugledavši me.

Stavio sam nož na stol prekriven bugačicom. "Jedan od vaših ljudi izgubio je tu stvarčicu" rekao sam. Obrve su mu se stale micati; umirile su se tek pošto su uobi ličile slovo V

"Što se dogodilo?" upitao je. "Popadali su i ozlijedili se"

"Slušajte, gospodine, to nema nikakve veze sa mnom. Uostalom, što tražite ovdje? Ja ne kršim nikakve zakone!"

"Možda i nije protuzakonito poslati te smrdljivce da me sas-
jeckaju" rekao sam," no mene je već i to prilično uzrujalo. A sad želim da mi izravno odgovoriš na neka pitanja, Joe!"

"Ne moram ništa odgovarati takvima poput tebe. Ovo je moj ured i nemaš nikakva prava da upadaš ovamo, a pogotovu da mi još prijetiš"

Dok je govorio, Figueroa je polako primicao ruku desnoj gof njoj latici svoga pisaćeg stola. Pričekao sam da zavuče četi!1 prsta u nju, a onda sam priskočio i naglo zatvorio ladicu.

Počeo je dahtati hvatajući zrak, naprežući se iz petnih žila da ne zaurla od boli. Mirno sam otvorio ladicu i iz nje izvadio pisto! za kojim je bio posegao.

"Pričaj mi malo o Carlosu Guerri, Joe" rekao sam. Promatrao me očima u kojima su se miješali bol i mržnja.

28

"prvi put čujem to ime" %"

"Stradala ti je jedna važna ruka. Želiš li sačuvati ostale dijelove -
tijela> prestani glumiti budalu preda mnom" rekao sam. V pao sam mu dvije sekunde da se odluči hoće li surađivati. «gto vas zanima o Guerri?" upitao je iznenađujuće pristojno. "Samo jedno -
tko je sinoć čačkao nožem po njemu?" Figueroa je pokušao odglumiti kako mu je iznenađenje nadvladalo boli.

"Ne znam ništa o tomu. Recite mi... je li momak možda mrtav?"

"Pogodio si. Mrtav kao daska!"

"Do vraga, taj mi se mladić sviđao. Ni zbog kojega razloga ne bih mu poželio da umre. Zna li da sam mu ja našao posao? I da sam mu nastojao nabaviti iskaznicu građanina Sjedinjenih Država?"

"Koliki si postotak njegove zarade zadržavao za sebe kao protuuslugu za tu malu uslugu, Joe?"

"Slušajte, i ja moram od nečega živjeti. Ne mislite li kako sam i ja imao troškova da bih mogao sve urediti s vlastima za te ljude? Guerra nije imao baš nikakvih isprava. A kad netko nema čak ni rođaka koji bi bio državljanin Sjedinjenih Država, tad je njegov problem zaista težak, a on se nalazi u doista grdnoj nevolji. U takvim sam slučajevima prisiljen nalaziti ljude koji su spremni da se zakunu kako je neki, recimo, Carlos Guerra doista Carlos Guerra. A vjerujte mi, takvi tipovi ne čine to besplatno. Istina je, Guerra mi je platio da mu nabavim isprave. Shvaćate li da ne mogu raditi ni na veresiju, a kamoli besplatno? Jer, tko bi mi nadoknadio troškove ako te nezaposlene Meksikance vlasti preko noći strpaju u autobus i otpreme ih natrag preko granice? A takve se stvari nerijetko događaju, vjerujte mi..."

Sad sam znao da poznajem barem dva-tri tipa koji su ucjenjivali Carlosa Guerru, no i to da sam ih upoznao prekasno da bih mu mogao pomoći. Istodobno, prilično mi je bilo jasno i to tko gaje ubio. I zbog čega je to učinio.

Joe Figueroa ostao je pušuci u svoje ozlijeđene prste kad sam ga napustio kako bih se odvezao do Elene i Ramona Valdeza. anovali su u stražnjem dijelu krhke, dvoobiteljske prizemnice. sjedne su kuće bile također stare, ali čiste, svaka sa sićušnim "Jegovanim travnjakom.

b hi m* ^e otvorila vrata. Oči su joj bile crvene, a lice pod-"Što je?" Je li Ramon kod kuće?"

29"Jest. Spava!"

"Probudite ga'!"

Uvela me u kuću, a onda otišla u spavaonicu. Nakon nekoliko trenutaka vratila se s Ramonom. Bio je neobrijan i odjeven u pidžamu preveliku za dva-tri broja.

"Ramone" upitao sam ga, "niste li mi rekli da se cijeli tjedan niste vidjeli s Carlosom?"

"Rekao sam to, i to je istina!"

"Kako ste onda pogodili jutros njegovu adresu? U tu se soby preselio tek prije tri dana"

"Kad ste mi telefonirali, rekli ste mi adresu!"

"Ne, nisam. Samo sam vam rekao da dođete u stan svoga šurjaka!"

"Što ste to rekli?" upitala je Elena i primakla mi se koral; bliže. Nisam se osvrtao na nju. Nastavio sam:

"A sinoć uopće niste radili do ponoći. Kad sam u jedanaest navečer izlazio iz zgrade, ona je već bila prazna. Ramone, vi ste ubili Carlosa!"

"Vi ste ludi!" naglo jer rekao. "Zbog čega bih ubio ženina brata?" Elena je buljila u muža, očito sve zastrašenija.

"Ti si znao, Ramone, nisi li?" upitala je.

"Znao je" rekao sam. "Vjerojatno je doznao od Joea Figueroe da Carlos nema rodbine u SAD. Ni majke, ni oca, ni sestre.

Ramon se skljojao na naslonjač.

"Dobro, Stonebrakere, rekli ste što ste imali reći. Sve ste doznali. Kad mi je Figueroa dao da potpišem isprave za Carlosa, shvatio sam da on nije Elenin brat. Odmah sam pomislio na to kako će me svi ismijavati. Zamislite čovjeka koji debelo plaća da bi prokrijumčario u zemlju ljubavnika svoje žene. To bi bilo doista vrijedno izrugivanja. Slijedio sam Elenu kad je sinoć izišla iz kuće. Vidio sam u koju je kuću ušla, uz koje se stube uspela, u koju je sobu ušla. U baru s druge strane ulice pričekao sam dok nije opet izišla, nakon više od sata. Tad sam se popeo istim onim stubama i zatekao Carlosa kako polazi na posao. Elenin se miris još osjećao iz njegove postelje!" Ramon je pogledao ženu pogledom punim opraštanja. 'A onda sam ubio Carlosa!'

Nedugo zatim stigli su policajci i odveli Ramona.

Dok sam prilazio svomu automobilu, Elena me upitala: "Što mi savjetujete da sad počnem?"

Pogledao sam to krhko tijelo, jajoliko pravilno lice i na njem11 goleme, bademaste oči. Pomislio sam na sve ono što se zbog nje dogodilo dvojici muškaraca.

30

"Ne bojte se, Elena" rekao sam. "Uvjeren sam da ćete se već elcako snaći!" pritisnuo sam papučicu gasa i odjurio.

31flarold Q. Masur IVILADICA JE ZELENA

Kad vam telefonira sudac, i to federalni sudac, kad to zazvu-či hitno jer vas taj sudac poziva da ga još te večeri posjetite u njegovu domu, tad ćete i otići onamo. Nećete izmišljati isprike,

pogotovu ako ste odvjetnik koji ima ured na području na kojem djeluje i taj sudac.

Njegova presvijetlost Edwin Marcus Bolt, američki okružni sudac imenovan doživotno na taj položaj pošto je petnaest godina radio za neku tvrtku s Wall Streeta, a nakon toga dvadeset godina u sudnici, bio je visok, dobro uščuvan čovjek čvrste kose, bespriekorke tjelesne grade. Drugi put oženjen, hladnom, vitkom ljepoticom kojoj je trideset godina, točno upola mlađom od njega. Sudac Bolt bio je predsjednik vijeća u slučaju koji je trenutno zaokupljao glavne naslove sudskih kronika u svim listovima - riječ je o procesu što su ga Sjedinjene Američke Države vodile protiv Ire Maddena i Srebromehanike zbog zlouporabe društvenog novca u iznosu od milijun američkih dolara; zlouporaba je u ovom slučaju samo ljepša riječ za pronevjeru, krađu, otuđenje, krivotvorenje poslovnih knjiga - a počinio ju je Ira Madden, predsjednik udruženja i glavni uživatelj zlouporabljenog novca. Zapravo, vlasti još nisu bile utvrdile tko sve koristi taj novac, postojale su tek određene sumnje. Naime, prijašnjih jg godina Madden nekoliko puta posjećivao Švicarsku, vjerojatno da bi provjerio svoje račune u tamošnjim bankama.

Tako sam te večeri, poštujući sučev službeni poziv, pozvao taksi i odvezao se u njegov stan u istočnom dijelu grada. Stigavši Pred sučevu kuću, otkrio sam da je primio mnoge posjetitelje Prije mene, svi su oni parkirali svoje automobile uz rub pločnika, Krseći izravno prometne propise. Dakako, ni na jednom vozilu Isani zapazio policijsku obavijest o protupropisnom parkiraju. Zapravo, nikad u životu nisam vidio da bi policajac zataknuo aKvu obavijest za brisače policijskog automobila.

Možda bi bilo bolje da sam prevladao radoznanost i otišao atle, no nešto me vuklo dalje. Čovjek u modroj odori koji je Ogledao ulazna vrata zaustavio me, stavivši dlan na moja prsa.

33Pošto sam mu rekao zbog čega sam došao, objasnio mi je kojim stubama treba da se popnem da bih dospio u određeni hodnik. Narednik Louis VVienick - crnoput, otromboljen - podigao je nakostriješenu obrvu i odmahivao glavom. I njemu sam rekao svrhu svoga posjeta, pa me odmah otpratio uza stube do hodnika.

"Hm, hm! Scott Jordan! Gdje se god pojavi, ondje je nevolja. Što ste zamijesili ovdje, odvjetnice?"

"Ništa. Pozvali su me ovamo!"

"Tko vas je pozvao?"

"Sudac Edwin Marcus Bolt"

"Kad?" ;"- :'

"Danas poslije podne."

"Radi čega?"

"Ne znam. Samo mi je telefonirao kako želi da ga posjetim. Hitno. Zbog toga sam ovdje. Gdje je njegova presvijetlost?"

"U svojoj radnoj sobi" VVienick je teatralno zalamatao ruka-, ma.

"Ovuda, molim vas. Osjećajte se kao kod kuće" ::

Trebalo je da to očekujem, no takve se stvari uvijek zbivaju iznenada. Suca Bolta zatekao sam kako sjedi za pisaćim stolom i smijulji se, posve bezosjećajno, gotovo tehnički, usana povučenih u strogom grču oko umjetnih zuba. Lice mu je bilo prozirnosičkasto, oči su mu bezizražajno, slijepo zurile nekamo u beskraj vječnosti. Jedno jedino zrno bilo mu je probušilo sljepoočicu, desnu, prošlo kroz žitko moždano tkivo i izletjelo van negdje iznad lijevoga uha. Doista sam morao očekivati tako nešto, već zbog toga što sam znao da je VVienick iz Odjela za umorstva. Radi čega bi on inače bio ovdje?

Želudac mi se bio skvrčio poput stijene; neizmjereno sam čez-nuo da nestanem iz te sobe. VVienickov je smiješak bio uglavnom nepatvoren.

"Onda, što mislite o tomu?" upitao me.

"Hitac iz neposredne blizine" rekao sam. "Čini se da netko nije imao baš mnogo povjerenja u vlastite streljačke sposobnosti. Prišao je sucu u neposrednu blizinu i tad povukao okidač. Oko rane jasno su vidljivi tragovi baruta.

"Rekli ste: prišao je. Odakle znate da je riječ o njemu? Nije li to mogla biti i ona?"

"Možda. Shvatite moje riječi kao ustaljeni način izražavanja. Samo tako!"

"Poznajete li sučevu ženu... udovicu?"

"Jednom sam se susreo s njom"

"Govorka se da su njih dvoje bili u zavadi. Da je ona izmicala obiteljskom ognjištu, bježeći u kojekakve izvankućne djelatnosti"
34

"Nikad nisam podlijegao govorkanjima, narednice."

'A-ha... Ipak, ona su izazvala i taj proces... mislim, država protiv Ire Maddena"

"Nije to isto" rekao sam. "Sad će cijela istraga morati početi iznova."

"A porezni će obveznici opet sve to plaćati. Neprestano ih se muze!"

"Kap u moru, narednice. Pogledajte samo koliko trošimo na svakojake ratove u svijetu, na limenke što ih šaljemo u svemir. Uostalom, pogledajte koliko plaćamo farmerima da bi proizvodili manje hrane nego što mogu."

"Jeste li vi možda komunist?"

"Sumnjam da jesam. Što je ubojica postigao tim hicem? Je li to možda kraj niti koja će nam pomoći da odmotamo nekakvo tajanstveno klupko?"

"Zasad još ništa ne znamo. Samo smo čuli uzbunu podignutu prije nepuna sata. Nisu još stigli ni stručnjaci iz Odjela za kriminološku medicinu!"

"Tko je pozvao vas?"

"Udovica!"

"Je li vam što pripomogla?"

"Izgovorila je samo dvije rečenice. Bila je dokasna u kinu, a kad se vratila kući našla je muža u položaju u kojem je sad. To je u nje izazvalo hysteriju, počela je trčkarati po kući poput bezglava pileta, optužujući nekakve najmljene ubojice. Očito, bila je to predstava za bogove. Tad je, prvi, upao liječnik. On je na njoj primijenio svoje znanje umirivanja i svoju iglu za injekcije. Bit će da se namučio kao pas, no nakon dvije minute žena se našla u vodoravnom položaju. Sad je u spavaonici, buji-paji poput anđelka. Potrebno joj je da sve to prespava."

"Nema posluge?"

"Samo domaćica. Danas joj je slobodan dan"

"Drugim riječima, sudac je bio posve sam kad mu se to dogodilo!"

"Sam... s jednom osobom. Ubojicom!" "Danas ste izuzetno oštromni, narednice. Ima li traga kakvu oružju?"
Bi li itko bio toliko nepažljiv i glup da ostavi tragove?" "Jeste li pretražili kuću?" Pogledao me dugim, patničkim pogledom.
"Gore. Dolje. Na sve strane. I ništa." Međutim, dok je to brzoja-
Jao, pogled mu je kolebao, kao da izbjegava susret s mojim.
^Samo naprijed, narednice" rekao sam. "Podignite kapke." "Zar ste vidoviti? Ili vrač?"

35"Nisam ni jedno ni drugo. Samo dobro vidim kad ljudi nešto žele prikriti!"

"Ne zabadajte nos u to blato, odvjetničke. To su policijska posla. Poručnik bi me živa oderao..!"

"Gdje je sad poručnik?"

"Na sastanku. U Philadelphiji!"

"Uvijek ujedinjujemo podatke s kojima raspolažemo, to znate. Zato vas molim, narednice, da mi kažete sve što znate!"

VVienick je očito proživljavao cijelu bitku u svojoj nutrini. Usta su mu se grčila i izvijala nekoliko trenutaka, no napokon je uzdahnuo, slegnuo ramenima i rekao:

"S druge je strane sučeve radne sobe spavaonica. Prostorije su povezane vratima. U spavaonici je mnogo duhanskog dima. Još ni sad nije izvjetrio. A u pepeljari je mnogo opušaka. Ubojica je ondje čekao žrtvu!"

"Zar je sudac bio nepušač?"

"Pušio je samo cigare, a opušci su od cigareta" VVienick je smjerno oborio oči. "Pušio je havane. Priča se da ih je kupovao od nekoga švedskog diplomata!"

"Možda je opuške ostavila sučeva žena?"

"Ona je izjavila da je pušila samo za vrijeme posjeta svoga liječnika. Kirurga. On je to potvrdio. No, do vraga, to ne mora ništa značiti. Možda je to tek način... pokušaj da se nekoga izvuče iz nevolje!"

"Previše ste nagli, narednice, prebrzo biste željeli stegnuti omču oko vrata sučeve žene!"

"Ona je zasad jedina sumnjiva!"

"A Ira Madden i družina iz njegove kompanije? Nisu li oni dovoljno domišljati da potplate nekoga? Bi li to bilo prvi put da ti majmuni pokušaju spriječiti suđenje?"

"Nema sumnje, to je moguće i mi ćemo istražiti ima li istine u tomu. A nadam se da će nam netko i pomoći. Čim je u stvar umiješan okružni sudac, vjerojatno će se u to umiješati i federalna policija!" VVienick mi je izložio na uvid svoje zubalo, nalik na požutjelu tastaturu prastarog glasovira. "Ti se momci neće baš oduševljeno ponijeti prema mjesnim trabunjalima koji posvuda zabadaju nosove!"

"Ja nisam ničije trabunjalo, narednice. Odvjetnik sam najvišeg razreda i pravosudni savjetnik!"

"Ispričavam se!"

"Prihvaćam ispriku. Osim toga, nikamo nisam zabadao nos. Ovdje sam na izričit sučev poziv. Bio se zabrinuo zbog nečega i zatražio je da ga posjetim!"

"Imao je i razlog da se zabrine. A što vi kanite sad poduzeti?"

"Možda ću jednostavno otići kući i sve to zaboraviti" "To bi vam bila vrlo mudra odluka. Ipak, poručnik će, kada dođe, vjerojatno zaželjeti da porazgovara s vama!"

"Poručnik zna moj telefonski broj. Bit ću u gradu do daljnjega!" Zastao sam na vratima i mahnuo naredniku. "Mnogo sreće u lovu, prijatelju!"

Iznenadna nasilna smrt suca Edwina Marcusa Bolta dogodila se odveć kasno da bi se vijest o njoj mogla pojaviti u večernjem listu: velegrad poput New Yorka s osam milijuna stanovnika, ima samo jedne večernje novine; sve su ostale propale. Zbog lošega uređivanja? Zbog krupnih zahtjeva sindikata? Tko zna? Jutarnji su listovi - i to samo dva od njih - naveliko naklapali o tomu, u uvodnicima. Nitko, međutim, nije suvislo odgovorio na ta pitanja. U rano poslijepodne opet je zazvonio telefon; ovoga je puta telefonirala udovica. Bi li bio tako ljubazan da dođem na obiteljski sastanak? Doći će sučeva kći iz prvoga braka i njezin muž. Udovica me zamolila da dođem malo ranije, željela bi porazgovarati nekoliko trenutaka sa mnom na samo.

Laura Bolt rođena Pederson, tipična visoka skandinavska plavuša, kad joj je bilo devetnaest godina bila je na cijeni među vodećim fotografima kao vrlo tražena djevojka s naslovnice; kad joj je bilo dvadeset osam znalo se za nju kao mladenku glasovitog pravnik. Sad joj je trideset godina i udovica je - krupnih, modrih očiju iznad kosih, koščatih jagodica i obraza besprijekorne puti poput oniksa te savršenih zuba, kojima je uzrujano grickala nokte. Nestrpljivo je skratila konvencionalne izraze sućuti.

"Potrebna mi je vaša pomoć, gospodine Jordane."

"Zbog čega?"

"Policajci su prilično nedvosmisleno pokazali da me smatraju najsumnjivijom. To mi se nimalo ne sviđa i plaši me. Potrebni su mi pravni savjeti. Potreban mi je odvjetnik. Znam da vas je moj muž visoko cijenio. Dvadeset četiri sata prije smrti nekoliko je puta spomenuo vaše ime. Molim vas da me zastupate."

"Jeste li ubili muža?"

"Nisam!" rekla je žustro.

"Dobro!" Našao sam se, eto, umiješan u slučaj, svidjelo se to ili ne ljudima od zakona. "Još vas nisu optužili službeno, je li tako?"

"Gospodine Jordane, pretresli su cijelu kuću, prevrnuli svaku sitnicu u njoj, posebno u mojoj spavaonici i među mojim stvarima. Znam da su tražili oružje. No ponavljam: nedužna sam. Priznajem da se Edwin i ja nismo uvijek najbolje slagali, no pro-37vodili smo i lijepe trenutke. Sviđalo mi se da budem u braku s njim, godilo mi je to što se time razlikujem od ostalih. Sudac i njegova žena vrlo su visoko na društvenoj ljestvici. Sučev je položaj... ne znam kako da se izrazim..;"

"Nepovrediv?"

"Da... za neupućene. U onim crnim haljama ima nešto što ulijeva strahopoštovanje ljudima koji sjede na drvenoj klupi i čekaju presude. Međutim" zalamatala je rukama nespretno, kao u nedoumici, "mrsko mi je to reći... no sve je to licemjerje i himba!"

"Kako to mislite?"

"Muči me ozbiljna sumnja da je Edwin okaljao svoju čast!"

"Na koji način?"

"Bio je u nevolji. Teškoj nevolji. Vjerujem da vas je zbog toga

i zvaao.

"Kakva je to bila nevolja, recite mi molim vas"

"Podmićivanje!" Usta su joj se iskrivila kao da se gnuša riječi koju je izgovorila. "Pričalo se da je uzimao novac. Bio je pod istragom!" "Čijom?"

"Ministarstva pravosuđa."

"Od koga je uzimao novac?"

"Od Ire Maddena. Predstavnik udruženja protiv kojega se vodi krivični postupak pred Edwinovim sudskim vijećem"

"Odakle to znate?"

"Edvvin mi je rekao. Bio je uzrujan, uznemiren, uzdrman. Upravo smo bili u razdoblju dobrih međusobnih odnosa pa mi se povjerio. Očajnički je osjećao potrebu da se povjeri nekomu. To je bio udarac za mene. Ne znam kakve imaju dokaze ni gdje su ih našli, no da Edvvin nije bio kriv, da optužbe nisu imale temelja, ne vjerujem da bi bio tako zabrinut. Moj je muž, gospodine Jordane, bio vrlo prestrašen... a ja nisam ništa mogla učiniti da mu pomognem!"

Odmjeravao sam u sebi novosti što sam ih doznao. Je li to mogla biti istina? Čovjek Boltova položaja i ugleda pa da prima mito? Gdje je tu zabuna? Dobro, sudac koji predsjedava vijeću izložen je mnogim izazovima, među kojima je novac zacijelo najteži.

Bezbroj je načina na koje predsjedatelj može utjecati na odluku vijeća: držanjem, izražajem lica, usmjeravanjem rasprave te, napokon, prijedlogom presude. I zar se sudac Edwin Marcus Bolt upetljao u takve nedostojne sljeparije? Čovjek nikad ne može biti siguran. Novac je preveliko iskušenje. Kažu da svaki čovjek ima svoju cijenu - samo ako mu se dovoljno ponudi. Škrinje s novcem udruženja bile su dovoljno nabrekle, a Iri Maddenu nije se

38

išlo iza rešetaka. A možda su dobrome sucu i prijetili kako bi ga privoljeli da popusti.

"Jedno pitanje" rekao sam. "Jeste li ikad osobno vidjeli svoga muža u društvu s nekim iz Srebromehanike?"

"Edwin nije bio slabouman, gospodine Jordane. Možda je bio ovo ili ono, ali slabouman nije bio. Ne bi se nipošto javno sastajao bilo

s kim tko je makar i izdaleka povezan s optuženikom kojemu sudi njegovo vijeće!"

"Želite li da vam pomognem, gospođo Bolt?"

"Razumije se da želim"

"Onda vas molim da mi kažete sve što znate, svaka mi je po-jedinost dragocjena. Recite, je li sudac bio potajno u vezi s tim ljudima?"

Oko usana pojavile su joj se bore. Između zuba je gurnula zglob palca. Otišla je do prozora i zagledala se van. Vratila se. Glas joj je bio tih.

"Edwin je mrtav. Moram mu zaštititi ugled!"

"Mislite na sebe. Njega ne možete oživjeti. Želite li se izvući, ""," moramo odabrati drugog osumnjičenika"

Malo je razmislila o tome, a onda lagano kimnula.

"U nedjelju poslije podne Edvvin je bio ovdje u kući. Radio je s Andvjem..!"

"Samo trenutak; tko je Andy?"

"Andrew Stock, Edvvinov pravnik."

"Hvala. Nastavite!"

"Donijeli su nekakve pravničke knjige iz knjižnice i nisu željeli da ih itko uznemiruje. Zbog toga su isključili telefon u radnoj sobi. Sve telefonske pozive primala sam zbog toga ja, u svojoj spavaonici!"

"Imali ste odvojene spavaonice?"

"Da. Edvvin je običavao dugo bdjeti i malo je spavao. Ja pak imam vrlo lagan san, budim se na svaki sušanj. A znate kako je to... nama je ženama potrebno više sna radi čuvanja ljepote. Edvvin je to shvaćao i sam je bio predložio da spavamo svatko u svojoj sobi!"

"Dobro" rekao sam. "U nedjelju ste, dakle, vi dežurali uz telefon."
!

"Da. Samo je jednom zazvonio. Nekakvi muški glas. Želio je razgovarati sa sucem. Pokušala sam ga uvjeriti kako je to nemo-guće jer je sudac zauzet, no čovjek je bio uporan. Naposljetku mi je rekao svoje ime i zatražio da kažem Edvvinu tko ga zove."

"Kako mu je ime?"

"Oster... Floyd Oster. Znači li vam nešto to ime?"

"Mnogo. Oster je jedan od najbližih suradnika Ire Maddena u Srebromehanici. Jeste li rekli sucu?"

39"Jesam"

"Je li to čuo Andew Stock?"

"Pa... Andy nosi aparat za pojačavanje sluha koji uključuje samo kad izravno sudjeluje u razgovoru. Ne znam je li čuo ili nijel'

"Što je učinio vaš muž?"

"Otišao je u svoju spavaonicu i na samo preuzeo vezu s Osterom!"

Loše, pomislio sam. Zapravo glupo. Bolt je mogao glatko odbiti svaki dodir kako bi izbjegao i najsitniju mrlju na svojoj sudačkoj podobnosti - od govorkanja u najboljem slučaju do ozbiljnog loma u najgorem. Lakomislenost ili pohlepa umanjili su mu sposobnost rasuđivanja.

Zazvonilo je kućno zvonce i Laura je pošla otvoriti vrata.

Vratila se s pastorkom i njezinim mužem.

Čovjek ne mora biti osobit poznavalac ljudi da bi otprve prosudio tko je Carol Denby. Bila je to neozbiljna žena velikih zahtjeva, tankih usana, nezadovoljnih očiju i neobuzdanih, neprestano pokretnih ruku. Oči su joj bile crvenih rubova, od proplakane noći. Bila je u crnini. Otac joj je bio vrlo naočit čovjek. Zacijelo su neki poremećeni kromosomi kumovali stvaranju tako odbojnog bića kakva je Carol. Nije ni pokušavala sakriti svoju netrpeljivost prema maćehi, a ova joj je uzvraćala tako da je svaki promatrač mogao opaziti koliko jako ne trpi pastorku.

Njezin muž Clive Denby, agent osiguranja, bucmast, samodopadan, preozbiljan muškarac, natopljen mirisima i kremama, pomodno odjeven u odijelo od pletene sintetike.

Bio je otresit prema Lauri Bolt, ali vrlo brižan prema svojoj ženi, tako da je odmah preuzeo mjesto predstavnika cijele obitelji.

"Koliko sam shvatio, gospodine Jordane, vi ste sinoć došli ovamo da se sastanete s mojim tastom!"

"Dobro ste shvatili"

"Možete li mi reći svrhu tog sastanka?"

"On je zatražio da ga posjetim."

"Znate li što je htio od vas?"

"Tada nisam znao. Sad znam."

Podbočio se.

"Onda?"

Takvo napoleonsko vladanje uvijek djeluje na mene odbojno i navodi me na to da postanem tvrdoglav.

"Oprostite, Denby. Riječ je o povjerljivim stvarima. Da je sudac smatrao nužnim da znate nešto o tome, vjerojatno bi vam to i povjerio!"

40

"Sudac je mrtav. To briše uobičajeno čuvanje tajne između odvjetnika i klijenta, liječnika i bolesnika i tome sličnih odnosa!"

"U posvemašnjoj ste zabludi. Nemate pojma o tomu o čemu govorite. Osim toga, vaše se pravilo uopće ne bi moglo primijeniti ovdje, jer sudac me nikad nije imenovao svojim zastupnikom, ni formalno ni na bilo koji drugi način."

Podigao je polovicu gornje usne.

"Ha! Niste dakle ni razgovarali sa sucem. Odakle onda znate radi čega vas je pozvao?"

"Rekla mi je njegova udovica."

Carol Denby na peti se naglo okrenula prema maćehi i upitala je kreštavim glasom: "Zašto je tata pozvao odvjetnika?"

"Prepušti meni da to obavim, draga" umiješao se njezin muž.

"Dobro, Laura, mi imamo potpuno pravo da to saznamo. Što je bilo posrijedi?"

"Neću ti ništa reći bez dopuštenja svoga odvjetnika"

"Odvjetnik? Tko ti je taj?"

"Scott Jordan!"

Denby je raširio ruke.

"Zašto ti je potreban odvjetnik?"

"Zato što sam osumnjičena... a to znaš prokleta dobro jer si sinoć sam rekao policajcima posve nedvosmisleno kako Edvvin i ja nismo živjeli u slozi!"

"Pa to je istina. Ili nije?"

"Odnosi nam i nisu bili tako loši. Ti si ih prikazao u najgoremu mogućem svjetlu. Pravo da ti kažem, Clive, sudeći prema tvom vladanju počinjem vjerovati da me smatraš krivom"

'A voljela bi da nisi, je li, Laura?"

"Crkni!" prosiktala je i gnjevno se izgubila iz sobe.

Denby je likovao. Pogledao me i rekao: "Namjeravate li je braniti ako je optužena?"

"Zasad još nije. Možda se neće ni prikupiti dovoljno dokaza za podizanje optužnice."

"Nestao je revolver moga tasta. Tko bi osim Laure mogao znati gdje ga drži?"

Još jedna novost za mene.

"Sudac je imao revolver?"

"Jest. Automatski kolt, kalibra 32!"

"Zna li policija za to?"

"Razumije se. Ja sam im rekao!" Prekrižio je ruke. "Niste mi odgovorili. Namjeravate li je braniti?"

"Posao mi je da branim osobe optužene za zločin."

"Ne mislite li da je to prilično nekoristan posao?" i

41Manje uglađen čovjek rasklimao bi tom tipu nekoliko zuba, no ja sam samo tužno odmahnuo glavom. To gaje smutilo, pa se obratio ženi, pogledavši je zapovjednički:

"Tratimo vrijeme s ovim ovdje. Idemo odavde, Carol"

"A zašto da mi odemo?" rekla je osornim tonom. "U ovoj kući imam veća prava nego drugi!"

"To ovisi o sučevoj oporuci" rekao sam joj slatkim glasom. "A znate i sami daje kuću mogao ostaviti i svojoj ženi"

Već samo spominjanje Laure promijenilo je izražaj njezina lica; na njemu se sad odražavala zbunjenost i strah.

"Oh, ne! Ovdje sam odrasla. To se ne smije dogoditi! Clive, što to govori ovaj čovjek?"

On me pogledao vrlo ružno.

"Pretpostavljam da i vi očekujete sudbenu potvrdu oporuke"

"Ona će biti izvršena" rekao sam, "bez obzira na to koga je sudac odredio kao nasljednika!"

"Možemo je i pobijati!"

"Na temelju čega? Toga da je netko nedopušteno utjecao na njega? Ili ćete dokazati kako nije vladao duhom, non compos mentis?"

"Očito nije bio pri čistoj pameti kad je oženio to čudovište" lanula je Carol Denby, ne mogavši se svladati.

"Samo tratite vrijeme i novac, pokušavate li tako nešto. Previše ljudi poznaje suca kao razborita i uravnotežena čovjeka" rekao sam.

"Bio je opsjednut tom ženom. Hipnotiziran. Kao da gaje vodila na lancu učvršćenom njemu o nos"

Bio sam na granici strpljivosti, bilo mi je dosta. Bez riječi sam se okrenuo za sto osamdeset stupnjeva i pošao prema vratima, znajući da će oni poći ubrzo nakon mene. Ta kuća, da je ne znam koliko velika, ne bi mogla zadržati ni Lauru ni Denbvje.

Kad sam izišao, pogledao sam na sat. Još je bilo rano poslijepodne. Iako iz dna duše mrzim podzemnu, trenutno mi je bila najpogodnije prometalo kojim sam mogao stići do Man-hattana. Okružna pravosudna palača na Trgu Foley visoka je, besprijekorno čista građevina, mnogo funkcionalnija negoli lijepa. Prijavio sam se na porti, a onda dizalom krenuo gore, prema odajama suca Edvvina Marcusa Bolta. Njegov bilježnik Andrew Stock dočeka me u predsoblju. Zdepast, negdje blizu trideset pete godine života, taj je pravnik imao lice pekinezera, bezbojnu kosu i dvožarišne naočale koje su mu povećavale oči.

42

Stock se doimao ravnodušno, izgubljeno i nujno. Zbog čega i ne bi bio takav? Svaki novi posjetitelj bio je prijatnija njegovu zaposlenju, ili barem njegovu miru. Očito, Stock je bio u velikoj opasnosti.

Ugledavši me kako dolazim, Stock je uključio svoje slušno pomagalo. Čuo sam o njemu kako se zna usredotočiti samo na pravni vid stvari zbog koje mu se netko obraća, pretvarajući tako svoju slušnu manu u prednost. Budući da sam prije nepunih sedam mjeseci sudjelovao u nekoj raspravi pred Boltovim sudskim vijećem, Stock me se sjećao i znao je tko sam.

Izrazio sam sućut zbog smrti njegova šefa, a onda sam Stocku izložio kako sam povezan s tim slučajem. Mrzovoljno je kimnuo. "Da, znam da vas je sudac bio pozvao. Zapravo, ja sam okrenuo vaš broj. Razgovarali smo o mogućim opasnostima kojima prijeti nevolja što je upravo izbila na vidjelo!"

"Je li riječ o istrazi zbog podmićivanja?"

Pogled mu je bljesnuo kroz debela stakla naočala. Oblizao je rubove usana.

"Znate li o tome? Vjerovao sam da je sudac bio već mrtav kad ste stigli u njegov stan."

"Njegova me žena obavijestila o svemu. Je li bilo ikakva temelja za podizanje optužbe protiv njega?"

Kao da je želio odmahnuti glavom, a onda je zastao i slegnuo ramenima, progutavši pljuvačku.

"Ne znam" rekao je. "Doista ne znam. Teško bih mogao povjerovati u to, no promislilim li hladnije, bojim se da bi to čak moglo imati temelja."

"Je li riječ o Iri Maddenu iz Srebromehanike?"

"Zapravo o jednom od njegovih ljudi. Taj je djelovao u Maddenovo ime!"

"Floyd Oster?"

"Da, o njemu" kimnuo je Stock.

"Drugim riječima, vi smatrate da je sudac podlegao iskuse- < njima?"

"Tako je" ponovo je polako kimnuo.

"Zbog čega vjerujete u to?"

"Zato što ga je istraga dovela na rub pameti. Nikad ga nisam vidio tako uzrujana. Ako su mu nešto našli, tad znate što to znači. Nemilost. Sve rastrubljeno naširoko. Možda čak zatvor. Gubitak prihoda. Propast svega što je stekao. Izgubljene sve godine nastojanja da stekne položaj i ugled!"

"Je li se on pomirio sa sudbinom?"

"Ne znam. Nisam prisustvovao zasjedanjima vijeća!"

43 "A što ako se nije predao? Ako se nije pomirio sa sudbinom?"

"Je li možda uzeo novac i prevario ih? Zar su to ljudi s kojima se može poigravati?"

"Jeste li čuli kakva govorkanja o procesu?"

"Jesam. Bolt je raspravljao s tužiocem!"

"Ne znači li to kako je sudac nastojao da udovolji obećanjima što ih je bio dao Maddenu? Nije sad važno to što je sudac mrtav... Što mislite o njegovoj ženi kao osobi koja će sve to nastaviti?"

"To nije bio sretan brak. Znate, sudac je običavao mnogo raditi kod kuće. Istraživali smo u tom smislu, no utvrdili smo da je većina sudskih odluka i presuda bila napisana kod njega, kod kuće. Često sam mu pomagao u tom poslu. U svojoj je spavaćoj sobi postavio poseban mali pisaći stol za mene, tako da se mogao povući u posvemašnju osamu. Katkad mu se ondje željela pridružiti njegova žena, nastojeći se prepirati s njim. Te sam prepirke katkad i čuo; ako mi je moj slušni aparat bio uključen! Stock je zašutio.

"Oko čega su se ponajčešće prepirali?"

"Uglavnom oko novca. A ponekad i zbog toga što se ona kasno vraćala kući. Znate, ta je žena bila kao opsjednuta trošenjem novca. Kad bi potkraj mjeseca stigli kući računi za njezine izdatke, sudac je od srdžbe skakao do stropa. Trošila je kao da džepovi nemaju dna"

Sucu je, dakle, bio potreban novac, pomislio sam, i možda mu se Maddenova ponuda učinila privlačna.

"Sad shvaćam zbog čega mu je bio potreban revolver" rekao sam.

"Da" rekao je. "I dozvola za držanje oružja, i sve drugo!"

"Ipak" rekao sam, "zar je to baš morao biti revolver?" Sudac je bio ugledan građanin. Nije putovao unaokolo sa zbirkom dragulja u kovčegu. Znao je, međutim, rukovati tom stvarčicom, poput streljačkog prvaka. Očito, to mu je bilo potrebno iz praktičnih razloga. Poneki su ljudi protiv kojih je vodio procese prijetili njegovu životu, grozili su mu se da će ga prorešetati mecima čim iziđu iz tamnice. Zbog toga je i zatražio dozvolu za držanje oružja.

Pitao sam se koliko policija zna o svemu tome i je li ispitala sve federalne zatvorenike.

"Kakvi su vam planovi za neposrednu budućnost, gospodine Stock?" upitao sam.

Doimao se potišteno.

"Ne znam. Prestar sam da sad počinjem od početka otvarajući odvjetničku kancelariju. Osim toga, nemam ni klijenata, niti ima nade da ću ih steći." Molećivo me promatrao.

44

"Je li možda vama potreban dobar istražitelj?"

"Držat ću to na umu. A raspitat ću se i kod drugih odvjetnika."

Kao da gaje to malo utješilo. Lagano se nasmiješio i podigao ruku dok sam izlazio.

Vani sam zaposjeo telefonsku govornicu i nisam je napuštao dok nisam dobio vezu s narednikom Wienickom. Nije se previše obradovao začuvši moj glas. Upitao sam ga o rezultatima autopsije.

'Autopsija je posve obavljena, odvjetnice. Trenutačna smrt što ju je izazvalo zrno koje je prošlo kroz glavu. Drugi hitac bio je suvišan. Slaba korist za poginuloga. Želite li cjelokupan izvještaj patologa?"

"Ne, hvala. Recite mi o tom drugom hicu."

"Zrno je prošlo kroz srce. Niste to opazili, jer niste došli dovoljno blizu lesu. A možda i zbog toga što je isteklo tek malo krvi."

"Objasnite mi pitanje" zamolio sam Wienicka.

"Na sučevoj je košulji bila jedva mrljica krvi"

"Jeste li našli zrna?"

"Oba. Jedno na sučevom pisaćem stolu, a drugo u njegovu tijelu, zaustavljeno kralježnicom."

"Kalibar?"

"Trideset dva. Automatsko oružje."

"Zašto to naglašavate?"

'Automatsko oružje izbacuje čahure, a mi smo našli obje, odvjetnice."

"Kako sam obaviješten, i sudac je imao upravo takav revolver, automatski, kalibra trideset dva."

"To je točno. Našli smo ga"

"Gdje?"

"Bio je učvršćen ljepljivom vrpcom ispod lijevog blatobrana na automobilu vaše klijentice. Uhapsili smo je prije pola sata i otad

neprestano vapi za vama. Zbog čega bi, do vraga, nedužna osoba tražila odvjetnika prije nego što je uopće optužena? Ha, odgovorite, Jordane, na to! Naši balistički stručnjaci sve to istražuju, a ja vam nudim dvadeset prema pet da je sudac ubijen baš tim revolverom!"

'A motiv?' upitao sam. "Gdje vam je motiv?"

"Novac, Jordane. Novac. Ne znam zbog čega se sudac prije mjesec dana osigurao na pola milijuna dolara, no ne vonja li vam to po motivu?"

"Tko je korisnik osiguranja?"

"Nisam vidio policu. A što vi mislite, tko bi to mogao biti?"

45" Mislim da cijela stvar postaje složenija nego što se moglo pomisliti u prvi mah."

"Nije baš tako" suprotstavio mi se Wienick. "Pojednostavljuje se. Uostalom, čini mi se da previše pričam. Poručnik mi već odavna spočitava da bolujem od klepetanja usana. Zato vjerujem daje dosta razgovora. Ionako ste vi sad na suprotnoj strani. Želite li još razgovarati, telefonirajte okružnom tužiocu. Cijelu tu stvar sad on ljulja u svojoj kolijevci, pa vas molim da izljeve svoje umnosti ubuduće prosipate u njegov slivnik. I da ne zaboravite: sučeva je udovica ubojica koji se prikriva naricanjem. A osim toga i dalje zahtijeva odvjetnika."

U slušalici je škljocnulo i veza se prekinula.

Laura Bolt, još neoptužena, bila je i dalje zatvorena samo u policijskoj stanici. Prema njoj su se vladali pristojno i u skladu s propisima. Rekli su joj i to da ne mora, ako ne želi, odgovarati ni na kakva pitanja bez prisutnosti svoga pravnog zastupnika.

Otada je šutjela, iako je inače i te kako znala neobavezno čavrljati; u takvim okolnostima očito nije bila u svom elementu, bila je blijeda, zaplašena.

Dopustili su mi kratak razgovor s njom u četiri oka. Prele-tio sam pogledom prostoriju tražeći tajne mikrofone, no nisam ništa mogao otkriti.

"Govorite sasvim tiho" upozorio sam Lauru. "Što znate o revolveru?"

"Ništa ne znam o revolveru."

"Rekli ste mi da ga je sudac posjedovao."

"Jesam."

"Gdje ga je sudac držao?"

"U ladici u stoliću kraj kreveta!" Odmahnula je glavom, bijesno frkćući. "No revolver nisam dirala, nisam ga upotrijebila niti sakrila!"

"Je li vam muž spomenuo svoju novu policu osiguranja?"

"Neprekidno se žalio na staru tvrdeći kako je nepravedno sročena. Odlučio je izvaditi novu. I kanio je predati posao Cliveu Denbvju!"

"Znate li svotu na koju glasi nova polica?"

"Petsto tisuća ... Edwin je vjerovao da Clive može preuzeti sve ovlasti."

"Tko je uživatelj police?"

"Upravitelj Edvvinove imovine!"

"Je li sudac načinio oporuku?"

"Razumije se. Osobno je napisao koncept, a Andy Stock ju je otipkao na stroju!"

"Je li oporuka u sefu?"

"Ne vjerujem. Sjećam se da mi je pripovijedao kako većinu važnih papira čuva pod ključem u svojim odajama u zgradi suda. Ondje nisu ništa manje sigurni nego u banci, govorio je, a mnogo su dostupniji!"

Imao je pravo, na neki način. Teško bi bilo povjerovati u to da bi netko provalio u zgradu okružnog suda i opljačkao ondje sučeve stvari. Isto tako, ako su mu pojedini papiri bili potrebni noću, lako je mogao doći do njih.

'Ako je sudac imenovao vas za izvršiteljicu oporuke, hoćete li mene ovlastiti da to provedem u djelo?"

"Hoću."

Izvadio sam list papira i pero, napisao kratku punomoć i dao je Lauri da potpiše. Vratila mi je pero i zgrabila moj rukav.

"Hoće li me zadržati u zatvoru i preko noći?"

"Bojim se da hoće, radi saslušavanja"

"Što će se nakon toga dogoditi sa mnom?"

"Morat ćete dati izjavu pod zakletvom, pred velikim vijećem porote!"

"Hoće li porota prihvatiti jamčevinu ako je ponudim?"

"Bojim se da neće. Riječ je o umorstvu."

Oči su joj se odjednom ovlažile.

"Oh, a što oni zapravo hoće od mene?"

"Što god to bilo" rekao sam, "pokušat ću to zaustaviti. Možda ću pritom biti i neugodan. Eto, sad znate scenarij. I nemojte davati nikakve izjave. Budite kuš i ostanite kuš. Jesam li dovoljno jasan?" Kimnula je, progutala slinu i nasmiješila se poput nekoga tko boluje od zaušnjaka.

Iz sučeva sam ureda telefonirao Andvju Stocku. Upravo je bio na vratima da ode s posla. Upitao sam ga zna li tko je izvršitelj sučeve oporuke. Znao je. Bila je to sučeva žena. Rekao sam mu daje ona odbila da mi povjeri sadržaj sudbeno ovjerene kopije oporuke. On je meni rekao kako ništa ne zna o Laurinu hapšenju.

"Možete li otvoriti privatne pretince u sučevim odajama u pravosudnoj palači?" upitao sam.

"Mogu. Imam ključ."

"Volio bih vidjeti tu oporuku i sve što je uz nju. Najkasnije sutra ujutro. Molim vas da odmah izvadite oporuku i da je ponesete kući. Poslije ću skoknuti do vas!"

Obećao mi je da će to učiniti i dao mi svoju adresu. Kao da je čeznuo za tim da surađuje sa mnom.

Znao sam da je Ira Madden na slobodi zato što je položio jamčevinu. Dakako, ovdje novac ima glavnu ulogu. No novac se uvijek može nadomjestiti drugim novcem, dok se težak zločin, osobito umorstvo, ničim ne može popraviti. Uvjerio sam sebe kako bi bili jalovi svi pokušaji da se dokopam razgovora s Irom Maddenom; udruženje ga je izoliralo u stanu na vrhu svoje zgrade. Sučeva je smrt očito bila prava svetkovina za udruženje. Uostalom, bilo je posve logično da će ti ljudi slaviti prekid parnice koja ih je mogla oštetiti. Pravnici u udruženju dobro su znali daje svako odlaganje parnice krupan bod za njih.

Zbog toga sam se odlučio na drukčije rješenje. Na telefonskim sam informacijama doznao adresu Flovda Oстера, Mad-denova

plaćenika. Utvrdio sam da stanuje u obnovljenoj kući od smeđega kamena u Centru Lincoln. Vjerojatno je na temelju fizičkoga zakona o osmozi Oster mogao usisati i poneku česticu kulture. Kad sam se popeo do njegova stana na drugome katu otkrio sam da nisam načinio nikakav ratni plan kako da mu pristupim te sam se morao osloniti na svoju sposobnost improvizacije.

Kad sam pozvonio, vrata mi je otvorio on osobno, čangrizava izraza lica, žućkaste boje puti i pohlepna pogleda, u majici - potkošulji kratkih rukava, s praznom bocom viskija koju je držao poput ubojita koplja.

"Vi ste Oster?" upitao sam.

"A tko je osoba koja to želi saznati?"

"Vjerojatno nikad niste imali priliku da čujete za moje ime: Jordan. Scott Jordan. Znate, ja sam odvjetnik!"

"Hej, pa ja sam čuo nešto o vama!" Govorio je tako kao da mu je netko zauvijek sasjekao glasnice.

"Možemo li razgovarati nasamu?" ;

"O čemu?"

"O Iri Maddenu i sucu Edvvinu Marcusu Boltu"

Čangrizavo se lice odjednom posve smrknulo, čak proplije-; djelo.

"Taj je sudac mrtav!"

"Točno. No Ira je još živ!"

"I kakve veze imaju njih dvojica s vama?"

"U službi sam sučeve udovice!"

"Radi čega?"

"Da bih je branio pred sudom. Policija vjeruje daje ona ubila suca."

Nasmiješio se, ako se krivljenje njegovih usana tankih poput sječiva može nazvati tim imenom.

"Pa što?"

"Smatrao sam da biste mogli pomoći!"

"O-pa! Akako?"

48

"Udovica Edwina Bolta treba podići neke sitne novce. Volio bih znati gdje je taj novac!"

"Kakav novac?"

"Novac koji ste vi gurnuli u džep sucu Boltu kako biste ga privoljeli da odbaci optužbu protiv Maddena!"

Stišao je glas do promukla šapata.

"Zar ste izgubili kompas, odvjetnice? Zar ste poludjeli kad iznosite takvu optužbu? Ne znate li kakva je kazna zapriječena za podmićivanje okružnog suca?"

"U svakom slučaju manja nego za ubojstvo okružnog suca."

"To me se uopće ne tiče, čovječe. Radije branite svoju klijen-ticu!"

"Ona nije kriva."

"To morate dokazati na sudu."

"To i namjeravam, tako što ću dokazati tko je to zapravo učinio.

Tko je ubio suca!"

Kad je shvatio značenje mojih riječi, kroz sljepoočicu mu je prošao drhtaj.

"Na pogrešnom ste tragu. Ako smo već potplatili suca, zašto bismo ga ubili? Ili jedno, ili drugo. Ili..."

Prekinuo je nasred rečenice, jer smo iznenada dobili dvojicu posjetitelja koji su se uspeli stubama iza mene. Dvojicu svježe podšišanih, glatko izbrijanih, mišićavih Amerikanaca, koji su nam se pridružili i uljudno upitali:

"Floyd Oster?"

Pokazao sam na pravoga.

"To je ovaj."

'A vi? Tko ste vi?"

"Samo posjetitelj koji pokušava ponešto saznati!"

"Bojim se da ste doznali sve što ste mogli doznati. Naime, mi imamo nalog za hapšenje Flovda Oстера!" Naglo je izvukao svoju legitimaciju. "Federalni biro za istrage. FBI. Sumnja za podmićivanje i potkupljivanje državnog službenika."

Polako sam se povukao i stao uza zid, za slučaj da Oster bude dovoljno nerazuman i pruži otpor; tako bih izbjegao da se nađem između zaraćenih strana, bude li pucnjave. Ali, momci su bili natprosječno izvježbani, nisam trepnuo okom, a oni su već čvrsto držali Flovda Oстера za nadlaktice i vodili ga prema ulici tako da je vršcima prsta jedva doticao stubu.

Slijedio sam ih niza stube i vidio kako su uhapšenika spremili u automobil i odjurili. Unatoč Osterovoj nabusitosti, predosjećao sam da će se on vrlo brzo rastaliti na vrelini ispitivanja. Ira Madden vjerojatno je prerano najavio slavlje.

Odjednom sam osjetio da sam gladan. Kružio sam gradom 49čitav dan, radio, razgovarao i zanemarivao vlastitu utrobu, tako da sam se pohlepno bacio na odrezak i vrč piva.

Obnovljenih snaga, trudio sam se doći u posjed Boltove oporuke što ju je čuvao njegov činovnik Andy Stock.

Bila je to stara, predratna zgrada na Aveniji Lexington. Izmoždeno, drhtavo dizalo odnijelo me na peti kat. Kroz vrata sam čuo kako iz radija trešti ozbiljna, klasična glazba. Pozvonio sam i sačekao. Ponovo sam zvonio i dalje čekao. Naposljetku sam uhvatio kvaku; popustila je i vrata su se otvorila.

Glazba je bila i te kako podobna, vulkanski zvuči Richarda VVagnera. Završni prizor - netko se poslužio dlijetom kako bi razjapio grlo Andrewva Stocka, od lijevog uha do desnog, ili obratno.

Nije mnogo nedostajalo da izgubim svoj skupocjeni odrezak. Andy Stock se, dakle, više nije morao brinuti ni za što, ni za kakav novi posao; i život i karijera i snovi bili su mu dokrajčeni. Pridružio se svom posljednjem poslodavcu. Nije mi uopće palo na um da pozovem liječnika. Nije bilo razloga da tratim dragocjeno liječničko radno vrijeme. Stocku je bio potreban samo mrtvozornik.

Opazio sam njegovu lisnicu na komodi. Pomno sam je ras-klopio laktom i otvorio patentni zatvarač tako da ne ostavim otiske prstiju. Nisam se ni najmanje ustručavao da izvučem dokument koji me zanimao. Već letimičan pogled uvjerio me daje sudac, uz nekoliko posebnih zahtjeva, svoje nasljeđe podijelio na jednake dijelove, pola ženi, pola kćeri. Bez trunke grižnje savjesti presavio sam oporuku i strpao je u unutrašnji prsni džep.

Nakon toga sam se poslužio Andrewovim telefonom i telefonirao naredniku VVienicku. Čuvši najnovije vijesti, on je mogao samo primijeniti na meni cijelo svoje znanje anglosaksonskih psovki. Što je i učinio.

Svi su oni obavili svoje dužnosti: tehničari, snimatelji, stručnjaci za otiske prstiju, medicinski tehničari i napokon nosači koji su odnijeli posmrtnu ostatku u mrtvačnicu.

Nakon toga smo se narednik VVienick i ja odvezli policijskim automobilom do Carol i Clivea Denbvja. Bili su mi potrebni neki podaci u vezi sa sučevom policom osiguranja.

Ni on ni ona - znao sam to - ne bi mi ih dali, no narednikova je prisutnost ulijevala nadu da će mi mladi bračni par ipak pomoći. Policija je, čini se, napokon progledala; narednik je postupao na temelju određenih uputa.

50

"Pa dobro, odvjetnice" obratio mi se "razgovarao sam s poručnikom i on mi je rekao da mogu surađivati s vama. To, eto, upravo i činim. Balističari su završili vještačenje. Sve se ustremilo na štetu Laure Bolt. Zrna što su joj usmrtila muža ispaljena su iz oružja koje smo našli skriveno u automobilu. To potvrđuju tragovi žljebova na njima, njihova putanja i sve ostalo, mikronskom točnošću."

"Cijelo sam vrijeme i vjerovao da će biti tako!" "I to vas ne zabrinjava?" "Malo, priznajem." "A znate li što smo još našli?" "Ne znam. Što?"

"Kutiju od cipela krcatu novcem, u krupnim novčanicama, sve po pedeset dolara. Federalna policija vjeruje da je to novac udruženja, što gaje sudac primio kao mito od Ire Maddena." "Što ih je navelo na takvu pomisao?" "Drže Maddena pod nadzorom već više od godinu dana. Prisluškiivali su njegov telefon i čuli razgovore vrlo nezgodne za njega. Sve ih je to dovelo do Flovda Oстера i zbog toga su ga i uhapsili" "To znam."

Podigao je jednu obrvu. > "Tko vam je rekao?" "Prisustvovao sam hapšenju!" Kao da je prečuo moje riječi.

"Gotovina!" rekao je. "Ludost! I to tolika količina! Trideset pet tisuća u novim pedeseticama, u garderobi. Kakva su to vremena nastupila? Zar ljudi više ne vjeruju bankama nego novac drže u kutijama od cipela?"

Nisam mu imao što odgovoriti. No mozak mi je živahno radio. Svi djelići mozaika napokon su se počeli slagati u suvislu cjelinu.

Denbyji su nas dočekali bez vidljiva oduševljenja. Carol je smjesta otvorila paljbu, govoreći, kao obično, kroz nos.

"Čula sam na radiju da ste uhapsili moju maćehu. Je li to istina, narednice? Jeste li doista to učinili?"

"Istina je" rekao je VVienick.

"Izvršno" rekla je ne skrivajući oduševljenje. "To me ni najmanje ne čudi. U tu ženu nisam imala povjerenja od prvoga trenutka kad sam je upoznala. Isprazna i gramziva grabljivica što je vrebala na očevu imovinu. Kao psu mi je žao samo to što je u ovoj državi ukinuta smrtna kazna. Uvjerena sam da nije zaslužila bez mnogo dokazivanja na sudu. A malo znoja i poniznosti ne bi joj štetilo pred kraj."

51'Ako je Laura doista kriva" rekao je Denby, "ne prežem ni najmanje od toga da je vidim kažnjenu. Možemo li vam pomoći bilo u čemu, narednice?"

"Ovaj ovdje, Jordan, želio bi vas ponešto upitati" rekao je policajac.

Podnio sam pogled pun jedva prikrivena nepovjerenja.

"Nije li to pomalo protupropisno, narednice? Jordan je predstavnik optužene. On nastoji da je po svaku cijenu oslobodi optužbe, a to znači da su vaši i njegovi ciljevi oprečni, narednice!"

"Mi bismo se obojica željela uvjeriti u činjenice, dragi Denby

Mladac je slegnuo ramenima na način na koji je htio pokazati kako je već poodavna izgubio strpljivost u vezi s tim. Netremice je zurio u mene.

"Doznao sam" rekoh "da ste nedavno napisali novu policu osiguranja na ime svoga tasta"

"Prije osam, a možda i devet mjeseci" odgovorio je Denby.

"Na svotu od pola milijuna dolara?"

"To nije nipošto pretjerana svota za osobu na položaju državnoga suca!"

'A znali ste, dakako, daje ostavštinu oporučno ostavio određenom korisniku?"

"Razumije se da sam to znao!"

'A znate li i to daje oporučno ostavio ženi i kćerki podjednake dijelove svoje imovine kao nasljeđe?"

"Bio me obavijestio o tom!"

"Smatram da je policia bila punovažna u trenutku sučeve smrti. Je li?"

"Da, bila je. Moj je tast bio čak pretjerano točan platitelj premije osiguranja. Nikad nije kasnio!"

"Sadrži li policia i onu dražesnu odredbu o tome da se osigurnina udvostručuje umre li osiguranik nasilnom smrću ili nesretnim slučajem?"

"Sadrži"

Tih je zvižduk prošištao između VVienickovih napućenih usana.

"Znači li to daje petsto somova postalo milijun samo zato što je netko probušio sučevu lubanju?"

Pitanje je bilo ispravno, iako izrečeno vrlo grubo, pogotovo zbog prisutnosti nasljednika, no VVienick se očito nije osvrtao na takve sitnice.

"Upravo to, narednice" rekao sam i opet se obratio Denbvju. "Je li policia ništavna u slučaju samoubojstva?"

"Jest. To je uobičajena klauzula kod životnog osiguranja.

Oduzimanje vlastitog života poništava policu"

52

"Drugim riječima, ako se sudac ubio sam, vaša žena neće naslijediti ništa. Ni centa. Ostaje na suhom."

Carol Denby odjednom je ostala bez daha.

"Strašno je slušati takve stvari. Samo umno poremećen čovjek oduzima sebi život."

"Upravo ste mi vi pripovijedali o tomu" rekao sam gledajući je nehajno, "kako vam je otac vjerojatno bio poremećena uma kad se oženio Laurom."

"Samo trenutak" prekinuo nas je VVienick. "Odvjetnice, recite mi iskreno, znači li to kako vjerujete da suca nitko nije ubio i da uzalud tratimo vrijeme tražeći ubojicu; drugim riječima, kako vjerujete da se sudac Bolt ubio sam?"

"Ništa ovdje ne vjerujem niti nagađam" rekao sam. "Tvrđim to bez rezerve. Sudac nije žrtva ubojice. Uzeo je vlastiti revolver,

uperio ga u vlastitu glavu, povukao obarač i prosvirao vlastiti mozak."

Carol je grčevito zaridala i počela od muke stezati prstima svoje grlo.

Njezin je muž prvi progovorio, hineći prezir, ali nevjesto: "Ovaj je čovjek lud, narednice. Ima bube u glavi. Posve je neodgovoran."

VVienick je usitnio oči i njima potražio moje.

"Što kažete na to, odvjetnice Jordane?"

"Sudac Bolt" rekao sam "na smrt se prestrašio, tako da su mu se osušila usta. Znao je daje pod istragom zbog sumnje daje primao mito. Znao je i to da je doista to učinio i da..."

"Moj otac?" zakriještala je Carol Denby. "Primao mito? Jeste li to rekli?"

"Našli smo pedeset tisuća dolara u gotovini, u kutiji od cipela" brzo je rekao VVienick. "Što mislite gdje je, do vraga, dobio toliki novac?"

Počela je lamatati rukama i nesuvislo blebetati. Kad ju je muž zaštitnički obgrlio, klonula je.

"Čim su momci počeli čeprkati oko suca" rekao sam, "njemu je bilo jasno da je igra završena. Bojao se da bi momak čijim je posredstvom održavao vezu, Floyd Oster, mogao sve otkucati držanim organima. Sucu nije bila potrebna kristalna kugla. Dobro je vidio budućnost i bez nje, nemilost i zatvor prijetili su mu u svakom trenutku. Pritisak na nj bio je odveć jak. Nije mogao podnijeti sve to. Bio je savzaplašen i smućen, izvan sebe od očaja. Shvatio je da je samo jedan izlaz iz toga... i latio ga se. Hitac u glavu!"

"Prestanite već jednom s tim trabunjanjima" rekao je Denby. "Ne možete dokazati da je to istina. Ako se sudac ubio sam, što se onda događalo s revolverom?"

53"Vi ste ga odnijeli" rekao sam.

"ŠTO?"

"Vi ste ga odnijeli, Denby. Došli ste u sučev stan nedugo pošto se to dogodilo. Ušli ste u njegovu radnu sobu i zatekli ste ga ondje kako... sjedi, mrtav. Odmah vam je bilo jasno što to znači: vidjeli ste kako pola milijuna dolara nestaje unepovrat. Nenadoknativ

gubitak. Strašan. Zbog toga ste odmah prešli na djelo. Sučev je revolver pao na pod, a vi ste ga podigli. Shvatili ste, ispravno, da morate što prije iščeznuti iz sučeve sobe, no prije nego što ste to učinili, ispalili ste još jedan hitac na suca, kako biste bili sigurni da će... ubojicu... sustići kazna. Zbog nasilnog umorstva. Dvostruka sumnja, dvostruki dokazi. I dvostruka svota - milijun dolara! Zglob Denbvjeve donje vilice nabrekao je od iznenadna grča. "Kleveta" rekao je promuklim glasom. "I to još pred svjedocima! Nasmijao sam se.

"Morali biste se brinuti zbog mnogo krupnijih stvari nego što je nekakva kleveta. A kad ste već spomenuli svjedoke... do đavola, da! Ima svjedoka!"

VVienickovi su se prsti grčevito stegnuli oko moje nadlaktice.

"Tko je svjedok?" upitao je.

'Andrevv Stock" rekao sam. "Sučev pravnik. Stock je to vidio!"

"Odakle znate?"

"Sjećate li se opušaka? I dima? Bili su njegovi. Bio je ondje, kao obično, u susjednoj sobi, u spavaonici. Radio je ondje. Prvi pucanj nije čuo jer mu je bio isključen pojačivač sluha. Isključivao je aparat uvijek kad bi se zadubio u posao. No tad je odjednom opazio nešto o čemu se htio dogovoriti sa sucem, uključio je aparat i krenuo u sučevu radnu sobu. Tad je čuo drugi pucanj. Provirio je kroz vrata i ugledao Denbvja s revolverom u ruci. Stock nije prozborio ni riječ, bio je potresen. Pohitao je natrag u spavaonicu, smišljajući kako da spasi vlastiti život. Možda se čak bio sakrio u ormar!"

Clive Denby pokušao se nasmiješiti, no pokušaj je završio ružnim grčem na njegovu licu.

"Nagađanja" rekao je. "Puka nagađanja."

"Ipak malo više od pukih nagađanja, Denby. Drugi hitac nije izazvao gotovo nikakvo krvarenje. To znači da je tad sudac već bio mrtav. Postupili ste nepromišljeno, Denby; niste razmislili o posljedicama. Um vam nije bio bistar. Bili ste uzrujani, pod pritiskom."

54

"Sve to nikad nećete moći dokazati. Stock je, naime, mrtav!"

Narednik VVienick se trgnuo.

"Tako je" rekao sam. "No odakle to znate? Vijest o tomu nije još bila ni na radiju ni u novinama. Reći ću vam: znate daje Stock mrtav samo zato što ste ga osobno otpremili na onaj svijet. Jadni, ružni Stock koji nikomu nije želio zlo. Kad je o svemu porazmislio, zaključio je samo jedno, ostat će bez posla. A bez rada nema ni prihoda. Tad mu je sinula zamisao, znam nešto što drugi ne znaju, nešto što bi se moglo unovčiti; zašto da ne pokušam? I tako vam je, dragi Denby, taj čovjek uznastojao izmusti unaprijed djelić novca koji ste smatrali svojim nasljedstvom. Bili ste zasvočeni i niste imali izbora. No ukupna svota koju ste u tom trenutku mogli namaknuti bila je samo tri i pol tisuće dolara. Taj smo novac našli u Stockovu stanu. I vi ste ga tražili, je li tako? I niste ga mogli naći? Zacijelo ste se previše žurili i niste tražili na pravome mjestu. Novac je bio u Stockovoj cipeli."

"I dalje sve sama nagađanja" prošaputao je.

"Je li? Bi li bila posrijedi nagađanja i ako bismo malo pročeprkali po isplatama s vašega bankovnog računa? Očito pretpostavljate što bi se tad otkrilo, to da ste u toku posljednja dvadeset četiri sata podigli iz banke upravo tri i pol tisuće..."

Sve ono što je mogao odgovoriti odražavalo mu se na izražaju lica. Ustuknuo je, disanje mu se ubrzalo, očima uperenim u mene kao da je prskao otrov najopasnije zmije. Njegova se žena bila odmakla od njega, zureći ukočeno pogledom što se kolebao između povjerenja i posvemašnje, razočaravajuće nevjerice.

"Taj bijedni mali komedijaš Andrevv Stock" nastavio sam, "nije ni slutio u što se bio upetljao. Nije, jadnik, znao za jedini način kojim se postupa s ucjenjivačima, ako ne želite da vas takav izmuze do posljednjeg centa, morate ga se osloboditi zauvijek. Oslobodit ćete se ucjene samo ako se oslobodite ucjenjivača. A baš to ste vi i učinili, Denby. Dokrajčili ste Stocka oružjem što ste ga bili našli negdje u njegovu stanu. Ubili ste ga njegovim vlastitim nožem." VVienick se primakao, sav napet i pozoran. Govorio je meni, ali nije skidao pogled s Denbyja: "Znači li to da vi tvrdite kako je taj čovjek pokušao lažno okriviti sučevu udovicu, podmetnuvši revolver u njezin automobil?"

"Točno, upravo to tvrdim. Razumije se, taj čovjek nije ni posvemašnji glupan, razumije se. Cijelu je stvar zamutio kako bi zavarao policajce. Da je to uspio, da je sučeva udovica bila doista okrivljena i osuđena, Denbvjeva bi se žena dokopala cijelog milijuna, jer po zakonu ubojica ne može uživati nasljedstvo svoje žrtve. Beščutnost? Hladnokrvno prepuštanje nedužne žene • 55sumnjičenju da je ubila muža? Spašavanje vlastitog života na račun tuđega? Ne, taj nije patio od grižnje savjesti jednostavno zato što je mrzio tu ženu. Tako je počeo plesti dvostruku mrežu kojom se nadao sakriti istinu i istodobno popuniti praznine u vlastitim džepovima!"

Oči Clivea Denbvja bile su grozničave, caklile su se nenormalnim sjajem, a disanje mu je postalo sipljivo. Glava mu se tresla, kao da je njome pokušavao odmahivati.

"O Lauri Bolt možete misliti što vam je volja" nastavio sam, "no ona nije ni kreten ni imbecil. Ni bezumna ni luda. Ta žena nikad ne bi sakrila u svoj automobil oružje kojim je počinjeno ubojstvo. Bila bi barem toliko razumna da taj revolver baci s mosta na Staten, u dubine u kojima ga nikad nitko ne bi pronašao!"

Denbvjevo se lice orosilo znojem od ruba kose do podbratka. Šaptavi mu se glas doimao izvještačeno i šuplje.

"Nemate dokaza! Ništa ne možete dokazati! Ne možete dokazati ni jednu jedinu riječ od svega što ste izgovorili!"

"Nemate pravo" rekao sam. "U zabludi ste do daske. Zar niste nikad čuli za test nitratom? Kad netko puca revolverom, poneka čestica neizgorena eksploziva sune unatrag i zarije mu se u kožu na ruci. To se popularno naziva tetoviranje barutom i onaj tko je pucao iz revolvera ni na koji način ne može prikriti tragove toga tetoviranja. Pogotovu ih ne biste mogli odstraniti vodom i sapunom, Denby. Kladam se u ovu svoju luckastu glavu da će vas podvrći tom testu. Nipošto nećete moći izbjeći tomu. Ima li još tih tragova na vašoj ruci, Denby?"

Grčevito je isprepleo prste i podigao ruke na prsa. A onda je polako izvukao desnu ruku, otvorio šaku i pogledao je, da bi u istomu trenutku shvatio što je učinio; odmah je podigao zamućen

pogled i bezumno nasrnuo na mene, baljezgajući najo-gavnije prostote.

Skočio sam u stranu i Denby je prohujao kraj mene. Zaustavio ga je Wienickov dobro odmjeren udarac nadlanicom u šiju. Narrednikova je ruka, naime, i tvrda i glomazna poput mesarskoga noža.

Denby se skljojao na koljena, hvatajući dah. Njegova je žena isпустиła jeziv, tarzanski krik, pokrila lice rukama i onesvijestila se.

Zanimljivo, ali nisam osjetio ni najmanje sućuti prema nijednom od njih dvoje...

56

John D. MacDonald ODAKLE MAČ?

Mrtav ćovjek ležao je potrbuške na tamnom podu od tvrda drva. Bio je krhak i star; kuća je bila ćvrsta i također stara, odisala je viktorijanskim dostojanstvom. U toj se kući on rodio.

Široke su se stube penjale kroz dva visoka kata, s dva od-morišta između katova. Starac je ležao posred stubišnog prostora, desetak metara ispod zaprašenoga stropnog prozora. Odozgo je dopiralo dnevno svjetlo, ljeskajući se na teškom, urešenom balćaku i jabuci širokog maća koji je ćovjeka pribio o taman pod.

Balćak je bio od zlata i srebra, a jabuku mu je krasio golem crveni kamen. Zlato, te crvenilo tog dragulja i crvenilo krvi na bijeloj košulji bili su jedini dašći boje u cijelom predvorju.

Riggsa su uveli da to vidi. Dopustili su mu da gleda samo nekoliko trenutaka. Osjetio je da to neće zaboraviti, nikad. Bljeskalice policijskih snimatelja ispunjavale su na trenutke cijeli prostor jarkim svjetlom.

Odveli su ga odatle lagano ga obgrlivši oko ramena.

U radnoj je sobi, među policama s knjigama, bilo mnogo ljudi.

Riggs je odjednom ugledao Angelu kako - posve problijedjela i široko otvorenih, ionako krupnih očiju - sjedi na stolcu s uspravnim naslonom. Krenuo je prema njoj, no zaustavili su ga uhvativši ga za nadlakticu; široki, ćelavi neznanac umorna pogleda, stojećí iza staroga pisaćeg stola, popratio je to rijećima:

"Odvedite djevojku u predvorje, a Riggs neka sjedne na taj stolac!"

Angela se nježno nasmiješila Riggsu, a on joj je pokušao uzvratiti. Izveli su je. Sjeo je na njezino mjesto.

Ćelavi ga je čovjek dugo promatrao, a onda upitao:

"Hoćete li dobrovoljno odgovarati na pitanja?"

"Razumije se da hoću."

Mladić gnjecave vanjštine, u suprotnom kutu, izvadio je bi-lježnicu i pisaljku.

"Vaše ime i prezime?"

"Hovvard Riggs, znanstveni asistent na sveučilišnom institutu za psihologiju."

57"Kad ste se upoznali s pokojnikom?"

"Doktora Hilbera upoznao sam prije tri godine, dok sam još studirao. Upoznala nas je njegova nećakinja Angela Manlev. Mislim da je u to doba on bio već godinu-dvije u mirovini. Držao je katedru arheologije..!"

"Imamo sve podatke o njemu. Što znate o ovom slučaju?"

"Vrlo malo. Samo to da je on mrtav i da ste me pozvali ovamo"

"U kakvim ste odnosima s doktorovom nećakinjom?"

"Dogovorili smo se da se vjenčamo u lipnju, čim završi ljetni semestar."

"Jeste li danas već bili u ovoj kući?"

"Jesam. Došao sam po Angelu. Pošli smo u šetnju, a onda sam je opet dopratio ovamo. Pošto smo popili kavu, vratio sam se u laboratorij. Znao, upravo radim na pokusima sa životinjama. Moram..!"

"U koje ste doba otišli odavde?"

"Mislim daje bilo oko pola dvanaest... Otad sam cijelo vrijeme proveo u laboratoriju, sve dok nisu došli oni ljudi i..."

"Jeste li bili sami u laboratoriju?"

"Da, sam!"

"Jeste li vidjeli doktora Hilbera kad ste svraćali ovamo?"

"Nisam."

"Je li vam vaša zaručnica rekla da namjerava ostati kod kuće? Je li vam bilo što govorila o svojim namjerama da iziđe nekamo."

"Htjela je da opet pođemo u šetnju. Nisam to mogao, morao sam se vratiti u laboratorij. Ponekad odlazimo u šetnju po brežuljcima iza kuće."

"Jeste li znali da je Angela Manlev jedina nasljednica?"

"Jesam... znao sam. Sjećam se da mi je doktor jednom prilikom rekao kako mu je Angela jedina rodbina. Da, tad sam pretpostavio..!"

"Jeste li znali daje doktor imao punovažne police osiguranja, odmah isplative?"

"To nisam znao"

"On je bio protiv toga braka, zar ne?"

"Nije. Naprotiv, nagovarao nas je da se vjenčamo. Protivio se samo u početku. Nije želio ostati sam. No čim smo mu rekli da ćemo se preseliti ovamo pošto se vjenčamo... Znaate, on baš nije bio zdrav!"

"Često ste se sporili s njim, je li tako bilo?"

Riggs se namrštio.

"Ne onako kako vi to zamišljate. Bile su to... intelektualne pre-
58

pirke. Smatrao je da se bavim nekom vrsti nadriznanosti. Znaate, on je bio vrlo svojeglav čovjek"

"Ljutili ste se na njega?"

Riggs je slegnuo ramenima.

"Često... no, to nije bilo zbog nekih važnih stvari."

Otvorila su se vrata radne sobe i u nju su ušla još dva čovjeka. Jedan od njih bio je u uniformi. On se obratio ćelavomu:

"Na maču nema nikakvih otisaka, kapetane. Nije ih ni trebalo brisati; površina balčaka odveć je neravna."

Kapetan je nestrpljivo kimnuo. Pogledao je drugoga čovjeka koji je ušao.

'A vi, doktore?" upitao je.

"Čuj, Steve, stvar je prilično neobjašnjiva!" Doktor je zašutio, sjeo, prekrižio, i tek tad nastavio: "Taj je mač oštar kao britva. Zabio se duboko u pod."

"To je jasno: ako je Hilber, proboden mačem, pao licem prema tlu, tada se mač morao zabosti u pod."

"Nije to tako, Steve. To je mač sa dvije oštrice. Da se pokojnik srušio tek pošto je proboden mačem, morao bi pasti na leđa. U rani smo našli vlakana košulje... Ne, Steve, mačje probo starca tek pošto se ovaj našao potrbuške na podu."

"Netko ga je udario i tako srušio?"

"Nema takvih znakova!"

"Istraži mu sadržaj želuca i utvrdi nije li možda bio omamljen."

"Učinit ću kako kažeš... no je li to potrebno?"

"Kako to misliš?"

"Zar bi ti čovjeka, koga kaniš ubiti, najprije drogirao, onda ga položio na pod, i nakon toga probo mačem? Ima ovdje, međutim, nešto drugo. Kad smo uklonili leš, otkrili smo još jednu rupu u podu. Svjež, desetak centimetara udaljen od one što ju je načinio mač kad se zabio u pod. Ta je druga rupa malo dublja, ali mi se čini kao da je načinjena na isti način i istim mačem. A u pokojnom profesoru samo je jedna rupa, Steve!"

Kapetan je naglo ustao i izišao. Većina je ljudi pošla za njim. I Howard Riggs je ustao i izišao. Nitko ga nije sprečavao da to učini. Ugledao je Angelu u sobici s druge strane predvorja. Prošavši kraj čovjeka koji je stajao na vratima, zaputio se prema njoj. Spazivši ga, Angela je ustala. Lice joj je bilo još bijede, oči još krupnije. Obuhvatio je njezine ledene dlanove svojima.

"Dragi" rekla je "oni se vladaju tako..."

"Znam, znam. Samo se nemoj uzrujavati, molim te!"

'Ali... on je mrtav! A ti me ljudi gledaju tako... tako... kao da sam..'"

Briznula je u plač, a on ju je, onako tananu i svu ustrepta-59lu, obgrlio u naručje i stao tješiti, priznajući joj kako se i on osjeća glupo i neugodno zbog očito neprijateljskog držanja policije.

Začuo je oštar glas iza sebe:

"Ne smijete se zadržavati ovdje!" v Nečija teška ruka spustila mu se na rame.

Izmaknuo joj se, a onda je pustio Angelu. Izlazeći iz sobe promatrao je djevojku. Smiješila mu se. Bio je to jedva zamjetljiv, mučan osmijeh, no njemu vrlo drag, Znači da ju je uspio barem malo ohrabriti.

Vani, u predvorju, kapetan je klečeći proučavao rupe u tamnom, drvenom podu. Kad je ispravio vrat i pogledao uvis, svi oko njega učinili su to isto. Neobična družina.

Kapetan je nešto zapovjedio i odmah su mu donijeli mač. Oštrica mu je bila očišćena. Kapetan je odvagunuo oružje u ruci, a onda malo zamahnuo njime kroz zrak.

"Prokleta teška stvarčica" rekao je. Pogledao je Riggsa. "Jeste li taj mač već negdje vidjeli?"

"Jesam, u doktorovoj zbirci staroga hladnog oružja. Mač je iz dvanaestog stoljeća. Doktor je tvrdio da je iz nekoga križarskoga rata. Drugoga, koliko se sjećam!"

"Svi se povucite prema zidovima u predvorju" naredio je kapetan. Počeo se teško penjati uza stubu, s mačem koji se tako neskladno ljeskao u njegovoj debeloj, kosmatoj šaci. Zamalo je nestao s vidika, samo su mu se još čuli teški koraci po stubama. Kad je i to zamuklo, odjednom je srebrnasti blijesak sunuo niz stubište. Mač je zaparao zrak padajući, da bi se naposljetku zario u pod, jedva vidljivo podrhtavajući.

Kapetan se vratio niza stubu. Uhvatio je balčak objema rukama, upirući se na nožne prste. Zadovoljno je zagundao kad je napokon iščupao mač iz poda. Nasmiješio se Riggsu.

"Promatrao sam djevojku i uvjerio se da bi ona jedva mogla i podići mač. Nije nipošto mogla njime probosti starca na mačev-alački način, ali je mogla to učiniti ispustivši mač s visine!"

"Poludjeli ste, kapetane!..!"

"Drugu je rupu Angela načinila prije zločina, iskušavajući kamo će mač pasti pošto ga bude ispustila. Izjavila je daje ujaka zatekla mrtvog pošto se vratila iz šetnje. Ja, međutim, smatram bespredmetnim svaki njezin pokušaj da zločin prikaže kao djelo neke protuhe ili skitnice. Zbirka dragulja u spavaonici samo je ispremiješana, ali iz nje ništa ne nedostaje. To smo utvrdili prema doktorovu popisu imovine. Tragovi prljavštine vode do prostorije s oružjem. U blagovaonici je srebrnina samo porazbacana po podu. Da doktor nije bio tako unosna žrtva za svoju jedinu nasljednicu, sva bi me ta inscenacija mogla još i zavarati. Mogla.

No sad znamo da je mač spušten iz visine kako bi doktora proburazio, te da to nije grabežno umorstvo nego da ga se samo želi prikazati takvim.

Angelu su i službeno osumnjičili za umorstvo. Riggsu nisu dopustili ni da razgovara s njom. Naredili su mu i da se ne udaljuje iz grada. Nije mu bilo jasno zašto ga, nakon svega toga, još ostavljaju na slobodi. Znao je samo to da ga neopazice prate i motre. Iako je te večeri bio iscrpljen od uzbuđenja, dugo nije mogao zaspati. Nakon toga teški su ga snovi mučili sve do zore. Sanjao je svjetlucav mač kako u gustoj tami visi iznad njega. Nije znao kad će mač pasti. Prisjetio se i priče o Damoklu. Probudivši se preznojen, ležao je u rumenilu svitanja i dubokoj tišini sve dok mu srce nije počelo mirnije kucati. Shvatio je kako tek sad može, prvi put, trijezno i logički porazmisliti o Hilberovoj smrti. Dugo je još mozgao o svemu, a onda, kad je bio nacistu s tim što mu je Činiti, naglo je zaspao.

U ponedjeljak u četrnaest sati Riggs je došao u kapetanov ured. Vani je pljuštala kiša. Kapetan ga je dočeka u košulji.

"Sjedite!" rekao je. "Vi ste zaželjeli da me posjetite, Riggse, no najprije vam ipak ja moram nešto reći. Djevojka ne odustaje od svoje priče. Napola joj vjerujem. Osim toga, leš je bio na sredini stubišnog prostora, priboden mačem za pod. Ne znam na koji bi način netko mogao sa stubišta ispustiti mač tako da padne na to mjesto. Svi moji brojni pokusi pokazali su da je to zapravo nemoguće. Zbog toga pokušavam otkriti i druge strane toga ubojstva."

"Hilber je bio izvanredno mudar mislilac, no nije imao ni trun onoga što biste vi nazvali praktičnim zamislama!"

"Samo nastavite!"

"Da je želio oduzeti sebi život tako da to izgleda kao umorstvo, on bi upozorio Angelu na takve glupe pojedinosti kao što su prljavi tragovi prema oružju, srebrnina na podu, ispremiješani dragulji. Neprestano bi imao na umu idući logički stupanj razmišljanja policajaca, kojim bi oni zaključili kako treba za sve optužiti Angelu!"

"Vi pokušavate čitati pokojnikove misli u trenutku kad vas on nipošto ne može opovrgnuti. Znae vi i više od toga, nije li tako?"

"Toga sam jutro razgovarao s Hilberovim odvjetnikom i liječnikom, kapetane, a kad sam došao u kuću, oni mi nisu dopustili da uđem!"

"To znam!"

"Doktor je imao vrlo malo novca. Gotovo je sve potrošio na svoje liječenje. Četrdeset pet tisuća imao je kao osiguranje, u obliku dviju polica, jedne na svotu od deset i druge od trideset pet tisuća. Ta posljednja sadrži i klauzulu za slučaj samoubojstva"

"Drugim riječima, starac je bacio mač u zrak i namjestio se tako da ga ovaj probode, padajući na zemlju!"

"Prije dvije godine podvrgao se operaciji. Ona nije posve uspjela. Bolest, a riječ je o tumoru, ne samo da se vratila, nego i proširila. Liječnici su smatrali da može živjeti još šest mjeseci do dvije godine, a nijedna od tih mogućnosti nije za nj bila ugodna."

"I što onda?"

"Jeste li ikad čuli za Damoklov mač?"

Kapetan se namrštió.

"Taj su mač objesili iznad glave neke dvorske lude koja je htjela postati kralj, je li tako? Taj je momak očito imao živce načinjene od neke posebne tvari... Da, to je bila prva tempirana bomba na svijetu. Mislim da je bila u to umiješana i svijeća... Pogledajmo sve još jednom, Riggse!"

Pogledali su. Kapetan je donio mač. Pravili su pokuse. Trebalo je ubaciti mač s najvišega kata. Krakovi stubišta s ogradom omeđivale su tri strane stubišnog prostora, u prizemlju predvorja. Sve su pregledali: na ogradi nije bilo tragova konopca, na stropnom prozoru isto tako. Kapetan je pomislio i na gumene prstene, koji bi nakon pada mača mogli odskočiti u spavaonicu. Pretražili su sve, no gumama nije bilo ni traga. Kapetan se češao po ćelavu tjemenu.

"Loše, Riggs, loše. Mač je pao u sredinu predvorja, a ništa ga, eto, nije držalo iznad te sredine. Djevojka nije odlazila na gornje katove. Pretražili smo kuću čim smo došli ovamo. Tko je, dakle,

mogao baciti mač tako daleko i točno da padne upravo na sredinu predvorja?"

"Molim vas, dopustite mi da još malo pogledam naokolo."

"Samo izvolite, Riggse!"

Riggs je pošao u radnu sobu. Ovdje je doktor Hilber provodio najviše vremena. Zlovoljno je sjeo u doktorov naslonjač pokušavajući se prisjetiti svih jutrošnjih pojedinosti, svega što bi moglo pomoći kapetanu.

Kad su se vratili sa šetnje, Angela je otvorila ulazna vrata svojim ključem, prilično iznenađena što ih nalazi zaključana. Ušli su kroz stražnji ulaz, kroz kuhinju. Angela se pitala hoće li joj se ujak kao obično pojaviti na nedjeljnoj jutarnjoj kavi, no onda se sjetila da se stari doktor vjerojatno zadubio u neku od svojih učenih knjiga, koje su svakim danom sve više zaokupljale njegov život. Odlučila je da ga ne ometa.

Prisjećanje na događaje ujutro nije ga dovelo do rješenja.

Damoklov je mač visio iznad stubišnog prostora. I odatle je pao na Hilbera... Osjećaj napetosti odjednom je potpuno popustio, iščeznuo kao da ga nikad nije bilo. Posve nestao... Riggs je sjedio još nekoliko dugih trenutaka, a onda naglo ustao.

Angelu su pustili u šest sati. Riggsa su zamolili da svoj pokus ponovi pred javnim tužiocem i dvojicom njegovih pomoćnika. Riggs i kapetan našli su pravo sredstvo tek pošto su iskušali mnoge vrste užadi i konopa, bio je to najlonski stijenj. Riggs je odnio mač na najviši kat. Jedan kraj stijenja zavezao je za metalnu ogradu stubišta, a onda stijenj odrezao tako da drugi kraj može zavezati za ogradu na suprotnoj strani stubišta. Na sredini tog komada stijenja zavezao je drugi komad, dovoljno dug da dosegne do poda predvorja daleko dolje na dnu stubišnog prostora. Tada je mač učvrstio također na sredinu prvog komada stijenja čiji je slobodan kraj zatim zavezao za suprotnu ogradu stubišta. Mač se lelujavao, podrhtavao i naposljetku se umirio na sredini stubišnog prostora, visoko iznad tamnoga poda predvorja.

Svi su sišli u prizemlje. Riggs je upalio šibicu i prinio je stijenju koji je visio. Najlon je planuo, a vatrena se lopta počela penjati uvis zapanjujućom brzinom. Malo zatim teški je mač pao i zario se duboko u tvrdo drvo poda u predvorju.

Kad su se popeli do ograde na vrh stubišta, utvrdili su da nije ostalo nikakvih tragova od izgorjelog stijena. Toplina izgaranja nije bila dovoljna - a ni dovoljno dugotrajna - da na ikoji način ošteti masivnu željeznu ogradu stubišta.

Javni je tužilac uzdahnuo.

"Rješenje je luckasto, no mislim da ću ga prihvatiti" rekao je.

Kapetan je kimnuo i napomenuo: "To je jedino moguće rješenje. Nema čovjeka koji bi mogao baciti mač tako da padne pod tim kutom... točnije: bez kuta, posve okomito! A tvar od koje je taj stijenj doista ne ostavlja trag. Da se Riggs nije svemu tomu domislio, ne znam bismo li riješili taj slučaj"

Državni tužilac radoznalo je zurio u Riggsa.

"Kako ste se toga sjetili?" upitao je.

"Doktor je bio učenjak klasičnog obrazovanja, pa ga je ovaj prostor" ovdje je Riggs malo zastao, pokazujući rukom stubište u visini, "podsjetio na legendu o Damoklu i njegovu maču. Odatle i druga rupa u podu. To me i navelo na pravi trag. Doktor je iskušavao svoj izum dok smo mi bili u šetnji, zato se bio i zaključao. Damoklov mu je mač dao ideju, suvremena tehnologija sredstvo. Za samoubojstvo."

Riggsu su nakon toga rekli da im više nije potreban. Odmah je pohitao k Angeli.

62

63 Bryce Walton

ČOVJEK KOJI ISMIJAVA LAVOVE

Ib što se dogodilo na Manhattanu moralo bi ući u moju lovačku autobiografiju Posljednji safari, jer je, na svoj način, jednako grabežljivo i otimačko kao i neka dogodovština među zvijerima usred afričke prašume. No izdavačka kuća Norman Press već mi je prihvatila rukopis, a moj je književni agent samo još pregovarao o uvjetima pod kojima će knjiga ugledati svjetlo dana. Uostalom, to je bio i jedini mamac koji me mogao dovesti na

Manhattan, ili uopće u bilo koji grad. Svi ti milijuni ljudi koji plaze iz svojih brloga i opet se vraćaju u njih toliko su me zastrašili da sam se već nakon nekoliko dana utaborio u treće-razrednom hotelu u 34. ulici iz kojega sam izlazio samo da bih popunio utrošene zalihe hrane i viskija. To je valjda i bio razlog zbog kojega sam odmah podigao slušalicu čim se oglasio telefon. "Neka vas dama želi posjetiti, gospodine Vanderveer" začuo sam pazikućin glas.

Ogledao sam se u hotelskom zrcalu i požalio što nisam mlađi, ili bar mladolikiji. Istodobno sam se pitao tko bi mogla biti najavljena posjetiteljica, jer nisam dovoljno dugo u gradu da bih dospio sklopiti nekakva poznanstva s pripadnicama suprotnog spola. Moj je agent, međutim, neprestano rogoborio protiv takva povučenog načina života i nije isključeno daje posjet neznanke njegovo maslo.

"Je li vam se predstavila?" upitao sam pazikuću.

"Žena Franka McClintona" odgovorio mi je.

Nastupili su trenuci šutnje u kojima sam osjetio grčeve u želucu, kao da sam progutao neotvorenu dagnju. Još nisam bio upalio svjetlo, pa je kroz neoprane prozore prodiralo u sobu sivilo betonskog okoliša zalivenog kišom.

Posrijedi je bio slučaj koji sam namjerno pokušavao zaboraviti, a sad sam ga odjednom osjetio ovdje u sobi, opet prisutnoga poput duha koji ni po koju cijenu ne dopušta da ga se izbacij iz sjećanja. Tako poznati, stravični, šumovi i zvižduci kao da su ponovo navrli iz sumagljive, zelene guštare.

65A onda sam, u mislima, kao na sprženoj zaravni negdje usred Afrike, ugledao žuti prah što se, ponesen vjetrom, u vrtlozima okreće među bregovima i brežuljcima. U nosu mi je opet zavonjao vlažan zadah zvjeradi i krvi, a u ušima zaparao onaj zastrašujući zvuk što sam ga bio čuo tek jednom i nisam ga želio čuti nikad više u životu, čak ni u mašti - to jezivo zavijanje što me proželo naglo, poput oblaka otrovnog plina...

"Recite joj da ću odmah sići" govorio sam spuštajući slušalicu, no tu mi je kretnju prekinuo pazikućin glas što sam ga čuo iz slušalice, pa sam je opet prinio uhu.

"Ona se upravo penje k vama, gospodine Vanderveere" čuh. Jedva sam dospio ogrnuti nešto odjeće i pospremiti viski kad sam začuo kucanje na vratima.

Blijedo, ispijeno, zastrašeno žensko biće stajalo je u poluzamračenom predvorju, hvatajući ravnotežu kao da se priprema da poleti u svakom trenutku. Neuredni čuperci kose visjeli su joj preko lica s kojega je šminka bila ili izbrisana ili mu je bila oduvijek nepoznata. Duboki, tamni podočnjaci od nespavanja podupirali su joj oči u kojima se zrcalio strah.

Čim sam ugledao tu ženu osjetio sam naklonost prema njoj, zbog načina na koji me gledala, zbog njezina neodlučnog držanja kojim me podsjećala na izgubljeno dijete-beskućnika, zbog ramena koje je strašljivo podizala kao da je očekivala kako će je netko prekoriti ili udariti.

Zapravo, nije me gotovo ni pogledala; pogled joj je neprestano klizio negdje po podu ili po zidovima.

"Trebala sam najprije nazvati" rekla je prigušenim glasom.

"Oprostite mi što sam tek tako banula... Doista vam ne bih htjela smetati..."

Počela je uzmicati prema dizalu.

"Oprostite, samo trenutak!" rekao sam, a ona je odmah zastala.

"Ne smetate mi, nipošto! Osim toga, nije li vaš muž veliki lovac Frank McClinton?"

Podigla je bradu, a oči su joj sunule nekamo gore, kao da negdje u visini gleda zamišljen Frankov lik. (Sjećam ga se, pravi je div, visok najmanje dva metra i deset.)

"Čujte, postoji samo jedan, jedinstveni Frank" rekla je. "Bez premca... Nije li tako?"

"Najveći skupljač lovačkih trofeja" rekoh.

"Da... ali Frank više ne lovi. Krupnu divljač, htjela sam reći.

Prestao se time baviti ubrzo pošto smo se vjenčali!"

"Sva sreća" napomenuo sam. "Da se razumijemo - sreća za životinje... A zbog čega ste došli k meni, gospođo McClinton?"

"Zbog Franka... No zaista je ludost što se zadržavam ovdje. U tri sata moram biti u ordinaciji kod psihoanalitičara"

"Imate još cijeli sat na raspolaganju. Uđite" rekao sam. Prolebdjela je kraj mene bez riječi. Kao da je uvjetnim refleksom reagirala na zapovijed, poput dobro izdrilanog vojnika. Prihvatio sam joj ogrtač, a ona se sramežljivo povukla u zasjenjeni dio sobe, kraj prozora. Promatrala me nervozno, kao pokisla, ustrašena ptičica koja je našla utočište ispod lista. Iz ormarića koji mi je poslužio kao bar dohvatio sam bocu i natočio proizvoljne količine viskija u dvije čaše. "Nadam se da volite škotski viski" rekao sam. "Menije to najdraže piće. Nisam očekivao posjet pa nemam ništa drugo... Želite li sa sodom ili bez nje?" "Oh, ne pijem takve stvari" odgovorila je odmah, napadno stidljivo. "Dovoljno je neodgovorno već to što sam izišla sama i bez dopuštenja. Zabranili su mi da idem bilo kamo osim psihoanalitičaru... To je neka vrsta pokusa sa mnom." "Zabranili? Tko su ti oni?" upitao sam. "Frank i doktor Rosner. Znae, Frank ima tako naglu narav. A... ovaj... ne bih željela da me kažnjava strože nego što to inače čini, znate..!" Pokušao sam se nasmiješiti. "Pretpostavljam da vas muž prisiljava da stojite u kutu. Ili vas možda kažnjava uskraćujući vam večeru?" "Od svega što mi Frank čini najgore je to što mi zabranjuje da izlazim iz stana... Ne dopušta mi da idem bilo kamo osim, katkad, doktoru Rosneru. To traje već nekoliko mjeseci!" Jednu sam čašu stavio na niski stolić pred nju, drugu pred sebe. Pokušavao sam dobiti na vremenu vadeći iz kutije cigaru i paleći je - jednu od onih skupocjenih cigara koje sam redovito dobivao iz Gibraltara: čvrsto smotanu, tanku, sa zelenim mrlji-cama na smeđem, tamnom listu duhana koji je gorio gotovo hladnim, ali izvanrednim mirisavim dimom. Prava poslastica za znalce. Ovaj sam put, međutim, jedva osjetio divotu vonja duhanskog dima. Ta me žena sve više zanimala i uzbuđivala, izazivajući u meni neku vrst suosjećanja, slično onomu kad proatram životinju koja se hrabro, ali beznadno pokušava osloboditi čelične stupice. "Sjednite!" rekao sam joj.

Brzo je sjela, kao da izvršava vojničko naređenje. Koljena je čvrsto priljubila jedno uz drugo, pokušavajući preko njih navući rub suknje dalje nego što joj je kraj to dopuštao. Drugom je rukom zamalo srušila čašu ispred sebe. Svakih nekoliko trenutaka pogledavala je piće, a odmah bi zatim naglim trzajem očiju otrgnula pogled sa čaše.

67Sjeo sam i podigao svoju čašu.

"A sad mi recite kako je naš dobri, stari lovac-srećković Frank?"

"Posve je ludo to što ću reći" govorila je kršeći blijede, slabašne prste. "Naime, nerazumna je već sama pomisao da bih ja mogla pomoći Franku... Smiješno... No ordinacija doktora Rosnera je ovdje blizu, na Lexu, samo nekoliko blokova udaljena odavde... Idući onamo prošla sam kraj hotela i prva mi je pomisao bila da vas potražim... i to sam, eto, i učinila.."

Upitao sam je odakle je znala da sam uopće u SAD-u, a pogotovu gdje sam odsjeo; odgovorila je daje to pročitala u Wil-sonovoj rubrici "Stigli u naš grad" i odmah pretpostavila daje riječ o onom Jonu Vanderveeru koji je Franku bio vođa puta u lovu. Frank joj je spominjao moje ime, a kupio je i moju prvu knjigu.

"Vi želite pomoći Franku? Frank u?"

I dalje je sjedila na svoj nedozreli način, samo što je sad gledala u prozor niz koji se slijevala kiša.

"Ne, Franku nije potrebna pomoć" napokon je izgovorila, polako i umorno. "To je bila tek moja luda, glupa zamisao, ništa drugo. Franku ne treba nitko i ništa osim njega samoga. Nikad mu nije trebalo niti će mu ikad trebati... On je čelik... čvrst kao čelik..!"

"Ipak, pomislili ste da mu je potrebna pomoć" upitao sam je.

"Kakva pomoć? Koje vrsti?"

Okrenula se prema meni i triput trepnula, vrlo sporo, a onda ozbiljnim glasom rekla: "To je tako ludo, gospodine Vanderveeru... Nemojte se smijati kad vam budem rekla kako mi se čini da se Frank nečega boji"

Zablenuo sam se u nju ne opažajući da mi se cigara ugasila. Prošla je prstima kroz kosu okrećući se opet prema prozoru, a onda nastavila: "Možete li zamisliti?" prošaptala je. "Da se Frank nečega boji!"

Upravo sam palio cigaru tako da sam mogao odgovoriti samo nijemim odmahivanjem glave, no pritom smo u jednom trenutku izmijenili zbunjene poglede.

Glas joj je sad bio tiši i nesigurniji, no oprezno je odvagivala svaku riječ: "Sve je to mnogo luđe i gluplje nego što sam zamišljala... Bit će najbolje da sad odem.."

"Ipak, niste bez razloga došli na pomisao da bi se Frank mogao nečega bojati" rekao sam prečuvši namjerno njezin prijedlog.

"Frank se nikad ničega nije bojao. Ne, on ne zna za strah, jednostavno se ne može bojati... Vjerojatno znate kako se on lo-

68
vom obogatio; imamo kuću na Long Islandu, dvadeset pet soba, u svima njima svi zidovi krcati glavama krvoločne zvjeradi. Uz svaku ga veže uspomena na neku opasnu dogodovštinu, jednu opasniju od druge, Frank mi je pripovijedao o njima. A sve je to činio onako kako o tome i priča: ismijavajući se svemu čega bi se svatko živ bojao... Svemu se ismijava!" Na tren se zastrašeno zablenula u mene, a onda su joj se usta polako razvukla u nešto poput smiješka. "Gdje se god pojavi, Frank odmah zavlada nad svima, a ljudi to vole i dive mu se. On nije poput ostalih ljudi... divna je povlastica poznavati takva čovjeka, njegovu strahovitu snagu, njegovu moć. Kad je uza me moram se osjećati sigurnom. Ne mogu biti izgubljena ili nemoćna kad je on prisutan. Jednostavno ne osjećam nikakvu odgovornost, nikakav napor. Znam da će me uvijek štiti i pomagati mi, da se ni za što neću morati brinuti..!'

I dalje je sjedila onako nezrelo, doimajući se zastrašeno, nemoćno, kao da je sva u obrani. Uvukla je donju usnu, sva za-drhtavši kad je njome dotakla niz bijelih zuba.

"Moramo pretpostaviti da se Frank mogao nečega uplašiti, barem malo", rekao sam, "no nipošto ne mogu pogoditi kakve to

ima veze sa mnom!'

"Pa... ako se Frank doista nečega uplašio... kako vi dobro kažete - sasvim malo uplašio... tad vi morate znati čega se on to boji!'

"Zašto baš ja?"

"Frank sanja uznemirujuće snove. To me i navelo na tu suludu pomisao da se možda nečegaboji. Naime, doktor Rosner tvrdi kako su noćne more obično posljedica nekakvog straha potisnutog u podsvijest!'

"Još ne shvaćam zbog čega ste se obratili upravo meni" "Mislim da možete pomoći Franku da otkrije što mu je to u podsvijesti čega se boji, pomoći mu da toga postane svjestan i tako se oslobodi straha i tih snova. Doktor Rosner mi je rekao da potisnuti strah može biti mnogo pogibelniji nego što je suočavanje s opasnošću u stvarnosti. Takav strah razara čovjeka iznutra. A Frank i ne zna da sanja. Jednom sam mu to bila spomenula, a on se razbjesnio na mene tvrdeći da nikad u životu nije sanjao. Jednostavno nije mogao, ili htio, priznati čak ni sebi da ga muče more!'

"Vi biste mu, znači, htjeli pomoći da otkrije što je to čega se plaši", rekao sam.

"Da, ali ne tako da ga to rasrdi", ustrašeno je prošaptala. "Što bi se tada dogodilo sa mnom? Jedine su dvije osobe koje se brinu o meni Frank i doktor Rosner, a bojim se da me Rosner ne bi više

69

75ni pogledao ako bi mu Frank prestao plaćati za seanse sa mnom. Ne moram vam ni spominjati kolike su svote posrijedi!"

"A odakle bih ja znao čega se... čega bi se Frank mogao plašiti, gospođo McClinton?"

"Odatle što ste vi u njegovim snovima. Gotovo u svakoj Frankovoj noćnoj mori."

"Uvjereni ste u to?"

"Zaziva u snu vaše ime. Gdjekad urlajući!" Nagnula se prema meni preko stolića. "Često više: Pomozite mi, Vanderveere, tako vam svega, otjerajte ih!" Obdarila me brzim, nervoznim, zagonetnim smiješkom. "Što to znači, gospodine Vanderveere?"

Ovaj put sam morao popiti viski bez sode. Teško sam disao. Hotelska je soba postajala sve tamnija.

"Da" začuo sam vlastiti glas. "Bilo je nešto..."

Bio je doista posve neustrašiv. Nazivali smo ga između sebe Marsimba, što na jeziku plemena Masai znači "čovjek koji ismi-
java lavove"

Od svih ostalih lovaca razlikovao se po tomu što nikad nije lovio iz zaklona. Nikad nije pucao okružen tucetom momaka naoružanih snažnim puškama. Sve je to on prezirao i najčešće je lovio sam. Nikad se nije povlačio ni pred kim i ni pred čim, čak ni pred razbješnelim vodenkonjem. On je jedini lovac kojega znam da je mirno stajao oči u oči s tom zvijeri, strahovito opasnom kad se razbjesni.

Nažalost, stavljajući na kocku vlastiti život, jednako se vladao i u odnosu na živote drugih, neprestano ih izlažući opasnostima.

Nikad se nije oslanjao ni na koga osim na sebe sama, na vlastitu snagu, na vlastitu slavu. Ni po čemu ga se ne bi moglo svrstati među tipične lovce. Ima ih pravih sportaša - mislim na one koji love iz časti, no Frank McClinton nipošto se ne može ubrojiti među njih. On je jedan od rijetkih koji polaze u lov iz puke želje za ubijanjem. Netko će reći, takvi su mnogi lovci. Da, ali on je, osim toga, i strastveni skupljač lovačkih trofeja.

McClinton je najbješnji ubijač i najveći zaljubljenik u pušku od svih lovaca koje sam ikad upoznao ili čuo za njih, a uvjeren sam da nema profesionalnog lovca kojeg osobno ne poznajem.

Prije nego što sam upoznao McClintona bio sam odlučio da se prestanem baviti zanimanjem vodiča u safarijima. Omrznuli su mi ljudi koji polaze u lov iz užitka. Upravo sam se bio vratio iz pokrajine Kivu u Zairu gdje sam lovio samo gorile. Odmor sam' provodio u Kisanganiju, negdašnjem Stanlevvilleu, kod prijatelja Johna.

Jednoga dana John me zamolio da mu učinim osobnu uslugu - njegov kolega, s kojim je poslije rata radio u Savezničkoj

komisiji za okupaciju Njemačke, dolazi u lov i potreban mu je vodič. Dakako, unatoč svojoj odluci, nisam mogao odbiti prijateljevu molbu.

Tako sam se susreo s Frankom McClintonom, neprijaznim, gorostasnim nasilnikom, škrtim na riječima. Došao je s vlastitom pratnjom, s vlastitim puškama, vlastitim vozilima. Rekao mi je daje doduše posve opremljen, no da mu je potreban i vodič koji će ga što brže odvesti preko rijeke Zambezi, do teritorija na kojemu žive lavovi. Čuo je daje to najbogatije lovište tih životinja i nipošto ga nije htio mimoići. Tako sam s Frankom krenuo preko rijeke Lunga u Zambiji.

Naš se safari odvijao bez predaha, sve do katastrofalnog završetka. McClinton je bio nevjerojatno izdržljiv, ludo opsjednut željom za ubijanjem. Samo je srljao naprijed, ne osvrćući se na mene, iako mi je dužnost bila da mu pokazujem put. Jedini mu je cilj bio poklati što više životinja u što kraćem razdoblju.

Moj pratilac Gombi, mršavi polu-Masai, momak pun osjećaja i tužna pogleda, bio je uz mene već nekoliko godina. Bili smo nerazdvojni, kao otac i sin, možda i više, već smo nekoliko stotina puta bili zajedno u lovu i već smo se mogli sporazumijevati gotovo bez riječi, valjda zbog toga što smo tako često udisali isti zadah smrti.

I s McClintonom smo obojica osjetili zadah. Frank je odviše brzao, a kad sam ga upozorio daje vrlo opasno loviti kad je čovjek umoran, on se samo nasmijao. Izrugivao se svakom spomenu slabosti i milosti. To je neizbježno moralo uroditi nezgodom. No ozljede, čak ni smrtni slučajevi, nisu ništa značili McClintonu. Valjda je smatrao da je nekoliko slabijih bića na Zemlji samo dobitak za njega.

Tjerao nas je danju i noću, najčešće odlazeći iz logora prije zore i vraćajući se tek idućeg dana. Neprestano je ubijao - sve što se micalo. Pucao je u zebre, bafale, sasabije, kudue, gnue, nosoroge, vodenkonje, krokodile, antilope, leoparda. Ubijao je čak i bradavičaste svinje i nojeve, pa i dugorepe papige. Rijetko je kad pozirao pred fotografskim objektivom. Samo je išao naprijed, ubijajući i ostavljajući za sobom lešine što bi već nakon nekoliko

minuta pocrnjele od rojeva muha koje bi ih opsjele na vrelom suncu.

Poubijao je već sve što je dospio, ali ne i ono što je odavna želio, divovskog slona mužjaka. Nezaustavljivo je tvrdio kako je došao u Afriku samo zato da ubije najvećega slona-kljovaša svih vremena, i dok mu to ne pode za rukom neće se smiriti. Svi smo - osim njega - bili već šušitali pod ubitačnim zrakama ekvator-skoga sunca. Iscrpljivao nas je neprestano prisutan strah - strah koji nam noću nije dao spavati, koji nas je iscrpljivao dok smo se kretali, strah koji nam je izjedao utrobu. Vidio sam ga u Gombijevim očima, on gaje vidio u mojima. Strah što gaje izazivalo ubijanje bez lova.

Kad sam Franku McClintonu strogo rekao da su momci preumorni i da se moramo zaustaviti, on je jednostavno nastavio krupnim koracima sam, i ne osvrnuvši se. Prezriv, nezamjenjiv, uvjeren u svoje manliherke kalibra 475 i 256. Nije mi preostalo drugo nego da krenem za njim, a Gombi za mnom. Jer ako se dogodi neka nezgoda McClintonu, to bi me stajalo dobra glasa, moje bi ime bilo stavljeno na kocku.

Napokon smo prešli Zambezi i ušli u zemlju lavova. Logorište smo postavili na zaravni oko koje je na raštrkanim uzvisinama raslo tek pokoje drvo. S lijeve strane nije bilo tih brežuljaka i to je bio raj za lovce, a pravi obor za ubojice životinja. Jer, ne treba smetnuti s uma, to je bilo doba kad se svakoj životinji u tom dijelu Afrike moglo približiti na četrdesetak metara prije nego što bi ona osjetila opasnost, te pobjegla - ili napala.

Naši momci - iz plemena Vaganda - izmiljeli su iz šatora i okupili se oko vatre. Gombi je sjedio oštreći svoj ionako preoštar nož. Ja sam, za svaki slučaj, sakrio rezervnu pušku i nešto municije u šuplje deblo. Nekoliko metara uokrug logora ugazili smo travu kako bismo vidjeli zmije koje bi se usudile došuljati preblizu šatorima. Krdo antilopa približilo se na pedesetak metara od logorišta, samo je mužjak predvodnik ostao nešto dalje, na sigurnijoj razdaljini. Nekoliko je gazela skakutalo poput zečeva po sprženoj travi, visokoj tridesetak centimetara. Dakako, bili su

ovdje i milijuni sićušnih i dosadnih mušica koje su bockale, do krvi, ili se zalijetale u nos ili usta.

Gombi me u jednom trenutku upozorio daje McClinton s dvojicom pratilaca napustio logorište. Odmakli su, prema njegovoj računici, najviše kilometar. Odlučio sam da odmah krenemo za njima, iako to Gombiju nije bilo po volji, neprestano je odmahivao glavom mrmljajući kako "veliki Frank nema sve daske na mjestu!". Čim smo dostigli McClintona, on je odmah naredio Gombiju da krene naprijed, tragom kljovaša. Jer Gombi je bio najbolji tragač za kojega znam.

Hitali smo za Gombijem; sunce je odozgo nemilosrdno žarilo, trnje i kupinje odozdo je nemilice bockalo i grebalo. Probi- "jali smo se čas kroz to grmlje, čas kroz žutu travu, čas kroz još žuču prašinu između divovskih termitnjaka. McClinton je tjerao naprijed bez stanke, a Gombi je i dalje bio na čelu. Jadanje momak trčao naprijed, za tragom.

72

Napokon je Gombi otkrio gdje su kljovaši, a McClinton je to odmah osjetio. Naslonio se na najbliži termitnjak, pušeci, zažarenih očiju. Promatrao je Gombija kako se usred ćute prašine vrti oko svoje osi, kako njuši, kako proučava tragove na tlu, otiske u prašini, kako premeće izmetine i računa koliko je vremena moglo proći otkad su golemi kljovaši prešli preko tog mjesta.

Napokon se Gombi vratio:

"Mingi tembo" tužno mi je rekao, a to je značilo, "veliki su slonovi vrlo blizu"

McClinton je znao što to znači. Odmah se pokrenuo. Razgovarali smo o tome kako je najbolje pucati. Frank je znao da su najdjelotvorniji hici u pleća, jer ondje je splet životnih krvnih žila i nakon pogotka smrt nastupa u trenu. Znao je i to da je pucati u glavu obično nepraktično, a može biti i vrlo opasno, jer zrno gubi snagu probijajući kost lubanje - osim u slučaju da se životinje pogodi u meko mjesto negdje iznad oka.

McClinton zna o lovu više nego svi lovci zajedno, u to sam uvjeren, no ipak nema lovca koji bi znao baš sve. Čak i lovac koji

provede cijeli život u lovu u Africi ne može znati sve tajne lova u Africi.

Gombi nam je dao znak pa smo pošli za njim, a on je čas nestajao u guštari, čas se pojavljivao na čistini ili u dubokoj travi. Presavio sam pušku i napunio obje cijevi. Raslinje je postajalo sve gušće, grmlje sve razgranatije i sve više. Zašli smo i među drveće obraslo lijanama, između kojih je peklo sunce, blještavo i vrelo. Nije bilo ni daška vjetra dok nas je Gombi vodio razgrćući travu, krećući se sve brže.

Frankovi su pratitelji pazili na desnu stranu, ondje gdje je bilo drveće. Nas dvojica kretali smo se za Gombijem. Rekao sam McClintonu da uz slonice vjerojatno ima i mladunčadi i da će, bude li pucao i na njih, morati preuzeti svu odgovornost pred našim zajedničkim prijateljem Johnom, koji je bio odgovoran za ekološku ravnotežu u tom kraju. Ali, McClinton ne samo da me nije slušao nego kao da nije ni zapažao moju prisutnost. Samo je srljao naprijed, onakav golem, kao pogrbljen pod udarom vrelina sunčevih zraka. Opominjao sam ga da nije dopušteno ubiti ženku koja ima mladunče, a ako se ustrijeli oboje može se dogoditi da pobjesni cijelo krdo i da ga tad treba uništiti do posljednjeg slona. Ovaj me put McClinton čuo; nasmiješio se, kao da ga je posebno zainteresirala upravo ova posljednja mogućnost.

Ptičice su odlepršale sa slonovskih leđa kad smo im se približili pužući na dlanovima i koljenima. Slonovi su bili jedva pedeset metara udaljeni od nas, golemi poput zidina što ih je tko zna tko podigao usred trave i grmlja.

73Gombi je puzao prvi, McClinton odmah za njim. Doviknuo sam im da se vrate, no to sam učinio upravo kad je jedan slon podigao surlu i zatrubio tako prodorno da me ni McClinton nije mogao čuti. Osim toga, Frank je bio kao opsjednut, bauljao je kao pod hipnozom kroz sve gušću travu i sve više grmlje, tako da sam ga izgubio u tom gustišu.

Sunce se bilo pretvorilo u golemu užarenu mrlju i McClintona sam mogao vidjeti tek s vremena na vrijeme, samo kad bi slučajno zamakao u sjenu nekog drveta ili se pojavio u vrtlogu žute prašine.

A onda su ispred mene zagrmjele puške. Zaglušila ih je rika -f životinje su urlale, tlo se treslo. Zamalo me poklopilo uho slona koji se rušio u prašinu; slonovo je tijelo zateturalo, trupaste su mu noge zaklecale, a onda se svalilo uz jezivu riku, očito smrtno pogođeno.

Ležeći na tlu mahnito sam pucao prema gore, ne s ramena nego s koljena. Divovska je trupina bila mlohava i ostarjela; u to me uvjerio potok ljepljive sline što me zalio kuljajući iz daščuće, umiruće gubice zvijeri. Iz surle se otela posljednja, mukla rika. Golemo se tijelo kao u usporenom filmu rušilo u prašinu, zamalo me poklopivši. Brzo sam se otkotrljao no ipak nisam mogao izbjeći da me ne zahvati divovska slonova noga.

"Vratite se, gospodaru!" urlao je Gombi McClintonu. "Vratite se, tako vam svega!"

McClinton nije čuo učestale Gombijeve vapaje. Bio je zaslijepljen lovačkom strašću i prašinom. I dalje je grabio naprijed, zureći kao izbezumljen u izvanredan primjerak slona, prokletu životinju koja je imala doista najveće kljove što sam ih ikad vidio u Africi. Slonovi su se, međutim, odjednom dali u bijeg. Svi. Skočivši, McClinton je potrčao za njima. Obrisi mu se gubio između dva golema termitnjaka, u oblaku pijeska pomiješana sa česticama žute, spržene trave.

Gombi je i dalje urlao. Sad sam začuo posve razgovijetno: "Divlji psi!" vikao je. "Divlji psi!"

Vonj smrti, što ga je donosio povjetarac, posve me osvijestio.

Uspio sam se podignuti na koljena i laktove te tako ugledah opasan čopor pasa, udaljen jedva kilometar. Valjao se prema nama zastrašujućom brzinom, preko zaravni. Kroz prašinu što ju je podizao, već se osjećao očajan vonj nadolazećeg čopora.

Kašljući od prašine pokušao sam dozvati McClintona. Dovikivao sam mu da se vrati u zaklon što bi nam ga moglo pružiti grmlje zbog oštrog trnja. On me nije želio čuti. Samo mi se smijao! Ismijavao je i mene i divlje pse na koje sam ga upozoravao!

A onda je Gombi potrčao za McClintonom, sve se više udaljuju-ći od sigurnosti, trčeći sve bliže pogibelji - u to sam bio uvjeren. Kao i u to da Gombi to čini kako bi pomogao meni.

Tad su se psi sjurili niz padinu.

McClinton ih je, čini mi se, ugledao tek pošto su mu se posve približili - tek je tad podigao pušku. Zamišljao sam ga kako se smije: "Vidi hrpu bijednih psina, ha!" No tad je pedesetak pasa počelo opkoljavati Franka, ispunjavajući vreli zrak zvonkim, reskim zavijanjem koje se uvlačilo u kosti.

Afrički divlji pas najkrvoločnija je životinja na svijetu - u to nisam ni najmanje sumnjao. Ta zvijer posvećuje cijeli svoj život užitku ubijanja; to je jedini pripadnik životinjskog carstva koji se prema ubijanju odnosi jednako kao čovjek. Možda je dvonožni potomak afričkog krvoloka još malo krvoločniji, no taj pas ne zaostaje mnogo za njim.

Ali, ni taj pas a ni čovjek ne koriste prirodi, nisu u njezinoj službi. Čovjek ubija bez odabira, najčešće odabirući kao žrtvu ponajprije najjaču životinju. Nasuprot njemu, četveronožni ubojica počinje odozdo - najčešće su mu žrtve zalutala i iznemogla bića. Slično kao što - u moru - postupa bijela psina. No za razliku od morskoga psa, divlji je pas osim čovjeka jedini stvor koji ubija iz užitka, a ne iz potrebe.

Afrički pas lovi grozničavo, uz neiscrpno zadovoljstvo. Trči danju i noću, neumorno, tragom mesa, i vonja po toploj krvi. Ne trči tako sam nego u golemu čoporu, katkad brojnijem od stotine životinja. Trči beskrajno daleko, trči na udaljenostima kojih ni sam nije svjestan. I ne lovi da bi žderao nego da bi uživao u ubijanju. Kolje doslovce sve što je živo, ne zanemarujući ni pripadnike vlastite vrste. Najodvažnija je zvijer u Africi, životinja od koje panično bježe sve ostale osim nosoroga i vodenkonja.

Imao sam priliku promatrati afričke divlje pse kako love lava; kad su ga ulovili, rastrgali su ga na komadiće. Divlji pas nikada ne skače na grlo neprijatelju, kako to čine ostale zvijeri, nego trči usporedo s uspaničenim bjeguncem ili iza njega, napadajući u skokovima na trbuh žrtve, otkidajući joj komad po komad utrobe zadovoljavajući tako svoj slijepi bijes. A u toku cijelog tog napada

divlji pas jezivo zavija.... Ooooooooooooo... poput stotina ili tisuća sićušnih, prodornih zvonaca kojima zvuk prodire pod kožu, u srž.

Bar pedeset pasa bilo je, rekoh, oko McClintona kad je on počeo pucati u njih. Tad se prvi put prestao smijati i izrugivati. Žuti i crni tragovi hitaca zaparali su zrak, a McClinton je počeo urlati. A onda je potrčao, no bilo je već kasno da krene u željenom smjeru. Razderane hlače natapala mu je krv. Odbacio je pušku. Mišice su mu se napele, a vrat ukočio kad je potrčao.

75Hicima iz svoje savage srušio sam nekoliko divljih pasa. Ostali su smjesta navalili na ubijene i ranjene, odvukli ih u stranu i na brzinu prožderali. Iz svega sam glasa dovikivao McClintonu da pokuša trčati uokrug, prema grmlju. Ostalo mi je još osam metaka - sedam u šaržeru i osmi u cijevi. U logorištu sam ostavio pušku kalibra 45 i svu municiju.

I dalje sam pucao, a kad više nisam imao čime, divlji su se psi podijelili u četiri skupine i ponovo okružili McClintona. Jedna se skupina probila natrag i navalila na mene. Ubio sam dva psa i pobjegao među trnje. Ostali iz skupine zastali su da se pogoste ubijenima.

McClinton je bježao bez daha. Psi su mu bili za petama, uživajući u njegovim bezizglednim pokušajima da im izmakne. Što je duže trajala potjera, psi su bili razdraženiji. Paklensko zavijanje pratilo je potjeru. Ono je na neki način poticalo pse kojima bi ponestalo snage za trčanje. Djelovalo je poput biča, tjerajući pse da trče brže da ne sustanu. Izazivalo je u njima neku vrst sportskog duha, nagon za natjecanjem. A čim bi McClinton malo usporio, psi bi počeli skakutati. Njegove hlače kaki boje, njegova terenska bluza, njegova košulja, bile su u dronjcima.

Trčkarao je uokrug. Protrčavao je i kraj grma u koji sam se ja bio sakrio. Pojavio se i Gombi, klečeći. Doimao se poput tamne mrlje na užarenu nebu, poput tamnoga sladoleda što se topi urlajući. A onda su se psi bacili na nj i prekrili ga.

McClinton je opet potrčao kraj mene. Iz petnih je žila trčao uza žbun iza kojega sam ga promatrao kako trči.

Panično me zvao, vapeći da mu pomognem. No nije bilo ničega, ama baš ničega čime bih mu mogao pomoći.

Bio je utjelovljeni strah i bijeg. Kretnje su mu bile usporene zbog ozljeda, grčevite, sličnije naglim provalama luđačkog straha nego smišljenom bijegu. Unatoč tomu, bježao je jednako brzo kao u početku. Bar zasad.

Projurio je kraj mene, pa u krug, pa opet pokraj mene. Psima kao da se to svidjelo, kao da su ga ohrabivali da tako trči. No to ga je ipak iscrpljivalo, naočigled je postajao sve iznemogliji. Počeo je pomalo krivudati, no nije odustajao od bijega.

Psi, zažareni gonjenjem, nisu još bili spremni za ubijanje. Znak za to dao im je pas predvodnik - kad je McClinton opet usporio trčanje, ovaj je skočio i očnjacima zaparao Frankovu kožu - pomno, tek po površini, gotovo nježno, poput dobro ugođena i oštrog stroja za rezanje kobasica.

McClinton je opet prošao kraj mene, nisam mogao brojiti koji put. Znam samo to daje ovaj put trčao posve polako, gotovo korakom. Njegova je odjeća lepršala za njim, poput rezanaca. Tijelo

76

mu je bilo hrpa blata, sastavljena od prašine, znoja i krvi. Dok se opet udaljavao od mene podsjećao je na priviđenje što lebdi.

Uopće više nije podsjećao na ljudsko biće, ničim. Bio je poput lutka, ukrućena vrata, nogu koje su ga, lamatajući bez ikakva sistema, poskakujući gore-dolje, ipak nosile naprijed u nekakvu grču isforsiranom krajnjim naporom.

Čopor se sad grupirao u dvije skupine, po jedna sa svake McClintonove strane. Kad je Frank sustao "trčeći" jedva hodom, divlji su psi također smanjili brzinu slijedeći žrtvu. Kao da su mu u tom trenutku dali i malu prednost, rugajući mu se. Znali su sve trikove kojima mogu igru lova produžiti koliko je god to moguće. Činilo mi se da već cijeli sat progone McClintona. Naposljetku je posrtao i gegao se, no ipak se kretao naprijed. Znao je da ne smije pasti na tlo, da ne smije stati - to bi mu bio kraj. Znao je da mora trčati, kretati se sve dok ne stignu Vagande koji su pošli za nama automobilom, s pet dobro nabijenih pušaka, iz kojih su pucali

dobro zaklonjeni iza automobilske karoserije, tog oklopa neprobojnog za divlje pse.

Dok su momci pružali prvu pomoć McClintonu, ja sam pokopao Gombija i označio njegov grob. Dotad je već stigao i avion koji smo pozvali radijom. Bolničari su ukrkali izmrcvarenoga Franka i odletjeli s njim do najbliže bolnice na rijeci...

Kad sam završio pripovijedanje, hotelska je soba bila u mraku. Naime, bila bi, da izvana nisu bljeskale neonske reklame. Nakon nekoliko trenutaka šutnje, gospođa McClinton se tiho, prigušeno nasmijala.

"Psi!" rekla je. "Tko bi to pomislio!"

Pogledao sam na sat.

"Bojim se da ste zakasnili na sastanak s doktorom Ros-nerom"

"Psi!" ponavljala je. "Tako je to, dakle, bilo. Znate, Frank je prodao sve svoje lovačke pse. Nikad se ne približava psima, no nikad ne bih pomislila... A onda taj čudan događaj u Meksiku. Bili smo u kafiću. Ušlo je nekoliko pasa. Vrzimali su se između stolova hraneći se otpacima račića i riba. Frank je ustuknuo pred njima. Probljedio je kao kreda. Uzmicao je prema vratima, a kad ih se dokopao, istrčao je na ulicu. Nastavio je trčati ne zaustavljajući se. Poslije mi je rekao da je jednostavno osjetio želju da malo razgiba noge!"

"Možda je rekao istinu."

"A oni ružni ožiljci što ih ima po tijelu? Kaže da ih je dobio u ratu!"

77"Nije" rekao sam. Ustao sam i upalio svjetlo. Obrazi su joj sad bili rumeni, oči nekako tamnije, a smiješak što mi gaje uputila opet je bio brz, tajnovit.

Nekoliko mjeseci poslije toga, u Australiji, primio sam od nje pismo, naslovljeno na moga izdavača, koji mi gaje poslao posredstvom moga književnog agenta.

U pismu je bila slika izrezana iz novina i uz nju pridodana poruka gospođe McClinton. Na slici je bila također ona, Myra McClinton: smiješila se i pozdravljala me mahanjem rukom. Jedva sam je prepoznao na prvi pogled: bila je elegantna, samosvjesna.

Novinski naslov uz fotografiju glasio je "Razvod za pet milijuna dolara"

U poruci je pisalo:

"Dragi gospodine Vanderveere, hvala vam - milijun je vaš, ako ga želite - što ste mi pomogli da se izvučem iz toga. Sve je išlo glatko i nisam se previše bojala, ili bar ovako - nisam se dugo bojala.

Nikad više nisam otišla doktoru Rosneru. Kad sam se onoga dana vraćala kući od vas, zaustavila sam se u prvoj prodavaonici životinja i kupila par prekrasnih pasa.

Vaša zahvalna Myra!"

Michael Gilbert TAJNI PRIHOD

Odvjetnički sam ispit položio još prije rata, a već 1937 godine kupio sam ortačku polovinu male pisarnice u Londonu. Onda je izbio rat, a ja dospio u pješadiju. Bilo mi je tada već trideset pet godina pa nisam ostavljao dojam čovjeka koji bi mogao značajnije pridonijeti ratnim naporima nacije. Tako sam - i na temelju toga što sam dobro govorio njemački - bio prebačen u Obavještajni odred.

Rat je završio, ja se vratio u London i zatekao ondje pisarnicu razrušenu, a svoga ortaka na popisu poginulih u bombardiranju. I - kao što je to često u pravničkoj struci - ni traga klijentima.

Prilično brzo i lako našao sam nov posao, u nekom poduzeću u Bedford Rowu, no nije mi se svidjelo ondje. Nisam doduše, morao raditi ništa teško, no bio je to posao bez budućnosti. Zbog toga sam napustio i to mjesto i zaposlio se u Pravnom odjelu Uprave prihoda.

Prevario bi se svatko tko bi pomislio kako je taj posao još dosadniji od privatne pravničke prakse. Čim sam prevalio preko leđa obvezni pripravnički rok što ga moraju odraditi svi koji se žele zaposliti u Upravi, prebacili su me u UZI, Ured za istrage. Upitate li bilo kojeg poreznog službenika o UZI, on će vam odgovoriti da takvo nešto uopće ne postoji. Možda čovjek jednostavno nikad nije čuo za taj ured. A ja jamčim da smo u UZI obavljali svakojake poslove: proučavali godišnje bilance, provjerali dobitke i gubitke, izdatke i primitke, a onda se raspitivali,

raspitivali, raspitivali... sve dok istina ne bi isplivala na svjetlo dana.

Bilo je slučajeva u kojima je trebalo postupati baš tako. U pravom smislu riječi: istraživati. Neke je, pak, bilo lako riješiti: sve su otkrivale očite, gole činjenice. U obje je te varijante UZI djelovao i te kako djelotvorno.

Dakako, nisu sve to bile nekakve krupne afere u kojima su frcali milijuni funti. Uprava je smatrala da će svoje ciljeve najbolje doseći poduzme li poteze na ključnim mjestima. Na primjer, jedan od najspektakularnijih udara izveli smo kad je naš agent 79provalio u jednu voćarnicu... no to nema nikakve veze s ovom pričom.

Kad se Portwayevo ime počelo povlačiti po UZI bilo je posve normalno da njegov dosje dospije na moj stol. Jer Portway je bio pravni zastupnik, odvjetnik. Ne mogu se točno sjetiti kako smo prvi put nabasali na njega... uopće, iznenadili biste se kad biste znali sve pojedinosti o tomu kako je Uprava djelovala: nedužan razgovor u odjeljku poslovnog vlaka, nejasan nagovještaj u prisutnosti predstavnika osiguravajućeg društva, glasne napomene u nekakvoj birtiji. Jedino čime se nikad nismo služili bilo je priključivanje magnetofona na telefonske linije: to smo smatrali ne samo nedjelotvornim, nego - s našeg stajališta - i posve nečasnim i nepotrebnim sredstvom.

Evo, u najkraćim crtama, što je bilo posrijedi u slučaju Port-way: raspolagao je mnogo većim svotama novca nego što ih je zarađivao.

Glasine o tomu prvi je put potvrdila neka djevojka koja je honorarno vodila Portwayeve poslovne knjige, dobila otkaz zbog nesposobnosti i ogorčena podnijela prijavu. Portway vozi skup automobil, rekla nam je djevojka, elegantno se odijeva, troši stotine funti na vino (vidjela je račune vlastitim očima) - ukratko, živi tako da bi morao, prema svim zakonima ekonomike, na kraju svake godine doživjeti financijski slom.

Događalo mu se da danima nema nijednoga klijenta, rekla nam je djevojka, pa cijelo radno vrijeme provodi u uredu čitajući knjige (uglavnom krimiće); o podnevu bi obično odlazio na objed,

zadržao se dva-tri sata, vratio se u ured i ubrzo zatim odlazio kući.

Bilo je i dana kad bi naletio klijent-dva. Posao s njima po pravilu bi se odnosio na kupnju ili prodaju kuća, ili ugovore o drugim kupoprodajama, zakupima ili otplatama. Sve je to Portway obavljao sam; imao je u uredu samo još jednu djevojku koja je radila kao tipkačica i vodila brigu o kancelariji i - dakako - djevojku, našu informatoricu, koja mu je vodila poslovne knjige. Ne znam koliko javnost uopće zna o poslovanju javnih bilježnika, no ne kanim sad održati predavanje o tomu. Nešto ipak moram reći: njih obvezuju vrlo stroga pravila ponašanja na koja se ne mogu oglušiti: zakoni i propisi. A i ona nepisana. Jer pravni zastupnici nerijetko raspolažu golemim svotama novca svojih klijenata.

Pošto smo neopazice provjerili ima li Portway kakvu privatnu imovinu i utvrdili da je nema, bilo nam je posve jasno da je njegov slučaj zreo za naš Ured. To bar nije bilo teško. Portway, 80

naime, nije imao pojma o našoj istrazi. A koliko mu je god bilo malo novčano poslovanje i malobrojno osoblje, morao je imati i uredan završni račun na kraju godine. Mi smo jednostavno pratili novinske oglase dok nismo naišli na njegov, a onda sam se prihvatio posla.

Nisam znao je li bilo još konkurenata, no znao sam nešto drugo: jedina osoba koja se razumjela i u pravo i u knjigovodstvo, a koja je pristajala na crkavicu što ju je nudio kao plaću - bio sam ja. Portwaya sam upoznao kao niskoga, đebeljuškastog, sjedokosog čovjeka rumenih obraza. Pravi Pikvikovac, samo što nije imao lice poput sove niti je nosio naočale. Ako ga se već moglo uspoređivati s nečim, tad je to kornjača. Izražaj lica bio mu je podrugljiv, tvrd, neslomljiv. A gornja usna punašna, kao u mislioca.

Dočekao me srdačno i odmah mi pokazao sobu u kojoj ću raditi. Ured se prostirao u prizemlju i podrumu. Desno od ulaza bilo je popločeno dvorište s fontanom, sve što je ostalo kao podsjetnik na "svratiste" koje je nekoć bilo u tim prostorijama. Ovdje je bilo i

Portwayevo sjedište i svetište, malena udobna prostorija koja se doimala još manjom zbog zidova obloženih policama krcatim kutijama sa spisima. Moja je soba bila slijeva od ulaza, još manja i još neuglednija. U podrumu je bio arhiv spisa i trezor koji se nalazio gotovo ispod samoga pločnika.

Prema svemu tome što sam ispriopovijedao nije teško zaključiti kako sam smatrao da me čeka lak i kratkotrajan posao. Vjerovao sam da će mi jedan tjedan biti više nego dovoljan da dospijem iščačkati sve tajne koje me zanimaju.

U kakvoj sam bio zabludi!

Tjedan je bio dovoljan, ali samo da se uvjerim kako zaista nešto nije valjalo. A nakon mjesec dana nisam bio ni za dlaku bliže makar blijedo predodžbi što bi to moglo biti.

O tim jadnim rezultatima istrage izvijestio sam pretpostavljene.

"Taj Portway" napisao sam u izvještaju, "vodi posao kojim, očito, može zaraditi jedva toliko da plati dvoje službenika, najamninu, svjetlo i druge režijske troškove, a da njemu kao osobni prihod ne ostane ništa. Štoviše, u nekim slučajevima mora čak iz vlastita džepa nadoknađivati sitnije manjkove na računu tvrtke. No čak ni to nije mogao biti njegov vlastiti novac. Moja dužnost kao računovođe bila je da se brinem za vraćanje preplaćenog Portwayevog poreznog predujma (moram ovdje biti pošten prema njemu i priznati kako sam to činio na njegov prijedlog) te osim toga za neznatnu količinu obveznica Ratnoga zaj-81ma i neke povremene, sitne honorare što ih je dobivao za članke

0 vinima za koja je priznati stručnjak; osim toga nije imao ni kakvih dodatnih prihoda (ili je barem tako tvrdio). Unatoč bi-jednim zaradama, živi vrlo dobro, ostavljajući čak dojam da se dobrovoljno odriče nekih užitaka koji su mu inače dostupni. Ne vlada se ekstravagantno, no bez ikakve dvojbe mogu potvrditi da mu godišnji izdaci nisu manji od šest tisuća funti"

Šefovi su zaključili da mi je izvještaj porazno loš i pozvali me na razgovor. Glavni među njima bio je neki zdepasti, ali živahni Velšanin, slika i prilika Llovda Georgea bez brkova. Sa cijelim je

osobljem bio na "ti" i u srdačnim odnosima, ali nije bio čovjek kojemu se moglo suprotstavljati.

"Tražite li od mene da počnem vjerovati u čuda, Michaelae?" upitao me. "Kako netko može imati novčarku bez dna punu novčanica koje ni na koji način ne zarađuje?"

"Možda ih sam pravi" natuknuo sam.

Dai je to shvatio posve ozbiljno.

"Krivotvori ih, kažete? Moram priznati da na to nisam pomišljao"

"Ne, nisam to rekao" Dobro sam znao, kao i svatko živ, a pogotovu Dai, da stručno znanje, organizacija raspačavanja, a pogotovu nabavka posebnih vrsti papira za krivotvorenje britanskih novčanica nisu dostupni običnim građanima kakav je Portway.

"Mislio sam: možda ima zalihe novčanica. Mnogi to imaju. A to, zapravo, uopće nije protuzakonito. Recimo da je novac zaradio još prije rata i da gaje nekamo spremio na sigurno mjesto. Možda u svoj sef, dolje u podrumu. Ključeve te prostorije ima samo on i nitko osim njega nema pristupa u nju. I recimo da svaki tjedan odozdo vadi tucet-dva novčanica i da ih troši"

Dai je mrmorio.

'Ako je tako, zbog čega bi onda uopće tovario sebi na leđa brigu o kancelariji? Ured ga stoji i rada i novca. To mi se sve ni najmanje ne sviđa, Michaelae. Imam osjećaj da smo na tragu nečemu.

Nemojmo posustati."

Tako sam se, eto, vratio u Lombardovu krčmu, otvarajući i oči i uši jače nego prije. A kako su prolazili tjedni, tajna je postajala sve više uznemirujuća i sve mi se više činila nerješivom.

U idućem sam mjesecu nastojao voditi što točniju računicu. U toku tih trideset dana Portway je posredovao prilikom kupovine jedne kuće vrijedne deset tisuća funti, te u prodaji druge podjednako vrijedne. Sklopio je ugovor za najam nekog ureda u središtu Londona i uredio sve oko hipoteke na imovinu neke starice. Na svim tim poslovima zaradio je točno 342,50 funti, a to je bilo točno pet funti manje od režijskih troškova za ured u tom mjesecu...

Jednoga dana, oko tri sata poslijepodne, pružila mi se prilika da mu odnesem nekakve papire. Zatekao sam ga u naslonjaču kraj

kamina, s "Timesom" u rukama (čitao gaje svaki dan od zaglavlja do posljednje stranice) i sa čašom do sebe.

"Zaskočili ste me upravo dok uživam u svojim tajnim porocima" rekao je. "Znate, ja sam od one stare škole koja propisuje da poslije objeda treba piti rose, a poslije večere burgundac!"

Volim francuska vina i očito je uhvatio moj pogled prema boci.

"To je Pontet Canet" nastavio je, "zapravo njegovo najbolje godište. Pridružite mi se, gospodine Gilberte. Čašu ćete naći u pretincu za spise!"

Vino se ne može piti stojeći. U tren oka našao sam se kako sjedim s Portwayem ispred kamina, i s bocom između nas. Nakon druge čaše on se počeo prisjećati prošlosti. Dakako, širom sam načulio uši kako mi ne bi promaklo ništa važno, no samo polovica mene bila je u ulozi detektiva. Druga je polovica uživala podjednako u ružičastom vinu i u društvu mudra sugovornika.

Doznao sam da se Portway počeo baviti pravnom znanošću pod stare dane. U mladosti je studirao likovnu umjetnost kod glasovitoga firentinskoga gravera Bertolazzija, a onda je proveo dvije godine kod Nijemca Groenera, velikog majstora duboreza i metalnih reljefa. S ponosom je skinuo sa zida predivnu reprodukciju reljefa Papala Colophona koju je vlastoručno načinio. S tugom se sjetio kako ga je rat omeo u svemu tomu, odvevši ga u Egipat.

"Osjetio sam potrebu" rekao je, "da se pozabavim nečim mnogo finijim nego što je to umjetnost metalnih reljefa."

Pokušao je s arhitekturom, a onda je napokon završio na pravu, zbog želje i potpore strica koji nije imao sina.

"Portwayevi žive u ovom kraju već dva stoljeća" rekao je. "Bojim se da sam ja posljednji"

Zvonjava telefona prekinula je naš razgovor i nije mi preostalo drugo nego da se vratim u svoju sobu.

Kad sam navečer dobro porazmislio o svemu tomu, utvrdio sam da mi je Portway odgovorio na jedno pitanje koje me mučilo, ali da me istodobno postavio pred novi nerješivi problem.

"Portwayevi žive u ovom kraju već dva stoljeća" rekao je.

Osjećajne veze? Je li možda baš to bio razlog zbog kojega se nije

htio micati odatle, održavajući na životu ured koji mu se više nije isplaćivao? No, odakle je namicao novac za to? Što sam više razmišljao o tomu, zagonetka mi se činila nerješivijom. Kao računovođa - ne zaboravite to! - primao sam i izdavao svaki novčić što gaje Portwayeva tvrtka zarađivala ili trošila. Ta-

82

83ko sam znao, posve točno i nepogrešivo, da nikakav novac nije završavao u Portwayevu džepu. Nasuprot tomu, gotovo je svaki mjesec morao ispunjavati čekove kako bi s osobnoga bankovnog računa podmirio troškove poslovanja kancelarije. A sudeći prema čekovnim izvodima banke, ni s toga ni s bilo kojega računa nije podizao novac za vlastite potrebe.

Iz kojega su onda izvora pritjecale novčanice u njegovu novčarku? Kao što vidite, sve me to, korak po korak, vodilo prema jedinom logičnom zaključku: Portway je pronašao nekakav način, savršeno siguran i tajan, da stvara novac.

Ne, nije to činio običnim krivotvorenjem, kako bi se moglo pomisliti. Imao je, doduše, bogato iskustvo kao graver, no moralo mu je odmah biti jasno da bi to bio preopasan put. Gdje bi i kako bi nabavljao specijalni tiskovni papir. Osim toga, novčanice koje sam vidio kod njega nisu nipošto bile krivotvorene, za to jamčim. Zaključio sam još nešto. Srž Portwayeve tajne morala je biti u njegovu trezoru u podrumu. Bila je to jedina prostorija u koju nikad nije ulazio nitko osim njega, on je jedini imao ključ. Koliko sam god pokušavao proviriti kroz vrata trezora, nikad mi to nije pošlo za rukom. Kad bi kanio nešto obaviti ondje, Portway je čekao da ja odem na objed i tek je tad odlazio u podrum. Osim toga, on je uvijek posljednji odlazio iz ureda.

Vrata trezora bila su masivna, starinska; tek uz mnogo vremena i mnogo strpljivosti mogao bi se otkriti oblik ključa koji ih otvara. Dvaput mije uspjelo letimice pogledati Portwayev ključ, i to mi je uveliko pomoglo. Ubrzo zatim nabavio sam ključeve kojima ću moći, u to sam bio uvjeren, otvoriti vrata trezora. Idući mi je bio korak da čekam priliku u kojoj ću ih moći upotrijebiti. Naposljetku sam se odlučio za vrlo jednostavan plan.

Oko tri sata poslije podne obavijestio sam Portwaya da imam sastanak s mjesnim poreznim inspektorom; to će trajati otprilike sat, sat i pol, rekao sam... Mogu li nakon tog razgovora otići ravno kući? - Portway nije imao ništa protiv toga. Sav se bio zadubio u posao, pišući nacrt ugovora za prijenos imovine nekoga svog klijenta. Zaključio sam da će još dugo biti zabavljen pisanjem. Vratio sam se u svoju sobu, uzeo šešir, kišni ogrtač i aktovku te na vršcima prstiju tiho krenuo prema podrumu. Nečujno sam otvorio vrata arhiva. Prijašnjih sam dana, svaki put kad bih silazio u podrum, pomalo premještao naslagane kutije pune spisa, dok ih napokon nisam odmakao pola metra od zida i tako načinjenu udubinu pokrio svežnjevima starih papira. Ovaj sam put tiho zatvorio vrata za sobom i uvukao se u pripremljenu udubinu. Nije bilo ni previše neudobno u njoj, zanemarim li prašinu što sam je, uvlačeći se, bio podigao i koja me žestoko nagonila na kihanje. Prah se, međutim, brzo slegao pa sam se mogao umiriti i prepustiti sanjarenju.

Tek sam u pet sati začuo prvi put Portwayeve korake. Bat im je odzvanjao s druge strane naslaganih kutija, a onda se utišao. Zatim sam čuo kako Portway, na drugoj strani podruma, otvara vrata trezora. Ponovo je sve utihnulo. Čuo sam kako se vrata trezora opet zatvaraju. Trenutak zatim otvorila su se vrata kroz koja sam bio ušao i kroz reske između kutija mogao sam vidjeti bljesak mlaza ručne svjetiljke.

Zadržao sam dah. Svjetlo je ubrzo opet odmaklo, a vrata se zatvorila. U njihovoj je bravi škljocnuo ključ, a bat koraka počeo se udaljavati.

Toga je čovjek očito krasila temeljitost. Čuo sam ga čak kako zaviruje u zahod (prvobitno sam se namjeravao sakriti ondje; na svoju sreću promijenio sam plan). Naposljetku je pošao uza stube; vanjska su se vrata zalupila dalekim, muklim štopotom, a muk se, poput plahte, spustio nad podrum.

Čekao sam najmanje još dva sata. Zabrinjavala me čistačica, prgava starica Gertie. Imala je vlastite ključeve, pa je na posao mogla dolaziti katkad podvečer, a katkad rano ujutro. Nekoliko sam tjedana promatrao njezino vladanje. Utvrdio sam da nikad

nije dolazila na posao poslije devetnaest sati i petnaest minuta. Zbog toga sam u devetnaest i trideset smatrao da mogu bez opasnosti početi svoju istragu.

Prva vrata nisu bila nikakva zapreka: lokot na njima jednostavno sam otključao. Trezorska su vrata bila nešto sasvim drugo. Imao sam uza se cijeli svežanj onoga što se stručno zove "približnjaci" - ključeva svih mogućih vrsta od kojih će, pretpostavljalo se, bar jedan otključati bravu, bilo koju bravu klasičnoga tipa. Moja je dužnost bila da što prije nađem "približnjak" koji će najlakše otključati vrata trezora. (Na svu sreću, na njima je bila starinska brava; suvremene brave kojima su zupci ključeva podešeni na stotinke milimetra treba otvarati na drugi način, mnogo složeniji, iako se takve brave doimaju mnogo jednostavnijima.)

U dvadeset jedan i trideset napokon sam začuo onaj slatki zvuk koji označuje uspjeh. Otvorio sam čelična trezorska vrata, upalio svjetlo i ušao.

Bila je to mala, nadsvođena podrumaska prostorija, zidova od obijeljene opeke, s nizovima drvenih polica na obje strane, na kojima su bile poredane crne kutije za spise. Nisam previše tratio vrijeme na njih; pogađao sam što je u njima.

11

84

85Slijeva, na stolu iza vrata, bila je masivna, okovana kutija od tikovine. Podsjećala je na spremište za mikroskop, no bila je mnogo veća. Bila je zaključana malom bravom marke Bramah u koju nije pristajao nijedan od mojih "približnjaka"

Ipak sam je neko vrijeme pokušavao otključati, no nisam se pritom zavaravao da ću i uspjeti to učiniti. U međuvremenu sam se dosjetio rješenju koje mi se činilo jedinim: da bravu ponesem zajedno sa cijelom kutijom (koja je bila teška kao olovo no ipak se nekako mogla nositi) i da se negdje na sigurnome pozabavim otključavanjem. Razmišljajući o tomu shvatio sam kako ću izgledati smiješno otkrijem li da je u kutiji doista nekakav starinski mikroskop što ga je neki klijent ostavio Portwayu u zalog ili na čuvanje.

Onda sam se nečemu dosjetio. Na polici u trezoru bila je, među ostalima, i mala crna kutija na kojoj je pisalo "Portway osobno" To je moglo biti mjesto na kojemu je čovjek poput Portwaya držao svoje ratne papire i putnicu. I ta je kutija bila zaključana, no običnom bravom kakve su na kutijama za spise, tako da sam bez teškoća našao na svomu svežnju ključ koji ju je otključao. Otvorio sam je, a prvo što sam u njoj ugledao bio je, na samomu vrhu, mjedeni ključ za bravu marke Bramah.

Odjednom sam osjetio kako mi nestaje dah. Možda prozračivanje podruma nije bilo provedeno kako treba. Ipak sam smogao snage da gurnem mjedeni ključić u bravu kutije s mikroskopom, te da ga okrenem. Brava je popustila, podigao sam poklopac kutije - i suočio se s Portwayevom tajnom.

Na prvi se pogled sve doimalo posve razočaravajuće - poput ručne tiskarske preše, onakve kakva služi za uredske pečate, samo malo veće. Izvadio sam tu spravu iz kutije, stavio u nju komad bijela papira što sam ga našao u pretincu i pritisnuo ručku preše. Opet sam otpustio ručku i izvukao papir iz stroja.

Nasred papira bila je savršeno otisnuta taksena marka narančaste boje, ona u apoenu od dvadeset funti. Vratio sam se pretraživanju kutije. U njoj su bili pregradci poput malih plitica, a u njima matrice biljega različitih vrijednosti - od pola funte, jedne, dvije, pet, deset... i naviše, sve do sto funti.

Izvadio sam jednu matricu i pogledao je prema svjetlu. Bila je pravo remek-djelo. Taj Portway doista nije tratio vrijeme u Bertolozzijevu ateljeu u Firenci. Na matrici su bili čak i sićušni zupčanici što su omogućavali da se podese nadnevak na biljegu. Bile su to minijaturne tvorevine, remek-djela urarskoga obrta. Iznenada sam začuo korake u dvorištu. Portway se pojavio na vratima prije nego što sam dospio odložiti tu matricu.

"Odakle vi ovdje?" upitao sam, posve glupo.

86

"Kada se upali svjetlo u trezoru" mirno mi je odgovorio, "istodobno se pali svjetlo i u mome uredu. Imam mali privatni sporazum s pazikućom velikoga bloka zgrada na uglu ulice; čim ugleda svjetlo u mome uredu, on mi telefonira. Odmah"

"Sve mi je jasno" rekao sam. Sad, pošto sam preživio prvi udar što mi gaje prouzročila njegova nenadana prisutnost u podrumu, bio sam posve miran. Bio sam, naime, dvaput mlađi i dvaput krupniji od Portwaya. "Samo se divim djelu vaših ruku. Privatnoj proizvodnji taksenih maraka. Doista su vam primjerci prekrasni, gospodine Portway!"

"Nisu li?" suglasio se moj poslodavac promatrajući me osvijetljenoga jakim svjetlom. Na njegovu licu, sličnom kornjačinom, nisam opazio ni trag straha ili srdžbe - prije bih mogao reći da se na njemu odražavao izražaj zlobne radosti zbog načina na koji su se počeli razvijati događaji. "Jeste li vi kojim slučajem privatni detektiv?"

"Nisam, radim u UZI, Uredu za istrage u Upravi prihoda!"

"I doista se divite momu malomu stroju?"

"Najviše sam se iznenadio pomislivši kako se nitko prije vas nije dosjetio tomu."

"Stroj je vrlo praktičan i koristan. Posredniku za preprodaju nekretnina, razumije se. Uvijek me uzrujavala pomisao na to kako moji klijenti moraju plaćati znatno više državi nego meni, iako država, pošteno rečeno, nije morala pomaknuti ni mali prst da bi smogla taj golem novac. Zna li da za posredovanje pri kupoprodaji kuće vrijedne pet tisuća funti ja dobivam 43 funte, a država 100?"

"Sramota!" složio sam se s njim. "I tad ste izmislili i načinili taj mali stroj kako biste uspostavili poremećenu ravnotežu... Tako jednostavan i siguran način krivotvorenja, kad čovjek malo bolje porazmisli o tome!" Što sam više razmišljao o toj zamisli, ona mi se sve više sviđala. "Pomislite samo koliko biste truda morali uložiti da ste se odlučili krivotvoriti novčanice od sto funti... da i ne spominjem pitanje biste li uopće mogli nabaviti specijalni papir za to... dok s ovim strojem treba samo pritisnuti matricom..!" 'Ah, nije samo u tomu stvar!" prekinuo me gotovo raspoložen.

"Čovjek zaista mora biti malouman da bi se odlučio da krivotvori novčanice. Njih nije dovoljno načiniti, treba ih i proturiti. A svaka krivotvorena novčanica u opticaju potencijalna je opasnost da se sve otkrije. Ovdje, čim obilježim neki spis, on se odlaže u arhiv

gdje ga možda nitko neće pogledati ni za dvadeset godina.
Najvjerojatnije nikad."

"Kao profesionalnoga računovođu" rekao sam, "upravo me to gledaš cijele stvari najviše i zanima. Recimo, kupoprodaja ko-87ju ste naveli kao primjer: klijent će vam dati dva čeka, jedan za vaš honorar, koji se propisno upisuje u računovodstvene knjige, i drugi kojim ćete kupiti taksenu marku!"

"I umjesto da kupim biljeg, ja ga pretvaram u gotovinu!"

"Dakako, unovčujete ga u banci, a onda dolazite ovamo i..!"

"Uvijek se nelagodno osjećam u prodavaonici biljega, pazim da me netko možda ne promatra!"

"Vrlo mudra mjera opreza" pohvalio sam ga. "Onda se, dakle, vraćate ovamo, spis taksirate vlastitim biljegom, a novac spremate u džep. Zato mu i nema traga u knjigama!"

"Sve ste točno pogodili" rekao je Portway. Kao da je bio posebno zadovoljan brzinom kojom sam shvatio i one najprofinjenije pojedinosti njegove rabote.

"Ima samo nešto što posve ne shvaćam" nastavio sam.

"Vi ste samac, čovjek jednostavnih prohtjeva. Zar ne biste, radeći jedva nešto više nego ovako, mogli na zakonit način zaraditi dovoljno sredstava za takav skroman život?"

Portway me široko pogledao, a onda se nasmijao.

"Sad mi je jasno" rekao je, "da niste imali dovoljno vremena da pretražite cijeli trezor. Moji su prohtjevi sve samo ne jednostavni, gospodine Gilberte, i zbog sramotnoga i pljačkaškoga sistema plaćanja taksa... oh, oprostite, zanio sam se za trenutak..!"

"Ne morate se ispričavati" rekao sam. "I ja sam često razmišljao o tomu...Počeli ste govoriti o svojim ne tako jednostavnim prohtjevima..!"

Portway je prišao golemoj kutiji za spise što je stajala u prvom redu; na njoj je pisalo "Naslijeđeni posjed lorda Lempe-tera"
Odabrao je ključ sa svežnja što ga je izvadio iz džepa i otključao kutiju. U njoj je bila spremnica za boce iz koje je, koliko sam mogao prosuditi, virilo tucet grlića boca prekrivenih debelim slojem prašine.

"Chateau Margaux. Berba 1934. Ne usuđujem se ustvrditi da je, unatoč tolikoj starosti, vino već sazrelo. A ovdje.." otključao je kutiju s natpisom "Imovina obitelji Melchster" "..ovdje je prava riznica. Mouton Rothschild iz 1924. godine!"

"Tisuću devetsto dvadeset četvrte?" provjerio sam jesam li dobro čuo.

"Da. Iz Magnuma... Znam da cijenite dobra vina, a kako nam je ovo možda posljednja prilika..!"

"Pa..."

Portway je dohvatio vadičep, vrč za vino i dvije čaše iz malog bara skrivenoga iza natpisa "Porez na ostavštinu, različiti slučajevi"! Zatim je brižljivo i nježno odčepio bocu, nalio malo vina u vrč, a onda sigurnom rukom natočio dvije čaše. Obojica smo istodobno podigli čaše prema jarkoj svjetiljci kako bismo uživali u raskošnoj, gustoj, gotovo crnoj boji vina, a onda, kao po vojničkoj komandi, okusili gutljaj. Imao sam osjećaj kao da mi niz grlo klizi nauljena svila.

"Što ono rekoste da je u ostalim kutijama?" upitao sam pun poštovanja.

"Moja su slabost najpoznatija vina iz najboljih godišta berbe" odgovorio je Portway. "Razumije se, kako sam ih počeo skupljati relativno kasno, nemam vina koja biste mogli ubrojiti u muzejske uzorke. No imam, na primjer, Chateau Talbot iz 1927 godine, vino koje treba kušati da bi se moglo povjerovati u njegov okus. A ne odbijam ni dobar burgundac naiđem li na nj! Posegnuo je za kutijom za spise na kojoj je bio natpis "Markiza Gravesand" u kutu prostorije. "Evo, to je, na primjer, Romanee Conti iz 1937... ali, zaboga, čaša vam je prazna..."

Pošto smo šutke dokrajčili "Mouton Rotschild" pogledao sam na sat. Bilo je dva sata ujutro.

"Sumnjam da ćete u ovo doba noći uspjeti dozvati bilo kojega taksista da vas odveze kući" rekao je Portway. "Smijem li vam predložiti jedno rješenje: nakon plemenita crnjaka pristaje samo ukusni burgundac?"

"Pa..." opet sam rekao.

Bio sam posve svjestan toga da sam do kraja kompromitirao svoju službenu dužnost. Zapravo, to sam znao već unaprijed. A kad je svitala zora i kad se stalo nazirati dno boce u kojoj je bilo Romanee Conti, Portway i ja bili smo se već dogovorili o glavnim uvjetima našeg ortaštva.

Naziv tvrtke bit će "Portway & Gilbert, Ulica Lombards broj 7"
I ako slučajno kanite kupiti, prodati ili zamijeniti kuću...Bili
Pronzini ŠABLONA

Nizak čovjek s naočalama bez okvira, u tamnosivom odijelu kakvo nose poslovni ljudi, došao je u subotu - dvadeset šestoga travnja - u 23.23 sati u Detektivski odio u Palači pravde u San Franciscu i priznao da je ubio one tri kućanice koje su nađene mrtve u toku toga poslijepodneva i večeri.

Inspektor Glenn Rauxton, koji je prvi porazgovarao s čovječuljkom, najprije je pomislio da ima posla sa čudakom. U velegradovima se, naime, nakon svakoga ozbiljnijeg ubojstva prijavljuje niz nastranih i umobolnih osoba koje tvrde da su počinitelji zločina. Vjerojatno to čine s namjerom da pozornost javnosti skrenu na svoje inače ni po čemu značajne živote, ili potajno i mazohistički priželjkujući da ih zadesi što okrutnija kazna, ili pak zbog bilo kojega trećeg razloga što ga se može naći u svakomu boljem priručniku kriminalističke psihijatrije. Rauxton, međutim, ubrzo nije bio nacistu što da misli o svemu tomu.

Ostavio je sićušnog čovjeka da razgovara s detektivom Danom Tobiasom, a sam je pohitao da se posavjetuje s neposrednim pretpostavljenim, poručnikom Jackom Sheffieldom.

"Jack, imamo momka koji tvrdi da je ubio one tri žene" rekao je.

"Možda je umobolnik, no možda i nije"

Sheffield je prestao tipkati na malom stroju i okrenuo se post-rance, bokom prema pisaćem stolu; upravo je pisao izvještaj za ured svoga šefa.

"Prijavio se dobrovoljno?" upitao je Rauxtona.

"Da, prije tri minute"

"Kako se zove?"

"Predstavio se kao Andrew Franzen."

"I što je ispričovijedao?"

"Samo to da ih je poubijao. Nisam ga još pritisnuo" rekao je Rauxton. "Posve je miran i hladnokrvan."

"Hm... propusti njegovo ime kroz popis sumnjivaca, a njega zatvori u istražnu ćeliju" rekao je Sheffield. "Ja ću još jednom prelistati izvještaje o ta tri zločina prije nego što počnemo saslušavati Franzena."

"Da pozovem stenografa?" "Ne bi bilo loše!"

"Dobro" rekao je Rauxton i izišao.

Sheffield je zamišljeno trljao lice. Bio je mršav, ali mišićav, blizu pedesete, guste prosijede kose i povijena, gotovo orlovskog nosa. Njegove tamnosmeđe oči vidjele su sve što se u tom poslu moglo vidjeti, mnogo su toga gledale zaprepašteno i zgražajući se; bile su to umorne, tužne oči. Odijelo mu je bilo modro i jednostavnoga kroja, a košulja raskopčana uz vrat. Kravata što ju je imao na sebi kad je došao na posao u četiri sata poslije podne - ona što mu ju je darovala žena, oslikana isprepletenim koncentričnim krugovima psihodeličkih boja - ležala je skrivena u najdonjoj ladici pisaćeg stola.

Dohvatio je fascikl s osnovnim podacima o tri umorstva i otvorio ga. Većina informacija bila je tek nabačena: telefonski razgovori između policijskih automobilskih patrula u području zaljeva, prvi izvještaj iz mjesnog laboratorija, fotokopija policijskog teleksa koji je odaslan poput okružnice odmah pošto je nađen prvi leš i koji je poslije pomogao vlastima na čijim su područjima otkrivena ostala dva lesa. Bio je ovdje i izvještaj inspektora Rauxtona o prvom lešu, jedinom od ta tri koji je nađen u središtu San Francisca. Taj posljednji papir stigao je prije jedva tridesetak minuta i Sheffield je znao što piše na njemu, no kao izuzetno pedantan policajac volio je naučiti napamet svaku pojedinost.

Prvi je bio leš žene koja se zvala Janet Flanders. Otkrio ga je žrtvin susjed danas u šesnaest sati i petnaest minuta, u dvojnoj zgradi na 39. aveniji, u blizini parka Golden Gate. Žena je umorena s nekoliko udaraca u predjelu glave, nanesenih nekim dosad još neidentificiranim tupim predmetom.

I drugo je tijelo, ono Viole Gordon, otkrio susjed, nekoliko minuta prije sedamnaest sati, u ženinoj skromnoj, bijeloj drvenoj kućici u

južnom predgrađu San Francisca. Uzrok smrti: nekoliko udaraca u predjelu glave, nanesenih nekim dosad još neidentificiranim tupim predmetom.

Treći leš, Elaine Dunhill, otkrio je znanac koji je svratio da joj vrati knjigu što mu je posudila. Bilo je to u 18.37 sati. Elaine Dunhill je živjela u čednoj kamp-kućici na šumovitom obronku iznad luke Sausalito, na sjevernom rubu San Francisca. I njezinu je smrt izazvalo nekoliko udaraca u predjelu glave nekim dosad još neidentificiranim tupim predmetom.

U sva tri slučaja nije bilo očevidaca ni zamjetljivih tragova. Sve to naoko ne bi imalo međusobno nikakve veze osim uočljive podudarnosti da su sve tri žene ubijene istoga dana i na isti način. No bilo je i drugih pojedinosti koje su, promatrane za-

92

jedno sa spomenutim podudarnostima, neosporno međusobno povezivale ubojice.

Na primjer: svakoj od tri ubijene žene bilo je između trideset i trideset i pet godina, sve su se bile punašne i plavokose.

Na primjer: sve tri žene bile su bez roditelja, podrijetlom izvan Kalifornije, sve su se doselile na područje zaljeva San Francisca iz različitih područja srednjega zapada SAD, i to u toku posljednjih šest godina.

Na primjer: sve su one bile udane za trgovačke putnike koji su svaki mjesec samo nakratko svraćali kućama i koji su sad svi na putu, a to su istražitelji doznali od znanaca i susjeda ubijenih žena.

Šablona, pomislio je Sheffield dok je čitao spise iz fascikla. Većina zločina ima svoje šablone, pa ni ovi nisu izuzetak. Valja samo sastaviti razasute dijelove te šablone, i slučaj će biti riješen.

Doduše, ti djelići ovdje nisu baš logički međusobno povezani, osim ako se ne bi izveo zaključak da je te žene umorio nekakav psihopat koji ubija samo plavokose trideset-i-nešto-godišnjakinje bez roditelja, udane za trgovačke putnike - i to čini iz razloga koje zna samo on.

Sheffield je znao da će televizija, novine i radio prikazati slučaj baš tako, jer baš takve iskrivljene odrednice najviše privlače

gledatelje, čitatelje i slušatelje. Slučaj će se tako napuhati do razmjera nekoga novog "bostonskog davitelja" Izlazeći oko 21 sat na večeru, poručnik je čuo glas što je dopirao iz radio-aparata u susjednoj kavani: reporter je proricao otkrivanje novih leševa kućanica na području zaljeva te savjetovao svim ženama kojima su muževi na putu da nikamo ne izlaze i da se dobro zaključaju u kućama. Reporter je, govoreći o ubojstvima, upotrebljavao izraz "usmrćivanje kijačom"

Sheffield nije imao nikakvih predrasuda. Bio je to po svim svojim obilježjima njegov slučaj: prvi je leš otkriven na užem području grada, za njegova dežurstva, i to mu je davalo prvenstvo u vođenju istrage. Policajci sa sjevera i juga moraju biti u stalnoj vezi s njim, to su i bili. Bio bi nerazuman da izvlači ikakve preuranjene zaključke koji nisu temeljeni samo na činjenicama, a Sheffield je bio sve samo ne nerazuman. Ipak, bio posrijedi psihopat ili ne bio, slučaj je obećavao prokleta mnogo nipošto la-godnoga posla.

A sad se, eto, pojavio i taj Andrew Franzen.

Umobolnik? Ili višestruki ubojica? Neće li se to izroditi u posve običan, jednostavan slučaj? Ili je Franzen tek početak cijeloga niza mučnih glavobolja?

"E, pa i to ćemo pravodobno doznati!" pomislio je Sheffield.

93Zaklopio je fascikl, ustao i prošetao do vrata sobe. Izlazeći, susreo se s Rauxtonom.

"Jack. Franzenovu imenu nema ni traga na popisu sumnjivih" rekao je inspektor.

Sheffield se nadvirio da bolje vidi red zastakljenih istražnih ćelija na kraju hodnika. U drugoj po redu ugledao je Dana Tobi-asa naslonjenog na ugao praznog metalnog pisaćeg stola; čovjek kojega je ispitivao, Andrew Franzen, sjedio je leđima okrenut hodniku, koji se na tomu mjestu proširivao u prostoriju gdje su boravili momci iz policijske stanice. Franzen je sjedio uspravan i ukočen na stolcu. Također u ćeliji, u njezinu kutu, stoički je strpljivo sjedio i čekao policijski stenograf.

"Dobro, Glenne" rekao je "pođimo da čujemo što nam čovjek hoće reći"

Kad su Sheffield i Rauxton ušli u ćeliju, Tobias je ustao i gotovo neprimjetno odmahnuo glavom, dajući im znak da mu Franzen nije rekao ništa novo. Tobias je bio visok i mišićav, blaga osmijeha, ali krupnih ruku, te - poput Rauxtona - do srži odan pozivu što gaje bio odabrao.

Pomaknuo se na desni ugao metalnog stola, tako da se Rauxton mogao nasloniti na lijevi; podsjećali su na idealno postavljene braniče u nogometnoj momčadi dok je Sheffield, u ulozi vratara, šetkao iza stola, dodirujući ga tu i tamo bedrom i okrećući glavu prema čovječuljku koji je i dalje sjedio uspravno, dlanova položenih na koljena.

Franzen je imao jajoliko, ružičasto i bezazleno lice, sićušne usne školjke i usta oblikovana poput Kupidova luka. Kosa mu je bila smeđa i valovita, besprijeckorno podšišana i počesljana, i to je bila zapravo najuočljivija točka za opis njegove vanjštine; ta mu je frizura davala nekakav dječjački značaj, unatoč tomu što mu je Sheffield procijenio dob na kojih četrdeset pet godina. Franzeneve oči bile su smeđe, a iza neuokvirenih stakala naočala djelovale su svjetlucavo poput psećih, španijelovih.

Sheffield je izvadio iz džepa kemijsku olovku i njenim gornjim krajem stao lupkati po sjekutićima; uvijek je za vrijeme ispitivanja morao nešto držati među prstima. Naposljetku je prvi prekinuo muk rekavši:

"Zovem se Sheffield. Imam čin policijskog poručnika. A prije nego bilo što izjavite, dužnost mi je da vas upozorim na vaša prava!" Učinio je to brzo i odlučno, završivši riječima: "Franzene, jeste li dobro razumjeli sve što sam vam rekao, jeste li zapamtili svoja prava?" Mali je čovjek tiho uzdahnuo i kimnuo. "Želite li, dakle, odgovarati na pitanja i bez prisutnosti odvjetnika?"

"Da... želim." , -

Sheffield je i dalje lupkao olovkom po zubu. S

"Dobro" rekao je nakon poduže stanke. "Recite mi svoje puno ime i prezime."

'Andrew Leonard Franzen!'

"Gdje živite?"

"Ovdje, u San Franciscu."

"Gdje u San Franciscu?"

"Devet nula sedam, Greenwich!"

"Stanujete li ondje u vlastitoj kući?"

"Ne, to je zgrada sa stanovima za iznajmljivanje!"

"Jeste li zaposleni?"

"Jesam"

"Gdje radite?"

"Ja sam samostalan savjetnik"

"Kakav savjetnik?"

"Samostalan. Bavim se programiranjem računala različitim jezicima"

"Protumačite mi to malo podrobnije, molim vas" rekao je Rauxton.

"To je vrlo jednostavno, vjerujte mi" rekao je Franzen posve tiho.

'Ako dva poduzeća imaju različite tipove računala, a žele ih međusobno povezati tako da svaki od njih može koristiti podatke memorirane u onom drugom, tad pozovu mene. Ja načinim projekt veza između dva računala, tako da oni počnu razumijevati jedan drugoga. Drugim riječima, tako da mogu međusobno razgovarati!'

"To mi se čini vrlo rijetkim i specijaliziranim zanimanjem" rekao je Sheffield.

"Tako i jest!" "Kako vas plaćaju za to?"

"Zarađujem oko četrdeset tisuća na godinu."

Dvije tanke vodoravne bore pojavile su se na poručnikovu čelu. Franzenov je način govora odavao da je riječ o inteligentnom i vrlo obrazovanom čovjeku; zbog čega bi netko takvih osobina došao u policijsku stanicu da prizna okrutno umorstvo triju običnih kućanica? Ili, još neobičnije pitanje: ako je njegovo priznanje istinito, zašto je ubijao?

"Zašto ste došli noćas ovamo, Franzene?" upitao je Sheffield.

"Da bih priznao" rekao je Franzen, gledajući Rauxtona. "To sam već rekao čovjeku kad sam prije nekoliko minuta došao u ovu zgradu!"

"Što želite priznati?"

"Umorstva!"

"O kojim je umorstvima riječ?"

94

95Franzen je duboko uzdahnuo.

"Tri žene, na području zaljeva. Danas"

"Baš te tri?"

"Da, govorim o njima!"

"Nema li još koja, neka kojoj još nismo našli leš?"

"Nema. Samo te tri!"

"Pretpostavljam da nam želite reći i razloge koji su vas naveli na taj čin? Da se prijavite... hoću reći"

"Razloge? Pa ja sam poubijao te žene!"

"I odmah ste nakon toga došli ovamo?"

Franzen je šutio nekoliko trenutaka, a onda je polako rekao:

"Ne, nisam došao odmah. Otišao sam najprije do Priobalnog parka i odatle se vraćao, šecujući i razmišljajući, u San Fran-cisco, prije nego što sam odlučio da vam se javim. Naime, što sam dublje razmišljao, sve sam bolje sagledavao beznadnost svoga položaja, te da je samo pitanje vremena, dana-dva, kad ćete otkriti kako sam baš ja onaj koga tražite. Pomišljao sam na bijeg, no jednostavno nisam znao kako da pobjegnem. Sve sam u životu činio naglo; kad bih god zastao da razmislim, odustao bih od nakane. Tako sam i ubijao, zbog nekakvoga ludog, naglog poticaja. Nikad to ne bih činio da sam razmislio... Bilo je to tako besmisleno..!"

Sheffield je izmijenio poglede s dvojicom inspektora, a onda rekao:

"Recite nam kako ste to činili, Franzene!"

"Molim?" ■'; "Kako ste ih poubijali?" izravno je upitao poručnik.

"Čime?"

"Batom-razmekšivačem" odgovorio je Franzen ne oklijevajući.

"Što je to?" upitao je Sheffield. "To... To što ste spomenuli..!"

"Bat-razmekšivač? - To vam je onaj debeljuškasti drveni čekić nazupčanih ploha kojim kućanice smekšavaju odreske prije nego što će ih ispeći"

U ćeliji je zavladała neugodna tišina. Sheffield je pogledao Rauxtona, a onda i Tobiasa. Svoj je trojici pala na um ista pomi-

sao: policija nije dala novinarima ni ikome drugom nikakve pojedinosti o svojim pretpostavkama u vezi s vrstom oruđa kojim su počinjena ubojstva, čak ni o tomu da bi to mogao biti nekakav tupi predmet. A laboratorijski izvještaj o prvoj žrtvi, i prvi dojmovi nakon pregleda ostalih dviju, pokazali su da su sva tri ubojstva počinjena grubim, kockasto izrezbarenim predmetom, koji je na koži žrtava ostavio tragove što su podsjećali na tragove ugriza, zuba. Bat što gaje opisao Franzen savršeno odgovara tim pretpostavkama.

"Što ste, nakon svega, učinili s tim batom?" upitao je Sheffield.

"Bacio sam ga"

"Kamo?"

"Negdje u Sausalitu, u grmlje kraj ceste!"

"Sjećate li se točnije mjesta gdje ste to učinili, Franzene?"

"Vjerujem da bih mogao naći to mjesto!"

"Biste li nas poslije povelili onamo?"

"Nema razloga da to ne učinim!"

"Je li Elaine Dunhill bila posljednja žena koju ste ubili?"

"Da, baš ona"

"U kojoj ste je sobi usmrtili?"

"U spavaonici."

"Na kojem mjestu u spavaonici?"

"Kraj toaletnog stolića"

"Tko vam je bila prva žrtva?" upitao je Rauxton.

"Janet Fanders."

"Nju ste ubili u kupaonici, nije li tako?"

"Ne, nisam! Bilo je to u kuhinji..."

"Kako je bila odjevena?"

"U kućni ogrtač cvjetnog uzorka!"

"Zbog čega ste joj razgolitali tijelo?"

"Nisam to učinio! Zašto bih..."

"Druga vam je žrtva bila Gordonova, je li?" upitao je Tobias.

"Da."

"Na kojem ste mjestu nju ubili?"

"U kuhinji"

"Tad je upravo šivala, je li?"

"Nije. Spremala je zimnicu" rekao je Franzen. "Stavljala je šljive u staklenke. Pun joj je stol bio tih staklenki i posuda punih šljiva... i na štednjaku..!"

U Franzenovim su se očima pojavile suze. Skinuo je naočale prestavši govoriti te obrisao vlažne oči nadlanicom lijeve ruke. v Kao da se lagano zanjihao u stolcu.

Promatrajući ga, Sheffield je osjetio čudnu mješavinu opu-štanja i tuge. Opuštanje je bila posljedica toga što u sebi više nije gajio nikakve sumnje - kao ni Rauxton i Tobias, to im je čitao u očima - da je mali Andrew Franzen ubio tri žene. Pitali su ga o svim pojedinostima, izravno, unakrsno i izazovno, bez stanke između pitanja, a on je na sva spremno i brzo odgovarao. I točno. Znao je pojedinosti o kojima novinari i televizijski reporteri nisu mogli ništa saznati, a pogotovu to ne bi mogao nekakav umobolnik; bila su to pitanja na koja je samo ubojica mogao tako sigurno odgovoriti, jer su žene bile ubijene točno onako kako je Franzen 97opisao. Očito, slučaj se naglo pretvorio u jedan od onih najobičnijih; neće više biti trabunjanja o "umorstvima kijačom" neće biti opće panike i kuknjave, u novinama neće biti napada na nedjelotvornost policije, neće biti uobičajena pritiska vrhovnih šefova. Duboka je tuga bila posljedica dvadeset šestogodišnjeg rada u policiji, svakidašnjega života sa smrću i zločinom, nakon kojeg je, eto, došao susret s tim čovjekom koji se doimao kao utjelovljenje normalnosti, a bio je ipak hladnokrvni, višestruki ubojica.

Zašto?- razmišljao je Sheffield. To je bilo veliko, bitno pitanje: zbog čega je taj čovjek ubijao?

"Franzene" napokon je rekao, "željeli bismo znati razlog zbog kojega ste ubijali te žene!"

Čovječuljak je ovlažio usne.

"Znate... bio sam vrlo sretan čovjek. Život mi je bio svrhovit, izazovan. Nisam osjećao u sebi nikakvu prazninu... a onda su se pojavile one, želeći sve to uništiti!" Promatrao je svoje šake. "Jedna od tih žena otkrila je istinu, ne znam na koji način, i sve iskokodakala ostalim dvjema. Tog sam jutra morao posjetiti Janet; tom mi je prilikom rekla kako će me one razotkriti javnosti. Pao

mi je mrak na oči, dograbio sam bat i ubio je. Onda sam otišao i do ostalih i učinio isto. Nisam se jednostavno mogao zaustaviti. Bilo je to kao da me pokreće nekakva noćna mora..!"

"Što to pokušavate reći, Franzene?" upitao je Sheffield posve tiho. "U kakvoj ste bili vezi s te tri žene?"

Suze u Franzenovim očima, obasjane fluorescentnim svjetlom iznad njegove glave, zasjale su poput dijamanta.

"Sve tri su mi bile žene, istodobno" odgovorio je.

Jacques Futrelle GDJE CURI?

98

"Najveći kriminalci ostaju zauvijek neotkriveni, i to zbog jednostavnog razloga: njihovi zločini ostaju neotkriveni" ustvrdio je profesor Augustus S. E. X. Van Dusen. "Ima i genijalnih zločinaca, Gravson, kao što ima i genijalnih otkrivača zlodjela; razumije se, ako nisu posrijedi petljivine kojekakvih nesprenjakovića. U takvim se, naime, slučajevima katkad dogodi čak i to da policija razotkrije istinu. No, stručan kriminalac, genijalac, mogu reći: profesionalac, smatra savršenim zločinom onaj zločin koji se uopće ne doima kao zločin; baš zbog toga nitko i ni u kojim okolnostima neće ni pomisliti da se zločin uopće zbilo, a kamoli nešto više od toga!"

Bankar J. Morgan Gravson promatrao je kroz dim cigare toga sićušnog, smežuranog učenjaka, "Stroj koji misli" kako su ga nazivali.

"Ovdje je i neobična psihološka pojava: kriminalac amater najprije uživa u svom zločinu unaprijed, a onda još jednom, minutu do deset minuta pošto ga je počinio. Na primjer" nastavljao je "Stroj koji misli" "čovjek koji ubija iz osvete želi da sav svijet sazna kako je taj zločin njegovo djelo; međutim, već deset minuta nakon zločina obuzima ga strah i počinje se vladati suprotno: nastoji prikriti zločin zaštićujući sama sebe. Tada strah prepušta mjesto panici, a nju prate neodgovorni postupci; tada počinitelj pravi odlučnu pogrešku i ostavlja za sobom znamenje koje će svaki i najmanje izvježbani policijski mozak naputiti na otkrivanje motiva. A to je uglavnom dovoljno da se zločinca smjesti iza rešetaka. No sve su to ljudi koji su ipak bili otkriveni, Gravsone.

Ima, međutim, genijalaca profesionalno zaokupljenih zločinom. Za njih nikad nismo čuli, i to samo zato što ih nikad nitko nije uhvatio ni posumnjao u njih, zbog toga što baš nikad nisu počinili nekakvu grešku. Zamislite samo da su se neke velike povijesne ličnosti bavile zločinom. Nema sumnje u to da i danas ima takvih izuzetnih mozgova; ima međutim i ubojstava, razbojstava i krađa koje nam se odigravaju pred nosovima, a da o njima nemamo ni pojma. Pretpostavite, recimo, da ja postanem kriminalac." rekao je i zamuknuo.

Gravson, sumnjičava izražaja na licu, neprestance je otpuhivao dimove iz cigare.

"Mogao bih vas ubiti, sad, u ovoj sobi" hladno je nastavljao "Stroj koji misli" "da se nikad o tome ne sazna. Čak da se ni ne posumnja u to. Kako bih to učinio? Jednostavno ne bih počinio nikakvu pogrešku"

Nije to bilo prazno hvastanje; bilo je to mnogo bliže savjesnom utvrđivanju činjenica. Samo se Gravson doimao pomalo zaplašeno; nikakvo čudo: ondje gdje se samo nestrpljivo očekivala svaka njegova riječ nije mogao ni očekivati da će nekoga zaprepastiti.

"A kako biste me to ubili?" upitao je Gravson radoznalo.

"Jednim od tuceta najdjelotvornijih otrova, zaraznim klicama, ili pak najobičnijom drškom revolvera" odgovori znanstvenik.

"Vidite, ja znam kako da se upotrijebe otrovi; znam i kako da se nekoga zarazi klicama; znam kako da se režira ubojstvo tako da svi, pa i stručnjaci, pomisle kako je riječ o samoubojstvu, bilo vatrenim bilo hladnim oružjem. I nikad dosad nisam pogriješio, Gravson. U znanstvenim stvarima moramo biti besprijekorno točni, znate, ili barem takvi da se doimamo besprijekornima. Nije to isto što i tesarstvo. Tesar može pogriješiti tako da mu se sruši krovšte, a kuća ipak, u cjelini, ostaje pošteđena; međutim, kad znanstvenik pogriješi ruši se cijela građevina. Treba znati. Znanje je napredak. A znanje možemo steći promatranjem i logičkim zaključivanjem. Nezaobilaznom logikom. A ta nas logika uči kako dva više dva čine četiri. Ne katkad, nego uvijek!"

Gravson je vrlo pomno otresao pepeo sa cigare. Sitne bore pojavile su mu se oko očiju dok je motrio izduljeno, zamišljeno znanstvenikovo lice. Golema, poput slame žuta glava bila je zavaljena u naslon, zamišljene, vodenkasto modre oči gledale su uvis, a vitki prsti bili su uredno posloženi na naslonu. Bankar je duboko uzdahnuo.

"Čuo sam već da ste izuzetan čovjek" polako je rekao. "Vjerujem u to. Bankar Quinton Frazer, koji me uputio na vas, pripovijedao mi je kako ste jednom prilikom razriješili nevjerojatno tajanstven slučaj u kojemu..!"

"Da, da" suho ga je prekinuo učenjak. "Riječ je, koliko se sjećam, o razbojstvu u banci Ralston..!"

"..i tako sam, eto došao do vas kako bih vas zamolio za pomoć u slučaju koji je još mnogo nerazjašnjiviji od onoga u vezi s Ralstonom" Gravson je nastavio, oklijevajući: "Znam da nema toga novca kojim bih vas mogao privoljeti, no to je slučaj u kojemu..!"

"Razložite to" ponovo ga je prekinuo "Stroj"

"To i nije zločin... odnosno, to je zločin dostupan zakonu" požurio se Gravson, "no to me stajalo milijune, i..!"

Za trenutak je "Stroj koji misli" ustremio oči u posjetiteljeve, a onda je podigao pogled.

"Milijune!" ponovio je. "Koliko?"

"Šest. Osam. Možda i deset" glasio je odgovor. "Ukratko: iz moga ureda negdje su procurile informacije. Moje namjere drugi doznaju gotovo u istom trenutku kad ih zamislim. A planovi mi nisu nipošto skromni: riječ je o milijunima, pa je posvemašnja tajnost više negoli potrebna. Godinama mi je polazilo za rukom da sačuvam tu tajnost, no u toku posljednjih osam tjedana moje su namjere šest puta prodrle do drugih... barem ja znam za te slučajeve. Nadam se da vi dobro poznajete poslovanje u bankarstvu i da posve shvaćate kakve nevolje čovjek može doživjeti ako mu konkurent doznaje za svaki idući potez..."

"Ne, nemam pojma o vašem svijetu novca, Gravson" rekao je "Stroj koji misli" "Navedite mi primjer!"

"Evo, pogledajte" ozbiljno je rekao bankar. "Ukratko, bez tehničkih pojedinosti: namjeravao sam, poduzimajući sve mjere opreza protiv mogućih takmaca, izuzetno povoljno kupiti dionice poduzeća Željeznice P, Q & X, znatno ispod njihove nominalne vrijednosti. Tim bih potezom preuzeo nadzor nad cijelim tim poduzećem. Međutim, moje su namjere procurile na neki način, takmaci su saznali za njih i na cijelom sam tom poslu pretrpio goleme gubitke. A slučajevi slični tome sa željeznicom dogodili su se još pet-šest puta, u različitim oblicima, ali uvijek na moju štetu" "Pretpostavljam da su vam namjere bile krajnje poštene" blago je dometnuo znanstvenik.

"Poštene?...!! ponovio je Gravson. "Dakako... razumije se..!"

"Uopće se ne namjeravam udubljivati u sve to" otresito je rekao "Stroj koji misli" "Ne osjećam potrebu da to učinim, ni u kojem slučaju... Vi biste željeli saznati gdje to curi iz vaše banke, je li? Gdje je pukotina kroz koju kuljaju obavijesti vašim poslovnim takmacima?"

"Samo to želim."

"Dobro. Recite mi: tko je osoba vašega povjerenja?"

"Nitko... osim moje stenodaktilografkinje."

"Tko je ta osoba, recite mi?"

"Gospođica Evelvn Winthrop. Radi kod mene na tom radnom mjestu već šest godina... počela je raditi više od pet godina prije nego što su informacije počele curiti... To je krajnje povjerljiva osoba, uvjeravam vas u to..!"

"Nitko osim nje nije upoznat s vašim poslovima?"

"Nitko" odlučno je potvrdio bankar. "Već odavna sam shvatio da nikomu ne smijem odavati svoje namjere, iako su se nepres-101tano pojavljivala kojekakva iskušenja da prekršim to uvjerenje. I tako nisam nikad nikomu povjeravao svoje poslovne planove. Nikad i nikomu, ponavljam!"

"Osim stenodaktilograf kinji" ispravio ga je znanstvenik.

"Radim danima, tjednima, a gdjekad i mjesecima razrađujući svoje planove, i to u glavi, a ne na papiru... ne ostavljam nikakve zabilješke o tomu, ni slovo" objasnio je Gravson. "A kako sam rekao, jedino je Evelvn VWinthrop znala za moje namjere, pola sa-

ta ili još manje prije nego što sam ih kanio ostvariti. Na primjer, namjeravao sam kupiti te dionice tvrtke P, Q & X. Moji burzovni mešetari još nisu znali ništa o tomu, čak ni Evelyn nije ništa slutila sve do dvadesetak minuta prije nego što je počelo burzovno nadmetanje. Tek sam joj tad, kao i obično u to vrijeme, izdiktirao kratke upute za svoje agente. To je sve što je znala Evelyn"

"Jeste li u pismima koja ste joj diktirali podrobno navodili svoje poslovne namjere?"

"Nisam. Samo sam svojim agentima davao upute!"

"No, neka dobro upućena i razumna osoba, znajući sadržaj svih tih pisama, mogla je iz njih zaključiti sve što namjeravate učiniti, je li?"

"To je istina, no nitko nije znao sadržaj svih mojih poslovnih pisama. Dakako, osim Evelyn Winthrop i mene, nas dvoje jedina smo ljudska bića koja znaju sve što je u njima!"

"Stroj koji misli" zamuknuo je i šutio tako dugo da se Gravson već počeo vrpeljiti na stolcu.

"Tko je, osim vas i Evelyn Winthrop, bio u sobi u trenutku kad ste slali pisma?" napokon je upitao.

"Nitko!" živahno je odgovorio Gravson. "Bar sat prije nego što bih počeo diktirati pisma i bar sat pošto su pisma otišla na odredišta nitko nije ulazio u sobu. Ondje smo bili samo ona i Ja"

"Je li ona izišla iz sobe kad biste završili diktiranje?" uporno je nastavljao "Stroj"

"Nije" ustvrdio je bankar. "Evelyn nije čak ni ustajala sa svoga stolca.

"Nije odlazila ni po pisači ili kopirajući papir?"

"Ni to."

"Je li možda u međuvremenu telefonirala kojoj prijateljici?" tiho je nastavio "Stroj koji misli"

"Ni to" odvratio je Gravson.

"Je li možda nekomu domahivala kroz prozor?"

"Nije" opet je zanijekao bankar. "Pošto bi dovršila tipkanje pisma, ostala bi za svojim pisačim stolom, zadubljena u čitanje nekakve knjige. Odatle se nije micala bar dva sata!"

"Stroj koji misli" podigao je pogled i zapiljio se u Gravsonove oči. "Je li možda netko prisluškiavao kroz prozor?" nastavio je nakon nekoliko trenutaka šutnje.

"To bi bilo nemoguće. Ured je na šesnaestom katu, a prozor je na suprotnoj strani od požarnoga stubišta!"

'A kroz vrata?"

"Pogledate li malo detaljnije kako su raspoređene prostorije u mom uredu, uvjerit ćete se da..."

"Nema nemogućih stvari, Gravson" prekinuo ga je znanstvenik. "Ima neshvatljivih, ali ne i nemogućih. I zbog toga nemojte biti tako uvjereni u to što govorite, to me uzrujava!" Zašutio je trenutak, a Gravson ga je uznemireno promatrao. "Jeste li se vi u tim trenucima odazivali na kakve telefonske pozive?"

"Nitko nije nazivao u to doba, niti je netko od nas telefonirao bilo komu!"

"Je li možda posrijedi bilo kakva pukotina u zidovima, podu ili stropu vaše radne sobe?" upitao je znanstvenik.

"Privatni detektivi koje sam bio unajmio našli bi svaku pukotinu da je postojala" odlučno je odgovorio Gravson.

"Stroj koji misli" opet je zašutio, ovaj put nadugo. Gravson se dublje zavalio u naslonjač i zapalio novu cigaru. Jedva zamjetljive, tanke poput paučine, bore oko očiju "Stroja koji misli" lagano su se pojavljivale, a znanstvenikove su se oči počele sužavati.

"Je li se možda netko dokopao listova što ste ih pisali?" napokon je upitao.

"Nipošto!" odmah je odgovorio Gravson. "Sva su pisma odašiljana naslovnica na tucet različitih načina, i to između pet minuta do deset sati i deset minuta poslije deset, kad je odašiljano posljednje pismo; to je, naime, vrijeme kad burza počinje poslovati: deset sati"

"Oh! Oh!" jadicovao je "Stroj" počevši hodati unaokolo prostorijom.

"Očito je da niste posebno zapazili izuzetne mjere opreza što sam ih bio poduzeo, pogotovu kad je bila riječ o dionicama Željeznica

P, Q & X. Poduzeo sam tad sve moguće mjere kako bih osigurao posvemašnju tajnost svojih postupaka" nastavio je Gravson. "A duboko vjerujem da je Evelvn Winthrop posve nedužna u svemu tome. Privatni su detektivi odmah bili posumnjali na nju i tjednima su je nadzirali u uredu. U svakom je trenutku bila ili pod mojim nadzorom ili pod nadzorom ljudi kojima sam bio obećao kraljevsku nagradu budu li otkrili način na koji cure tajne iz moga ureda. Razumije se, ona nije imala pojma 1030 tomu daje pod nadzorom, a još ni danas ne zna ništa o tomu. Zapravo, sram me zbog svega toga, jer je istraga dokazala da mi je Evelvn bespriječno odana. Jučer je bila pod mojim osobnim nadzorom puna dva sata, nije se mogla ni pomaknuti da ja to ne opazim. Ti su mi poslovi, naime, donosili milijune. I upravo sam tada provjerio da uopće nije riječ ni o kakvoj njezinoj krivici. Što sam drugo i mogao učiniti, pitam vas?"

"Stroj koji misli" nije odgovorio Gravsonu. Samo je stajao uz prozor zureći kroza nj očima što su jedva provirivale između gotovo stisnutih kapaka.

"Već sam bio na najboljem putu da dam otkaz VWinthropo-voj" nastavio je bankar. "Međutim, njezina je nedužnost u tom slučaju bila tako očigledna, da mi se učinilo nepravednim, ne-judskim... pa nisam..!"

Znanstvenik se iznenada okrenuo prema svomu posjetite-lju.

"Govorite li u snu?" upitao je.

"Ma kakvi!" smjesta je zanijekao bankar. "I sam sam bio pomislio na tu mogućnost. Ni u kojemu slučaju ne dolazi u obzir... A to što je procurilo iz moga ureda stoji me milijune, ne smet-nite to s uma..!"

"Baš se na to i vraćam, Gravson" čangrizavo je nastavljao "Stroj" 'Ako ste samo vi i VWinthropova znali za vaše namjere i nitko osim vas dvoje, a stvar je procurila tako da je se nije moglo dokučiti na drugi način, nekim logičkim ili drukčijim zaključivanjem, tad je posve normalno da je jedno od vas dvoje, svjesno ili nesvjesno, dopustilo da ta obavještenja procure. To je jednostavnije od računice dva i dva su četiri i o tome ne može biti nikakva razglabanja"

"Valjda mi vjerujete da ja nisam bio taj" rekao je Gravson, "U tom je slučaju to bila Evelvn VVinthrop" odlučno je ustvrdio "Stroj koji misli" "Osim u slučaju da se zajednički priklonimo vjerovanju u telepatiju... Je li se među vašim takmacima nalazilo više ljudi ili je riječ uvijek o istoj osobi?"

"To je cijela družina" objasnio je bankar. "Skupina iza koje stoji krupan kapital. Predvodi je Ralph Matthews, mlad čovjek kojega smatram svojim prvim protivnikom i takmacem!" Gray-sonove su se usne zgrčile.

"Zbog čega tako mislite?" upitao je učenjak.

"Zato što mi se uvijek ceri u lice" odgovorio je Gravson, očito izbačen iz kolotečine.

"Stroj koji misli" odšetao je do pisaćeg stola, na jednu omotnicu napisao adresu, složio komad listovnog papira i stavio ga u nju i onda zalijepio. Napokon se obratio posjetitelju:

104

, -tr

"Je li Evelvn VVinthrop sad u vašem uredu?"

"Jest!"

"Pođimo tad k njoj!"

Nekoliko minuta nakon toga poznatije bankar uveo poznatog znanstvenika u svoje privatne odaje. Jedina osoba koju su zatekli ondje bila je mlada žena, moglo joj je biti dvadeset šest ili dvadeset sedam godina, koja je podigla pogled kad je ušao Gravson, a onda nastavila čitati. Bankar se zavalio u naslonjač. "Stroj koji misli" međutim, umjesto da se posluži ponuđenim stolcem, produžio je do VVinthropove i pružio joj zatvorenu omotnicu. "Ralph Matthews me zamolio da vam ovo predam" rekao je. Mlada ga je žena pogledala u lice, doduše malo sramežljivo, a onda je prihvatila omotnicu i stala je prevrtati po rukama ne skrivajući radoznalost.

"Ralph Matthews" ponovila je kao da joj je to ime bilo nepoznato.

"Čini mi se da prvi put čujem za njega!"

"Stroj koji misli" goropadno je stajao pred mladom ženom, promatrajući je kako otvara omotnicu i iz nje vadi listovni papir. Na njezinu se licu nije odrazio ni tračak čuđenja ili iznenađenja.

"Oh, pa to je prazan komad papira!" rekla je, zatečena.

Učenjak se naglo okrenuo prema Gravsonu koji je promatrao cijeli taj događaj, neskriveno zapanjena pogleda.

"Molio bih vas da se na trenutak poslužim vašim telefonom" rekao je "Stroj"

"Razumije se... ovaj... evo tu je..! | odgovorio je Gravson.

"Hvala, to mi je dovoljno" odvratio je znanstvenik. Nadnio se nad stol za kojim je sjedila Evelyn VVinthrop, koja ga je i dalje promatrala pogledom punim divljenja - podigao je slušalicu i prinio je uhu. Nekoliko trenutaka za tim razgovarao je s Hutchinsonom Hatchem, novinarom.

"Čeznem za tim da vas vidim u svome stanu za sat vremena" rekao je učenjak. "Izuzetno je važno!"

To je bilo sve. Spustio je slušalicu, a onda zastao za trenutak zapiljivši se zadivljeno u doista predivnu srebrnu pudrijeru na stolu Evelyn VVinthrop, kraj telefona. Nakon toga sjeo je do Gray-sona i počeo znalački govoriti o meteorološkim izgledima za idući tjedan. Grayson ga je jedva slušao, a Evelyn VVinthrop nastavila je čitati svoje štivo.

Profesor Augustus S. E X. Van Dusen, uvaženi znanstvenik, i Hutchinson Hatch, novinski reporter, turali su između dimnjaka i drugih izbočina na krovu nebodera. Duboko se ispod njih grad, zavijen u drijemež, doimao poput razglednice snimljene iz

105
Ahelikoptera, s ulicama raskošno osvijetljenim i krovovima jedva vidljivim kroz noćnu sumaglicu. Iznad njih prostirala se mračna koprena, tek tu i tamo probušena kako bi kroz pukotine prodrlo treptanje zvijezda.

"Evo žica" naposljetku je rekao Hatch, zaustavljajući se.

"Stroj" je kleknuo na krovu pokraj novinara. Nekoliko su minuta obojica ostala tako u tami, ničim ne odajući svoju prisutnost.

Napokon je "Stroj koji misli" ustao.

"To je upravo ona žica koju ste tražili, Hatch. Prepuštam vam je u cijelosti" rekao je.

"Jeste li sigurni u to?" upitao je novinar.

"Da nisam siguran, šutio bih" glasio je trpak učenjakov odgovor.

Hatch je otvorio malu ručnu torbicu i iz nje izvadio nekoliko preciznih alatki. Poslagao ih je po krovu do sebe, a onda je klečeći, počeo raditi. Pola je sata prtljao u polumraku, služeći se samo slabašnom džepnom svjetiljkom, a onda ustao.

"Sad je sve kako valja" rekao je.

"Stroj koji misli" pregledao je obavljeni rad, progundao nešto što je trebalo značiti daje zadovoljan, a onda je zajedno s reporterom nestao u mraku, ostavljajući za sobom izoliranu žicu koja se pružala po krovu, označavajući put kojim su prošli njih dvojica. S krova su se spustili u - također taman - hodnik na najvišem katu. Ondje su svjetla bila pogašena. Duboko dolje odzvanjali su mukli koraci čuvara koji je šetao opustjelom zgradom.

"Pazite!" upozorio je "Stroj"

Prošli su kroz hodnik sve do prostorije na njegovu kraju, neprestano vukući žicu za sobom. Zastali su pred vratima na kraju hodnika. "Stroj" je zazveckao ključevima, a onda otvorio vrata. Prostorija u koju su ušli bila je osvijetljena električnom žaruljom, bez ijednog komada pokućstva; u njoj je bio samo telefonski aparat pričvršćen o zid.

Kraj toga telefona "Stroj" se zaustavio, držeći u ruci kalem s kojega je odmotavao žicu, ostavljajući je iza sebe. Na sitnom licu pojavio mu se izražaj sumnjičavosti.

"Nisam baš uvjeren" rekao je, "daje mudro ostaviti za sobom žicu ovako neskrivenu, kako to mi činimo. Doduše, na ovom katu nitko ne živi, no netko bi mogao proći ovuda i nabasati na našu žicu. Uzmite kalem i vratite se na krov, Hatch, a pritom namotavajte žicu; pošto se popnete, dodajte mi žicu, tako daje mogu provući kroz prozor. To će biti bolje. Tako je nitko neće moći otkriti"

Hatch je bešumno izišao i zatvorio vrata za sobom.

106

Sutradan je "Stroj koji misli" dvaput telefonirao bankaru. Kad je nazvao prvi put, Gravson je bio u svom uredu, a Evelvn Winthrop sjedila je za pisaćim stolom.

"Pomno odgovarajte na moja pitanja" upozorio je "Stroj" Gravsona kad je ovaj podigao slušalicu. "Znate li možda kako dugo Evelvn

VVinthrop posjeduje onu malu srebrnu kutiju što je drži na pisaćem stolu, kraj telefona?"

Gravson se oprezno okrenuo i pogledao djevojku koja je nehajno listala nekakvu knjigu.

"Znam" odgovorio je. "Ima je sedam mjeseci. Darovao sam joj je za Novu godinu!"

"A tako!" obradovao se znanstvenik. "To uvelike pojednostavnjuje stvar. Gdje ste je kupili?"

Gravson je spomenuo ime glasovitog draguljara.

Mного poslije toga u toku dana "Stroj" je opet telefonirao Gravsonu.

"Kakvim se pisaćim strojem služi Evelvn?" začuo se dosadan glas s drugog kraja žice.

Gravson je odgovorio.

Dok je poslije toga kratkog razgovora zurio preda se, sićušni je znanstvenik već bio u posjetu Hutchinsonu Hatchu u njegovu uredništvu.

"Imate li pisaći stroj?" odmah je upitao učenjak.

"Razumije se da ga imam"

"Koje marke?"

'Ah, imamo ih četiri ili pet vrsta"

Prolazili su kroz uredništvo, u to doba dana praktički prazno.

Napokon se pogled vodnjikastih, modrih očiju zaustavio na oznaci tvrtke na jednomu pisaćem stroju.

"To je taj!" uskliknuo je znanstvenik, a onda zamolio Hatcha da na tom stroju otipka nekoliko redaka.

Hatch je privukao stolac i počeo pisati. Bio je to rutinski novinski sadržaj: "Krajnje je vrijeme da svi ljudi dobrih namjera..!"

"Stroj koji misli" sjedio je pokraj novinara, tumarajući pogledom po prostoriji i pomno osluškujući. Glavu je bio okrenuo tako da mu je uho bilo tek nekoliko centimetara udaljeno od pisaćeg stroja. Pola je minute tako slušao, a onda je odmahnuo glavom.

"Otkucavajte samo samoglasnike" naredio je, "najprije polako, a onda sve brže."

Hatch je opet poslušao, a učenjak osluškivao. I opet odmahnuo glavom. Nakon toga na takav je način provjerio sve vrste strojeva

kakvih je bilo u uredništvu. Napokon se "Stroj koji misli" digao i otišao bez pozdrava. Ispratilo gaje zapanjeno Hatcho-vo lice. 107Te je večeri i noći "Stroj koji misli" napola ležeći u divovskom naslonjaču u svomu laboratoriju, netremice zurio u strop, uz izražaj posvemašnje koncentracije na licu. Kako su minute prolazile, nije mijenjao ni položaj tijela ni grimasu lica; samo mu je čelo sad bilo duboko naborano, a usne su mu se stanjile poput napeta konopa. Mali sat u sobi za primanje otkucao je deset, pa jedanaest, dvanaest i naposljetku jedan sat. Tek pola sata nakon toga "Stroj koji misli" naglo je ustao.

"Očito je da postajem blesav!" rekao je napola glasno.

"Očito! Očito! Kako nisam na to pomislio već otprve?"

Tako se dogodilo da sutradan Gravson nije došao u ured u uobičajeno vrijeme. Umjesto toga vodio je oštar telefonski razgovor sa "Strojem koji misli"; zvonjava telefona bila ga je zadržala kod kuće upravo kad je bio krenuo u ured.

"Još ništa" odgovorio je "Stroj" kad ga je Gravson upitao zove li ga zato što je otkrio nešto novo. "No trebalo bi da nešto učinite danas. U trinaest sati!" Znanstvenik je nastavio: "Morat ćete izdavati uobičajene naredbe i upute i jednakim tonom kao što ste to činili prošlih dana i mjeseci; ne smije se osjetiti nikakva promjena. Morate i diktirati pisma Winthropovoj, ali ih ne smijete sla-tR Kad vam ih djevojka preda, zadržite ih dok ja ne dođem.

"Drugim riječima, ta bi pisma morala biti izmišljena, je li?" bankar je počeo shvaćati.

"Tako je" potvrdio je znanstvenik. "No rekao sam: nastojite da to bude neprimjetno, da sve pojedinosti u pismima djeluju logično i uvjerljivo!"

Gravson je postavio još desetak pitanja i na njih dobio redom niječne odgovore, neugodno kratke. Nakon toga vratio se u ured, a "Stroj" je opet telefonirao Hatchu.

"Sve znam" kratko je rekao. "Potreban mi je smjesta najbolji telegrafist kojega poznajete. Dovedite ga k meni; čekat ću vas na najvišem katu, u sobi s telefonom, danas točno u dvanaest sati i četrdeset pet minuta!"

"Rekli ste: telegrafist?" provjerio je Hatch.

"Rekao sam upravo: telegrafist!" ljutito je odgovorio mali znanstvenik. "Zbogom!"

S druge strane žice Hatch je spustio slušalicu i glasno se nasmijao. Smijao se neočekivanim postupcima toga čudaka, jedinstvenog čovjeka koji je nepogrešivo rasvjetljavao svaki problem na koji bi se usredotočio. Nakon toga je otišao u sobu za vezu i pozvao glavnog telegrafista. Točno u dogovoreno vrijeme njih dvojica bila su u sobi s telefonom.

Telegrafist se iznenađeno osvrtao oko sebe, kao da je pogledom tražio bilo kakvo pokušstvo osim onoga telefonskog aparata na zidu.

108

"Radi čega sam ovdje?" upitao je znanstvenika.

"To ću vam reći kad nastupi trenutak da počnete djelovati" odgovorio je "Stroj" pogledavši na sat.

Tri minute poslije trinaest sati znanstvenik je napokon dao telegrafistu komad prazna papira i uputio ga što treba da čini. Telegrafistovo je lice bilo tako zbunjena izražaja da se doimalo gotovo smiješnim. Ipak, on je poslušao sve učenjakove naredbe, cereći se ljubazno Hatchu dok je ovaj tjerao cigarom dim što mu je ulazio u oči. "Stroj koji misli" nestrpljivo je pogledavao na sat. Hatch nije imao pojma što se ovdje zbiva, no sve mu se činilo izuzetno zanimljivim.

Odjednom se telegrafist uzvrpoljio: naposljetku je nešto začuo. Još je trenutak osluškivao, a onda je smiješkom dao znak kako je sve shvatio.

Nije prošlo ni deset minuta otkako je Evelvn VVinthrop dodala svomu šefu pisma što ih je netom bila otipkala; Gravson je pisma još premetao po rukama kad su se otvorila vrata i ušao "Stroj koji misli!" Dobacio je Gravsonu na stol svežnjić papira, a onda produžio do Evelvn VVinthrop.

"Znači, poznajete Alpha Matthews?" upitao ju je.

Djevojka je naglo ustala; stojeći iza stola nije mogla prikriti što joj je se odražavalo na licu.

"Što namjeravate time reći, gospodine?" upitala je.

"Možete mirno spremite tu srebrnu kutijicu" nemilice je nastavio "Stroj" "Nema više potrebe da održavate vezu!"

Evelyn VVinthrop spustila je pogled prema polici za telefon na njezinu stolu i posegla rukom prema aparatu. Srebrna je kutijica bila na polici, ispod slušalice, koja je izravno ležala na njoj umjesto u svomu ležištu na telefonskom aparatu. Tako je bilo oslobođeno ono dugme kojim se prekida veza spuštanjem slušalice; drugim riječima, linija je bila otvorena svaki put kad bi kutijica bila ispod slušalice.

Djevojka je odmakla kutijicu i slušalica je uz štopot pala na svoje mjesto. "Stroj koji misli" okrenuo se prema Gravsonu, dajući kratak znak u smjeru VVinthropove.

"Bila je ona" rekao je šturo.

"Evelyn VVinthrop?" uskliknuo je Gravson. "Ne mogu vjerovati u to!"

"Pročitajte što piše na papiru koji sam vam maločas dao" hladno je naredio "Stroj" možda će vam je to bolje osvijetliti."

Bankar je rastvorio papir što ga je još držao u ruci i brzo pogledao na nj. Tad je počeo čitati, sporo i glasno: "Peabody... prodati deset tisuća akcija L&V-u na 97.. McCracken Co... prodati deset tisuća akcija L&V-u na 97" Što je dalje čitao, sve gaje više obuzimao bijes. A onda, kad je shvatio značenje onoga što čita, usne su mu se stanjile u grču.

"Shvaćam, gospođice VVinthrop" naposljetku je rekao.

"To je bit poruka što sam vam ih bio diktirao, a vi ste ih na neki način saopćili osobama kojima one nisu bile namijenjene. Dakako, ne mogu pogoditi kako ste to učinili, shvaćam tek to da to jeste učinili..!" Otišao je do vrata i otvorio ih dvorjanskom gestom. "A sad izvolite otići!"

Evelyn VVinthrop nije se protivila. Lagano se naklonila i izišla. Gravson je nekoliko trenutaka gledao za njom, a onda se obratio "Stroju koji misli" ponudivši mu kretnjom glave da sjedne u stolac.

"Što se dogodilo?" žustro je upitao.

"Evelyn VVinthrop očito je izuzetno bistra žena" odgovorio je "Stroj koji misli" "Očito vam je, međutim, propustila reći kako je,

osim toga što je izvrсна stenodaktilograf kinja, vrsna telegrafistkinja. Pravi je stručnjak, da se izrazim njenim rječnikom: jednim udarcem otkucava dva znaka. Drugim riječima, zna otkucajima pisaćeg stroja otkucati i znakove Morseove abecede! Tako drugi telegrafist može, slušajući na drugoj strani telefonske žice, odgonetnuti njene otkucaje i prevesti ih na svakidašnji jezik!" Gravson je zurio u njega pun beskrajne nevjerice.

"Još ne shvaćam, baš ništa" priznao je napokon.

"Stroj koji misli" otišao je do pisaćeg stola Evelvn VVinthrop.

"Na viljuški telefonskog aparata postoji nekakav dodatni uređaj" počeo je objašnjavati. "Pukim slučajem, srebrna kutijica što ste je darovali gospođici VVinthrop točno odgovara visini koja je potrebna da telefonska slušalica ne prekine vezu. Dok ste sjedili za svojim pisaćim stolom i diktirali pisma, niste mogli vidjeti njezin telefonski aparat, jer je polica na kojemu on stoji niža od njezina stola; tako niste mogli zapaziti ni to kako je, postavljajući srebrnu kutijicu ispod slušalice, ostavljala liniju otvorenom. To sam provjerio: vaš se glas, dok ste diktirali pisma, nije mogao čuti kroz tu otvorenu liniju, ali se moglo čuti njezino kucanje na pisaćem stroju. A ona je kucala tako vješto da je istodobno na drugom kraju žice iskusan telegrafist mogao hvatati njezine šifrirane poruke. Naime, tipkajući pisma što ste joj ih vi diktirali, ona je tipkala u određenom ritmu, čineći smišljene stanke između pojedinih udaraca po stroju, što je sve zajedno bila određena telegrafska šifra koju je dobar telegrafist na drugom kraju telefonske žice mogao čitati istodobno kad ju je odašiljala Evelvn VVinthrop. To je sve. Razumije se, gospođica VVinthrop dokazala je pritom da ima izvanredan osjećaj za ritam Morseovih znakova!" "Oh, sad sam tek shvatio!" rekao je Gravson.

"Čim sam utvrdio kako iz vašega ureda obavijesti ne cure na uobičajeni način" nastavio je "Stroj koji misli" "nisam ni tražio uobičajene načine otkucavanjapodataka. I naposljetku sam ustanovio kako sve to nije zapravo ništa nesvakidašnje, ali je izuzetno domišljato."

"Domišljato!" ponovio je bankar, a donja mu se vilica ovjesila pritom. "Još mnogo više od toga! To je nedvosmisleno zločin! Trebalo bi je prijaviti!"

"Ne bih vam to preporučio, Gravson!" hladno je odvratio mali znanstvenik. "Ako je sve ono što ste diktirali toj djevojci bilo pošteno, tada ni njezin postupak nije previše nepošten. Osim toga, sjetite se i toga daje Evelyn VVinthrop otkucavala ljudima od kojih upravo vi zarađujete milijune i ja ne bih tu djevojku, da sam na vašem mjestu, previše okrivljavao... Da budem iskren" rekao je i pošao prema vratima, "preporučujem vam da pokrenete postupak protiv onoga tko je rukovodio razvodnom pločom vaše telefonske centrale, Gravson"

"Zar nije i ona bila u toj prljavoj igri?" pitao je Gravson. Pohitao je iz svoga privatnog ureda u glavnu prostoriju uprave. Na vratima je susreo službenika koji je upravo ulazio u njegov ured.

"Gdje je gospođica Mitchell?" uzrujano je upitao bankar.

"Upravo hitam da vam kažem kako je izišla zajedno s gospođicom VVinthrop, a ni jedna ni druga nisu opravdale izlazak" odgovorio je činovnik.

"Do viđenja, Gravson" rekao je "Stroj koji misli"

Bankaru nije preostalo drugo nego da mu kimne i da se potom vrati u svoj ured.

Nedugo nakon toga događaja "Stroj" je primio ček na deset tisuća dolara, potpisan sa "J. Morgan Gravson". Mali je znanstvenik nekoliko trenutaka promatrao vrijednosni papir, a onda ga ubacio u pretinac s natpisom "Dobrovoljni prilozi za tjelesno unakaženu djecu" što se, između ostalih sličnih, nalazio ispred naslonjača u kutku za odmor njegove kućdomaćice Marthe.

Znao je da će ček još toga dana biti otpremljen na odredište.

MAGNUM

Amos VVeatherlee držao je u jednoj ruci čekić, a u drugoj magnum - dvolitarsku staklenku - šampanjca.

Za trenutak je zastao na širokim vratima hotelskog bara.

U to doba poslijepodneva bar je bio gotovo prazan; samo su u jednom odjeljku bile tri žene s bocom vina, te još u jednom neki muškarac srednjih godina.

VWeatherlee mu je prišao i pružio mu čekić.

"Oprostite" obratio mu se, "no učinili biste mi neprocjenjivu uslugu ako razbijete ovaj magnum!"

Harry Sloan ga je pomno motrio.

"Ne mislite li da bismo time načinili priličan svinjac ovdje?"

VWeatherleejeva je kosa bila raskuštrana, a dok je govorio jezik mu se nemilice pleo.

"Vidite, na to nisam ni pomislio... Ne mislite li da pipničar ima nekakvo vjedro ili sličnu posudu koju bismo mogli upotrijebiti?"

Sloan je gucnuo viski sa sodom.

'Ako vam je doista stalo do toga da se taj magnum razbije, zašto ga ne dokrajčite sami?"

VWeatherlee je uzdahnio.

"Pokušao sam to. Zaista sam pokušao. Pokušao je i kapetan O'Reilly. I Carruthers. I Larson. I Cooper i ne znam tko još nije pokušao. Bila je to posve luda noć."

"Što je bilo?...!"

"Sastanak našega kluba, prije godinu dana"

Sloanova se pozornost usredotočila na povorku od desetak starijih muškaraca koji su jedan za drugim ušli kroz ulazna vrata hotela. Barem polovina njih hodali su pomažući se štapovima. Polako su prolazili kroz predvorje, prema dvorani za posebne objede.

Sloan nije mogao prikriti radoznalost.

"Tko su, do vraga, ovi?"

"To je naš klub" rekao je VWeatherlee. "Godišnji sastanak našega kluba. Članovi su upravo završili razgledavanje grada autobusom i došli ovamo na objed! Promatrao je skupinu kako ulazi u blagovaonicu. "Svi smo mi članovi Nacionalne garde. Klub smo osnovali odmah poslije rata!"

"Prvoga svjetskoga rata?"

"Ne" odgovorio je VWeatherlee. "Poslije španjolsko-američkog rata!"

Sloan gaje pogledao prilično sumnjičavo.

"Ono je kapetan O'Reilly" rekao je VWeatherlee. "Onaj sa šeširo
široka oboda!" Sjeo je. "Što biste rekli, koliko mi je godina?"

"Ni na koji način ne bih mogao to pogoditi!"

"Devedeset" ponosno je rekao VWeatherlee. "U klub sam se upisao
kad mi je bilo osamnaest!"

"Svakako" rekao je Sloan. "Pretpostavljam da ste jedan od Divljih
konjanika predsjednika Teddva Roosevelta i da ste osvajali
brežuljak San Juan"

"Nisam. Zapravo, naša je četa dospjela samo do Tampe i tad je rat
završio. Imali smo žrtava, ali samo od žute groznice!"

"Prilično ste živahni za devedesetogodišnjaka"

"I jesam" potvrdio je VWeatherlee. "Svaki dan hodam pola sata
oštrim korakom i u svakom sam smislu još u punoj snazi. U punoj
snazi"

"Svakako" rekao je Sloan. "Svakako!"

"Razumije se, nismo bili svi jednake dobi kad smo osnovali klub.
Kapetan O'Reilly, na primjer, naš najstariji član, bio je tada
dvostruko stariji od mene, bilo mu je trideset šest. On nam se
pridružio više zbog prijateljstva nego radi toga što bi očekivao da
će doista popiti šampanjac!"

Sloan je pogledao magnum s pjenušcem.

'A... kakve je vrsti taj vaš klub?" upitao je.

"To je Klub posljednjeg čovjeka. Možda ste već čuli za nas.
Osnovali smo se 1898. Odmah čim je rat završio, dok smo čekali
brod koji će nas vratiti kućama. Htjeli smo da nas bude ravno
stotinu, no prikupili smo samo devedeset osam članova!"

'A ovi ovdje su preživjeli? Svi?"

"Oh, ne! Ono su samo članovi koji su mogli doći na sastanak.
Ostali su u bolnicama, staračkim domovima i slično."

Sloan je u sebi živahno računao.

"Rekli ste daje kapetanu O'Reilh/ju bilo trideset šest godina kad
je 1898. klub osnovan?"

"Tako je!"

"Nećete valjda tvrditi da je kapetanu sad sto osam godina?"

"Upravo toliko. Naš najstariji član!"

'A vi ste, sa devedeset, valjda najmlađi?"

"Jesam" rekao je VWeatherlee. "I čuvar magnuma. Prema našim pravilima, najmlađi preživjeli čuva bocu. Čuvar magnuma, takav mi je službeni naslov!"

Sloan je iskapio piće.

"I koliko je članova kluba još živih?"

"Devedeset pet!"

Sloan je nekoliko trenutaka buljio u VWeatherleeja.

"Znači li to da su samo tri vaša... momka umrla od 1898. do danas?"

VWeatherlee je kimnuo.

"Meyer. On je poginuo u željezničkoj nesreći još 1909. godine. Ilije to bilo 1910.? Pa McMurtv. On je ostao u gardi, dogurao do pukovnika i 1918. poginuo na Argonneu, u Francuskoj. I Iverson. Umro je od akutne upale slijepog crijeva. 1921."

Sloan je provjerio je li mu čaša doista prazna, a onda uzdahnuo.

"Jeste li za kakvo piće?"

VWeatherlee se prijazno nasmiješio.

"Uvjeren sam da jedna čaša više neće nanijeti nikakvu štetu.

Naručite mi isto što ćete i sebi."

Sloan je uhvatio pipničarov pogled i podigao dva prsta.

VWeatherlee se nagnuo prema njemu i povjerljivo mu prišap-nuo:

"Ovo zapravo i nije originalna šampanjska boca. Nju sam razbio 1924. godine!"

Sloan je još jednom pažljivo promotrio magnum.

"To se dogodilo na našem sastanku te godine" nastavio je

VWeatherlee. "Penjao sam se dizalom. U ono doba dizala nisu klizila kao ova današnja. Momak ga je odveć naglo zaustavio na mome katu i od naglog trzaja otvorila mi se aktovka. Iz nje je boca ispala na pod. Nije pala ni s pola metra visine, no ipak se razbila!"

VWeatherlee je odmahnuo glavom sjetivši se toga. "Obuzela me panika. Sjetio sam se da sam Čuvar magnuma i goleme odgovornosti koja je povezana s tom dužnošću. A staklenka je ležala pretvorena u krhotine na podu dizala. Na sreću, bio sam jedini putnik u dizalu. Samo ja i liftboj znali smo što se dogodilo."

"I tako ste se opet spustili, izišli i kupili novu bocu?"

"Nisam. Jednostavno nisam znao kako da popravim štetu. Naime, magnum je bio osobit, kupljen u Tampi prije dvadeset šest godina!"

Sloan je upro prstom u bocu.

'A što je onda ovo?"

"Spasio me momak iz dizala. Otišao je nekamo i donio mi bocu posve jednaku onoj što se razbila. Zamislite to!"

115"Kako mu je pošlo za rukom da je nađe?"

"To mi nikad neće biti jasno. Sjećam se da se vladao nekako povučeno, a ja sam se toliko bio obradovao novoj boci da nisam ni navaljivao s pitanjima. Zapravo, smatrao je sve to svojom pogreškom i neprestano mi se ispričavao. To se zove pažljivost! Počistiti svinjac u dizalu i već nakon četvrt sata pojaviti se u mojoj sobi s novom bocom. Nije mi dopustio čak ni da mu je platim. Neprestano je ponavljao kako je za sve to kriv samo on i da zato neće primiti ni cent"

Sloan je napokon odvojio pogled od magnuma.

"Pripovijedali ste mi nešto o tomu kako je kapetan O'Reilly pokušavao razbiti magnum!"

"Jesam. Prošle godine, na našem sastanku... Još ni danas ne znam zbog čega je to pokušavao učiniti. No sjećam se daje cijelu večer zurio u magnum. Te sam godine ja bio i blagajnik kluba i upravo sam pročitao svoj izvještaj. Imali smo četiri tisuće i devetsto dolara u blagajni. Članarine i troškovi bili su nam uvijek podjednaki, no u toku vremena skupila se od kamata i viška prihoda lijepa svotica;"

Pipničar je donio pića. Sloan mu je platio i odmah otpio dobar gutljaj viskija sa sodom.

"I što je bilo s O'Reillyjem?"

VWeatherlee je pričekao dok se pipničar udalji.

'Ah, da... Pa, upravo kad sam dovršio čitanje izvještaja, on je naglo ustao i počeo štapom udarati po magnumu vičući: Prokleta boca! Prokleta boca! Na to kao da su svi poludjeli. Počeli su urlati i udarati po boci, čak i stolcima. Doista ne znam kako bi sve to završilo da nisu dotrčali konobari i ostalo hotelsko osoblje i smirili ih!"

'A bocu nisu razbili?'

"Nisu. To i jest ono najneobičnije. A doista su žestoko udarali po njoj. Cijelu godinu razmišljam o tome. Cijelu, dugu godinu.."

VWeatherlee je duboko uzdahnuo. "Došao sam ovamo rano jutros. Nisam ljubitelj alkohola, a ipak sam gotovo ne razmišljajući kupio pola litre viskija i ponio ga gore u sobu. I od jutros sjedim u sobi i zurim u taj magnum, pijuckajući viski. Posve sam bio zaboravio i na autobus. A onda, ne znam što mi je bilo, onda sam dohvatio pepeljaru, znate, onu od masivnog stakla i gotovo neuništivu, i počeo njome udarati po boci. Dugo sam lupao, sve jače, dok se napokon nije razbila... pepeljara!" VWeatherlee je izvadio rupčić iz prsnog džepa. "Bio sam posve pomahnitao. Istrčao sam iz sobe s bocom u rukama; u hotelskom sam hodniku naišao na otvorena vrata prostorije u kojoj osoblje drži pribor za održavanje i čišćenje. Utrčao sam u sobicu i ondje, na polici,

116

našao ovaj čekić. Njime sam u toj sobici lupao po magnumu do besvijesti."

'A magnum se nije razbio?'

VWeatherlee je rupčićem potapšao čelo.

"Najgore od svega bilo je to što sam cijelo vrijeme dok sam udarao po magnumu osjećao da me netko potajno promatra i ismijava me!" Zurio je u magnum. 'A onda sam se odjednom uvjerio u to da ni ja ni bilo tko u klubu ne može razbiti magnum. Da, odjednom sam bio siguran u to. A ako netko to može učiniti, tada to mora biti netko izvan kluba!'

Sloan je zamišljeno gledao u čašu.

'A zbog čega, zapravo, uopće želite razbiti taj magnum?'

"To ne znam" uzdahnuo je VWeatherlee. "Znam samo da to želim!" Obojica su šutjela gotovo cijelu minutu, a onda je prvi progovorio Sloan:

"Kako je izgledao onaj momak u dizalu?"

"Liftboj? Prilično uočljiva osoba. Sjećam se kako sam ponekad razmišljao o njemu: da ga čovjek sretne na ulici, nikad mu ne bi pogodio zanimanje. Visok. Tamnocos. Crnook"

Iz blagovaonice s druge strane hotelskog predvorja izišao je konobar i uputio se u bar.

"Gospodine VWeatherlee, upravo počinjemo posluživati objed" rekao je starcu s bocom i čekićem.

VWeatherlee je kimnuo.

"Hvala" rekao je. "Doći ću za trenutak!"

Sloan je pričekao dok se konobar udalji, a onda je upitao:

"Koje ste godine razbili originalnu bocu?"

"Bilo je to 1924!" 1 "I otad nije umro nijedan član kluba?"

"Posljednji je umro 1921. Bio je to Iverson... od akutne upale slijepog crijeva..!"

"To ste mi rekli" prekinuo ga je Sloan, a onda se šutke zapiljio u magnum. Naposljetku je prošaptao: "Volio bih se učlaniti u vaš klub!"

VWeatherlee je blenuo.

'Ali... ali to je nemoguće!"

"Zbog čega bi bilo nemoguće?"

"Pa... prvo, niste bili u Nacionalnoj gardi... u našoj četi"

"Zar pravila vašega kluba propisuju u kojoj četi su morali služiti članovi? I jesu li uopće morali služiti?"

"Psss... ne propisuju... no, to je pretpostavka za članstvo u klubu..!"

"Niste li rekli kako nikad nije bio popunjen maksimalan broj 117članova kluba? Kako se upisalo samo devedeset osam članova? Zar to ne ostavlja mogućnost da se upišu još dvojica?"

"To je istina, no vi ste mnogo mlađi od sviju nas. Ne bismo se mogli ravnopravno natjecati s vama... Sve to ne bi bilo fer!"

"Slušajte" rekao je Sloan "nisam bogat čovjek, no spreman sam da vam na svaki dolar što ga imate u blagajni uplatim još po jedan"

"To je vrlo ljubazno od vas" rekao je Weatherlee pomalo kruto, "no ako nas nadživite, a posve je sigurno da će se to dogoditi, ionako ćete sve dobiti natrag!"

Sloan se strpljivo nasmiješio.

"Potpisat ću vam izjavu da se odričem svakog prava na novac iz klupske blagajne" rekao je.

Weatherlee je trljao vrat.

"Ne znam... Nisam ovlašten da kažem bilo što mjerodavno u vezi s tim. Ove godine nisam ni u odboru, samo sam Čuvar magnuma... Zaista vam ne znam reći kakav je postupak u takvu slučaju. Pretpostavljam da ćemo morati glasati o vašoj ponudi" Ustao je i stavio magnum pod mišku. "Osobno smatram da ne bi bilo nikakvo zlo za klub ako se učlanite, no moram biti iskren i reći vam kako sam uvjeren da ostali ne misle tako i da će vas odbiti!"

Sloan je stavio ruku na čekić. ..;

"Bit će bolje ako to ostavite kod mene!"

Sutradan ujutro u devet sati i trideset minuta Sloan je došao u VWeatherleejevu hotelsku sobu.

Izvadio je iz džepa omotnicu i pružio je starcu.

Kimnuvši, VWeatherlee ju je prihvatio.

"Da budem posve pošten, vrlo sam se iznenadio kad je klub odlučio da vas primi u članstvo. Razumije se, odluka nije bila jednoglasna. Kapetan O'Reilly bio je protiv."

Sloan je prišao polici i uzeo magnum sa šampanjcem. VWeatherlee je skočio.

"Što to činite?" upitao je.

"Uzimam bocu daje ponesem. Rekli ste mi daje, prema pravilima kluba, najmlađi član Čuvar magnuma!"

"Tako je, ali.."

Sloan je otvorio vrata i izišao na hodnik. Veselo se smijao:

"Ne želimo da ubuduće hodate naokolo i da molite nepoznate ljude da vam razbiju magnum... Razumijemo li se?"

Kad je Sloan otišao, VWeatherlee je zaključao vrata.

Otišao je u kupaonicu i počeo skidati masku s lica. Kad je završio, bio je pola stoljeća mlađi. Možda je mogao dići Sloanu i

118

više od pet tisuća, no čovjek nikad ne zna. Pretjerana gramzivost ponekad može uroditi i gubitkom cijelog plijena. Nasmijao se.

!■ Najteži je dio posla naći naivčinu.

A kad to jednom čovjek obavi, i kad procijeni kojoj se svoti može nadati bez većih potresa i muke, tad preostaje samo još

organizirati predstavu. A to znači otići u najbliži starački dom i pozvati dvanaest najstarijih na objed u hotel.

Stari se momci uvijek tako vesele kad mogu poslijepodne provesti negdje vani!

119T

Harold Q. Masur TIHIBUTLER

Dr. Rollo Butler nije bio ljepotan: niska stasa, kratkovidan, krupna i šarena nosa, malih usta i ukočenih usana, uvučene brade.

Godine su mu donijele trbušinu i odnijele kosu. Sav je bio nekako zbunjen, neosmišljen, neodređen.

Sve te odbojne osobine nisu mu, međutim, priječile da stekne i dobre strane. Bio je ugledan specijalist za unutrašnje bolesti, s privatnom praksom i lijepim položajem u vodećoj bolnici. Ostao je neženja, uvijek sramežljiv; unatoč tomu imao je dobro oko za ljepotu ženskih oblika - medicinska sestra koja me dočekala bila je pravi ukras.

"Dobar dan, gospodine Jordane" rekla mi je. "Nadam se doktoru svaki trenutak. Hoćete li ga pričekati?"

"Razumije se" odgovorio sam sjedajući, kako bih imao bolji vidik. Zašuškale su stranice ilustriranog magazina, dajući novom prizoru zvučnu kulisu: udobno se smjestivši u naslonjač, sestra je prekriženih nogu listala primjerak Voguea.

Bile su to izvanredne noge, duge i baršunaste, oblih gležnjeva, lijepo oblikovanih listova, jedva naznačenih jamica na koljenima. Pogled mi je polako klizio uz visoko, podatno, izazovno izvijeno tijelo, i napokon se zaustavio na licu. To je na mene djelovalo poput laganog udara. Sestra nije bila mlada. Ni starica doduše. Ipak, očito je mnogo truda i novca uložila i u lice i u tijelo. Ocijenio sam da bi joj moglo biti oko četrdeset, uz znalački primijenjenu šminku na punim usnama i hladnim, nezainteresiranim očima.

Ustao sam i prošetao do prozora okrenutog prema Aveniji East End. Točno u četiri sata ugledao sam doktora kako dolazi taksijem. Vozilo se zaustavilo na suprotnoj strani ulice; razrovani kolnik bio je spriječio vozača da okrene polukružno.

Doktor se zaputio koso preko ulice prema ulazu u zgradu. Bio je na pola puta kad se pojavio automobil. Sipila je kišica i liječnik je upravo podizao ovratnik. Gledao sam, nemoćan da spriječim ono što će se zbiti. Automobil se približavao vratolomno brzo. Cio sam taj neizbježan događaj vidio u trenu, posve iznenada.

121 Časak prije nesreće vidio sam i lice doktora Butlera, njegov za-panjen izražaj, opuštenu donju vilicu. Nisam čuo doktorov krik, nisam čuo nikakav zvučni znak automobila.

Samo sam gledao, užasnut.

Vidio sam strahovit sraz, vidio sam kako je liječnik poletio uvis poput mlitave krpene lutke, vidio sam ga kako se ruši na pločnik, do rubnog kamena. Automobil je najprije malo prikočio, a onda divlje pojurio naprijed, opasno se nagnuvši dok je skretao za ugao gdje mi je nestao s vidika.

Trenutak sam stajao ukočen kako kip, a onda sunuo prema vratima. Sestra je skočila iz naslonjača, smeđokosa je pacijentica napola ustala, daščući kao da se guši.

Sišavši na ulicu utvrdio sam da nema pomoći. Taj uman mozak, krcat znanjem, nije više djelovao.

Dva detektiva iz Odjela za istrage zadržali su me u doktorovoj ordinaciji radi saslušavanja. Očito, bio sam jedini očevidac. Ni sestra ni pacijentica nisu ništa vidjele, a kiša je bila ispraznila ulicu, pa su se momci usredotočili na mene.

De Castro je bio visok, vitak policajac četvrtasta lica i proždrljivih očiju. Hahn je bio debeljko gegava hoda i razoružavajući dobrohotne vanjštine koji je, dok je govorio, neprestano opipavao vlastitu lijevu usnu resicu. De Castra nisam nikad dotad bio vidio; Hahn me prepoznao. Pogledao je svoga kolegu značajno se nasmiješivši.

"Nađeš li se ikad u nevolji, potraži ovoga momka. Brz je na okidaču, mudar, poznaje zakone, poznaje nekoliko razbojničkih jazbina, a i nekoliko glavonja u našoj ustanovi!" Tad se obratio meni. "Ovaj je grad zahvatila pošast, odvjjetnice. Te vozače ubojice koji iščezavaju s mjesta zločina moramo pohvatati. Recite nam sve što znate o automobilu."

"Buick" rekao sam, "tip otprije tri godine, četvora vrata, svjetloplav, prednje gume bijelih stranica, a stražnje posve crne. To je sve što sam vidio dakako s lijeve strane vozila... a osim toga, s iste strane, malu ulubinu na blatobranu"

"Nije loše", mrmljao je De Castro.

"Jesam li ti rekao?" likovao je Hahn. "Ima oko i za pojedinosti. Golema pomoć u istrazi. Pustimo sad loptu neka se kotrlja!" Pogledao me pun nade i posegao za telefonom.

"Recite, odvjetnice, niste li zapamtili barem dio registarskog broja?"

Odmahnuo sam glavom, a Hahn je o svemu ukratko izvijestio Odjel za veze i zatražio da se smjesta izda potjernica za buickom. Nakon toga zavalio se u stolac i stao me pronicavo promatrati.

"Kad ste se upoznali s poginulim?"

122

"Prije pet godina, otprilike" odvratio sam. :: "Jeste li ga danas posjetili službeno?" ; "Nisam bolestan... ako ste na to mislili!"

"Onda radi čega?"

"Radi uputa. Idući tjedan imam raspravu, nekakav slučaj nemara. Moja je klijentica bila ozlijeđena i potrebna su mi određena razjašnjenja. Obrana je angažirala dvojicu vještaka koje ću morati unakrsno ispitivati, pa je trebalo da me doktor Butler upui i u medicinsku stranu slučaja. I to je dio odvjetničkog posla. U sudnici se često moram ravnopravno nositi sa stručnjacima!" "Je li bilo predviđeno da svjedoči i dr. Butler?" "Nije. U ovom slučaju njegovo mišljenje vjerojatno ne bi imalo potrebnu težinu."

"Kako to?" umiješao se De Castro namrštivši se. "Zbog toga što bi obrana zatražila doktorovo izuzeće. On je tužiteljčin ujak!"

"Kako se ona zove?" nastavio je Hahn. "Ellen Brvant. Zapravo, mojoj se odvjetničkoj pisarnici obratio radi tog slučaja doktor Butler, on je svoju nećakinju poslao k meni."

"Vratimo se malo buicku. Kažete da vozač nije nimalo kočio, iako je očito vidio čovjeka pred sobom"

"Tako je. Nije smanjivao brzinu prije nesreće!" "Bio je prestrašen" rekao je Hahn. "Izgubio je glavu!" "Nastavimo" rekao je De Castro. "Možete li makar površno opisati vozača automobila, Jordane?"

"Jedva sam ga nazreo. Dojurio je vrlo brzo, a i brisači su se kretali..."

"Ulovit ćemo mi tu ptičicu" prekinuo me Hahn. "Žrtva je vrlo ugledna, a to znači da će gazda odvojiti barem pedeset ljudi koji će se pozabaviti tim slučajem."

"Upravo su javili da je doktor preminuo" izvijestio je De Castro. Ništa im više nisam znao reći. Zahvalili su mi na pomoći. Kad su otišli, sjeo sam u doktorov naslonjač. Osvrćući se razgledavao sam sva ta čuda potrebna u njegovu zanimanju: stol za preglede, rendgen, raskuživač, tlakomjer, te mnogo toga čemu nisam mogao pogoditi namjenu.

Otvorila su se vrata i pojavila se sestra. Nancy Cook. Ovalno lice maslinaste puti, nježnih nosnica i punih usana. Na njemu sad više nije bilo smiješka; doimala se zaplašeno i potreseno. Neprestano sam odlučivao da produbim poznanstvo sa sestrom, no svaki sam put u posljednjem trenutku odustajao od toga. Pružila mi je svežanj spisa.

123"Možda će vas ovo zanimati, gospodine Jordane!"

"Što je to?"

"Doktorove zabilješke. O njegovoj nećakinji Ellen Brvant i njezinu slučaju. Medicinske činjenice za koje je smatrao da bi vam mogle biti korisne. Sinoć mi ih je diktirao, a jutros sam ih otipkala na stroju!"

Malo sam se razvedrio.

"Vrlo ste ljubazni!"

"Ne posve..!) zašutjela je oklijevajući, a na licu joj se odražavala zabrinutost. "Bojim se da biste mogli predložiti..!"

"Što?"

"Pa... vi ste... doktorov odvjetnik. Ne znam što bih učinila da sam na vašem mjestu sad kad je... kad je on..!"

"Ništa se ne brinite" rekao sam. "Mirno nastavite svoj posao dok ne uredimo sve oko njegova nasljedstva. Bit će to golem posao. Sredite njegove bilješke i otkažite sastanke što ih je bio ugovorio. Tko se brinuo o njegovim pacijentima dok bi provodio odmor?"

"Doktor Butler nikad nije bio na odmoru!"

"Barem u ovom gradu ima dovoljno liječnika. Neka se pacijenti sami pobrinu kamo će!"

Ozbiljno je kimnula.

"Imate pravo. Bit će to golem posao. Počet ću još večeras!"

Odano, pomislio sam, i savjesno, i ljupko... sve osobine na koje više gotovo da i ne nailazimo na tržištu radne snage. To me navelo na naglu odluku.

"Ne možete raditi prazna želuca. Smijem li vas pozvati na večeru?"

Nije hinila iznenađenje. Samo je pogledala dolje niz svoju odoru.

"U ovomu?"

"Uniforma vam je vrlo elegantna!"

'Ali... zaista nisam gladna..!'

"Nisam ni ja. No oboma nam je potrebno piće. Moramo se prisiliti. Koristit će nam. Odmah ću vas dovesti natrag u ordinaciju!"

Kimnula je i povukla se da se našminka. Našli smo ugodnu oazu u susjedstvu i u njoj mjesto na osami, posve u dnu male dvorane. Alkohol uvijek pripomaže učvršćivanju prijateljstva, a po dva viskija razvezala su nam jezike tako da smo mogli slobodno i otvoreno razgovarati.

Nancy je bila srdačna, suosjećajna i obrazovana sugovornica. Skromno smo večerali i teška srca napustili lokal. Otpratio sam je do ordinacije, a onda požurio kući.

124

Do deset sati proučavao sam bilješke što mi ih je Nancy bila pripremila. Učio sam naizust latinska imena svih mogućih kostiju, mišića i tetiva.

Ellen Brvant bila se ozlijedila prilikom pada. Moglo se dokazati tko je odgovoran za to i gotovo dvije godine cjenkao sam se s osiguravajućim društvom. Sudski su rokovi bili pretrpani i tek je sad bilo zakazano ročište. Iskreno sam se nadao da će obrana ponuditi prihvatljivu nagodbu čim budemo izabrali porotu, no morao sam se pripremiti i za drugu mogućnost.

Otkrio sam da se ne mogu koncentrirati. Misli su mi lutale oživljujući prizor nesreće, mlitavu spodobu koja leti u zrak i stropoštava se na pločnik, ostajući nepomično ležati u mlaki prljave vode.

Zazvonilo je zvonce.

Ustao sam, polako prošao kroz hodnik i otvorio ulazna vrata. Ugledao sam Ellen Brvant, malenu i posve izgublenu, pod kapuljačom s koje se cijedila kišnica. Ellen je bila sva napeta, s vidljivim naporom zadržavajući plač.

Širom sam otvorio vrata i uvukao u stan to sićušno biće kes-tenjaste kose i čeznutljiva pogleda.

Nakratko se zadržala u dnevnoj sobi zureći u mene, dok joj je grlo podrhtavalo.

"Što je, Ellen?" upitao sam je. To ju je slomilo i oči su joj se napunile suzama. Obgrlio sam je oko ramena. "Pođimo. Znam kako vam je. On vam je bio blizak rođak!"

Bezglasno je plakala. Ubrzo su je minuli grčevi jecaja. Podigla je glavu i pogledala me kroza suze. Dvaput je zaustila prije nego što je uspjela progovoriti.

"Nije to zbog ujaka Rolloa" rekla je. "Potreslo me kad su mi javili, no smirila sam se čim sam shvatila da je ujak nestao zauvijek i da mu više nema pomoći. Zabrinuta sam zbog Marka. Moga muža."

"Zašto zbog njega?" "Uhapsili su ga." "Tko? Zbog čega?"

"Dva policajca. Rekli su da je ujak Rollo udaren Markovim automobilom. I da je to učinjeno namjerno." Prošao ju je drhtaj.

"Odveli su ga prije dva sata!"

"Kakav automobil ima Mark?"

"Buick." "Svijetloplav?"

"Da!"

"Model star tri godine?"

"Da!"

"S bijelim gumama sprijeda i crnima otraga?"

"Da!"

Momak je bio u nevolji, u gadnoj nevolji.

"Dobro" rekao sam. "Što se još dogodilo?"

"Upitali su Marka poznaje li doktora Rolloa Butlera. Potvrdio je i rekao da je doktor moj ujak. Nakon toga su ga upitali gdje je bio u četiri sata. Odgovorio je da je bio u uredu i radio. Nisu mu povjerovali. Onda su mene upitali znam li voziti. Rekla sam da ne znam, da nisam nikad učila upravljati automobilom. Stavili su Marku lisičine i odveli ga. Htjela sam poći s njim, no nisu mi to dopustili. Bila sam veoma prestrašena. Pokušala sam vam telefonirati, no nitko se nije odazivao. Nisam mogla izdržati više u stanu pa sam došla ovamo"

Donja joj je vilica na tren izmakla kontroli, no odmah je stisla usne i pogledala me preklinjući.

"Molim vas, gospodine Jordane, ja.."

Zazvonio je telefon. Podigao sam slušalicu.

"Odvjetnice?" začuo sam odnekle poznat glas.

"Da, ja sam."

"Detektiv Hahn. Potrebni ste nam radi prepoznavanja. Možete li odmah doći k nama, nakratko?"

"Kamo?"

"Stanica u Četrdeset devetoj ulici"

"Bit ću ondje za dvadeset minuta" rekao sam i spustio slušalicu.

Uhvatio sam Ellen ispod ruke. "Pođite sa mnom. Možda bih mogao urediti da se sastanete s Markom"

U taksiju je šutjela zureći preda se, prstiju isprepletenih u grču.

Malo sam ublažio njezinu napetost nagovorivši je da mi pripovijeda o Butleru. Kao dječak, liječnik je bio sramežljivi plah. Potražio je spas u knjigama. Ovdje je našao područje na kojem se mogao natjecati s drugima, na kojem se mogao isticati. Mišice su mu omlohavjele, no mozak mu je postao otporan. U koledžu je bio odličan učenik, a na medicinskom je fakultetu stekao sjajne svjedodžbe. No trauma što ju je vukao iz djetinjstva - zbog odbojnog odnosa okoline prema njemu - kao i kompleks ružnoće i neprivlačnosti za djevojke učinili su svoje: otupio mu je osjećaj za društvenost. Postao je usamljenik, izgubljen u svomu radu i zanimanju.

"Jeste li ga često viđali?" upitao sam.

"Dolazio bi na večeru otprilike jednom na mjesec!"

"Kako se slagao s Markom?"

Oklijevala je, grizući usnu.

"Pa... nisu imali baš mnogo toga zajedničkog!"

Znao sam da govori istinu. Liječnik je kod mene načinio oporuku kojom je Ellen imenovao jedinom nasljednicom. Nisam

126

znao niti čak mogao slutiti koliki je liječnikov imetak, no bilo mi je jasno da mora biti pozamašan. Ellen je, očito iznenada postala bogatašica.

Grčevito me povukla za rukav.

"Mark nema nikakav razlog zbog kojega bi ubio ujaka. Kako su samo mogli pomisliti..."

Bilo mi je teško da je razočaram, no imala je pravo na to da dozna istinu. Ionako bi se sve vrlo brzo razjasnilo. Rekao sam joj sve o oporuci, o nasljedstvu; zapanjila se i gurnula zglobove prstiju među zube. U nevjerici, lagano je odmahivala glavom.

S obje strane ulaza u policijsku stanicu u Četrdeset devetoj ulici gorjela su zelena svjetla. Okoliš podjednako zapušten kao i oko svih ustanova u istočnom dijelu grada. Popeli smo se jednim krakom stuba koji nas je doveo u predvorje u kojem je neki čovjek, zastrašujuće krupan, sjedio na drvenoj klupi uza zid i promatrao policijskog stenografa kako marljivo kucka po pisaćem stroju. Ugledavši Ellen, div je brzo ustao i pošao prema njoj, a lice mu je poprimilo ozbiljan izražaj.

"Gospođo Brvant" obratio joj se "sve je to neugodna strašna zabuna. Uvjeren sam da će sve biti dobro." Očinski ju je potapšao po nadlaktici. "Čim sam čuo za to telefonirao sam vam kući, no bili ste izišli. Pomislio sam da biste željeli da pozovem svoga odvjetnika!"

"Hvala vam, gospodine Korvine. Vrlo ste ljubazni, no mislim da to neće biti potrebno. Ovo je Scott Jordan, naš odvjetnik. Scotte, da vas upoznam s Charlesom Korvinom, Markovim poslodavcem"

Korvinu je moglo biti oko četrdeset pet godina. Imao je grubo, četvrtasto lice. Bio je mišićav, djelovao je čvrsto i samosvjesno. Znao sam da je posrednik za trgovinu nekretninama u

predgrađima i da ima poslovnicu u središtu New Yorka, u kojoj je radio Mark.

"Čuo sam o vama, Jordane. Drago mi je što samo se upoznao i.

Uvjereno sam da je Mark u dobrim rukama, Ellen."

Zahvalio sam na pohvali, kimnuvši. No umirao sam od čuđenja i radoznalosti kako se tako brzo stvorio u policiji.

"Je li ih Mark zamolio da vas pozovu, Korvine?"

Odmahnuo je glavom.

"Mark im je rekao da je bio u uredu cijelo poslijepodne, da je otišao tek u šest sati. Pozvali su me da to potvrdim"

Djelotvoran alibi, pomislio sam. Ako je dokaziv.

"I što ste im rekli?"

127f

Napadno je slegnuo ramenima.

"Nisam bio ondje. Otišao sam iz ureda u tri na arhitektonsku izložbu, da pogledam neke nove građevinske materijale!"

Na vratima se pojavio Hahn.

"Stigli ste, odvjetnice! Uđite ovamo. Ostali neka ostanu gdje jesu."

Mark Brvant sjedio je na rubu stolca. Rukama je čvrsto obuhvatio koljena, tako da su mu pobijeljeli zglobovi. Doimao se tupo i umorno.

"Zdravo, Mark" pozdravio sam ga.

Pokušao se nasmiješiti, no samo je iskrivio usta. De Castro, pokraj njega kao neboder, obratio se meni:

"Možete li ga identificirati, Jordane?"

"Razumije se" rekao sam. "To je Mark Brvant"

"Nisam to mislio. Prepoznajete li ga kao vozača buicka koji je ubio Butlera?"

"Ne prepoznajem, vjerujem da sam bio posve jasan i određen.

Jedva sam mogao nazrijeti vozačevo lice u trenutku nesreće!"

Mark je okrenuo brigom izmučeno lice prema meni i patetično odmahnuo glavom.

"Ne, Jordane, dajem vam časnu riječ da ja to nisam učinio..!"

"Tišina!" prekinuo gaje De Castro.

"Jeste li uvjereni da je to bilo njegovo vozilo?" upitao sam policajca.

"Posve siguran. Opis automobila odgovara do sitnica, a momci u laboratoriju našli su u razbijenom reflektoru dlačicu što potječe s tkanine od koje je Butlerov ogrtač"

Mark je podigao glavu, a glas mu se stanjio, gotovo na granici histerije.

"Kleveću me! Hoću odvjetnika!"

"Imate ga" rekao sam. "Mene. Vaša me žena malo prije zamolila da vas zastupam, Mark!"

"Čekajte malo" umiješao se Hahn na svoj, blag način. "Ne stavljate li sebe u škripac, odvjetnice? Vi ste jedini očevidac i državni tužilac će vas zacijelo proglasiti krunskim svjedokom. Kako ćete, do vraga, nastupiti protiv okrivljenika i istodobno ga zastupati?" Razumije se, detektiv je imao pravo. Bio sam u doista neobičnu položaju. No svoje sam svjedočenje mogao ograničiti samo na prepoznavanje vozila, a ne i vozača. Tad mi je u glavi sijevnula spasonosna zamisao. Ako je Markov automobil bio ukraden s parkirališta, kradljivac ga ne bi mogao vratiti na isto mjesto. Naći prazan prostor u New Yorku pravi je zgoditak i mjesto bi u međuvremenu zacijelo zaposjeo netko drugi.

"Jeste li automobil našli na istomu mjestu na kojemu ste ga parkirali?" upitao sam Marka.

"Jesam. Bio je na parkiralištu. Čuvar mi ga je dovezao kad sam mu pokazao potvrdu!"

"Jeste li opazili da je svjetiljka razbijena?"

"Nisam. Momak je dovezao automobil natraške pa nisam vidio prednji dio sve dok nisam došao kući, a i tad nisam znao što se dogodilo"

"Nije li Korvinova tajnica bila s vama u uredu cijelo poslijepodne?"

Tužno je odmahnuo glavom.

"Već dva dana ne dolazi na posao zbog gripe. Zbog toga sam i morao čamiti u uredu." .

"Dobro dođe svaki cent, je li tako, Brvante?" umiješao se De Castro. "Trebalo vam je novca, ha?"

"Nije o tomu riječ. Imam unosno zaposlenje!" "Ipak, ne bi bilo naodmet ako bi vaša žena naslijedila nekoliko svežnjeva novčanica, ha?"

"Ja... ja nikad ne bih mogao ubiti čovjeka radi novca!" "Imamo dokaze protiv vas, čovječe. Motiv, sredstvo, priliku. Zašto sve ne ispričovijedate? Tako biste druge spasili od mnogih neugodnosti."

"Dobro je, Mark" rekao sam. "Ispravovijedali ste im svoju priču. Odsad šutite. Kao da vam je netko odrezao jezik: ni riječi više." "Zdušno pomažete" dobacio mi je De Castro. 'A što ste očekivali? On je moj klijent... A sad bih vas, gospodo, molio da me ispričate, imam druga posla."

U taj drugi posao bio je uključen i posjet parkiralištu koje je koristio Mark Brvant. Nitko se ondje nije sjećao buicka ni vremena kad je koji automobil dovezen, a kad odvezen. Nekoliko stotina vozila neprestano je ulazilo ili izlazilo.

Drugi je posao uključivao i posjet ordinaciji doktora Butlera. Nancy Cook upravo je telefonirala, no ipak me dospjela pozdraviti smiješkom i toplim pogledom.

"Kako ste?" upitao sam je kad je završila razgovor. "Nisam loše. Otkazala sam većinu sastanaka, a s drugim sam se liječnikom dogovorila da preuzme najhitnije slučajeve."

"Izvršno. Pođimo u drugu sobu. Želio bih vam postaviti nekoliko pitanja, a ondje ćemo imati više mira!"

Ušli smo u ordinaciju. Nancy je sjela upitno me gledajući. "Vidiš, Nan" rekao sam, "ti si provela mnogo vremena uz doktora i vjerojatno ga upozнала bolje od ikoga." Kimnula je s razumijevanjem.

"Vjerujem da je doista tako!"

"Ima li nešto u njegovu osobnom životu što bi mi bilo zanimljivo? Je li s nekim prisnije prijateljevao?"

"Čini mi se da su mu se Korvinovi bili prilično približili u toku posljednjih šest mjeseci. Znam da je ušao i u poslovno ortaštvo s njima."

"U kakvu vrst ortaštva?"

"Doktor je kupio dionice Korvinove agencije za trgovinu nekretninama!"

"Za koliko svotu?"

"Za pedeset tisuća dolara!"

Zazviždao sam od iznenađenja.

"Jesi li sigurna u to?"

"Sjećam se da sam među njegovim bankovnim dokumentima vidjela ovjereni ček, a onda mi je rekao o čemu je riječ. Vidjela sam i vrijednosne papire. Vjerujem da su još u njegovu pisaćem stolu. Nikad nije nalazio vremena da ode do svoga bankovnog pretinca!"

"Kako se upoznao s Korvinovima?"

"Oboje su mu bili pacijenti. Zapravo, ona žena koju si vidio ovdje jučer, u doba nesreće, bila je Leila, žena Charlesa Korvi-na."

Lupio sam se prstima po čelu.

"Pa da! Kako to nisam skopčao. Od čega boluje?"

"Ni od čega. Hipohondrija, uglavnom. On je bolesnik!"

"On?" iznenadio sam se. "Doima se zdravijim od nosoroga" •

"Dojmovi nisu pouzdani. Čovjek ima slabo srce." Odlepršala je do ormara s dokumentacijom, izvukla jedan karton i stala čitati.

"Bolesnik osjeća boli ispod prsne kosti te u lijevoj ruci, od ramena do vršaka prstiju. Slabokrvan je, bilo mu je ubrzano, kratka je daha" Podigla je pogled i rekla: "Tipični simptomi angine pektoris!"

Razmišljao sam o tomu nekoliko trenutaka.

"Vrlo čudno. Ako je Korvin tako bolestan, zašto je doktor uložio toliko novca u njegovo poduzeće?"

"To ne znam" odgovorila je zagonetno se smijuljeći.

"Osim ako ga nije na to nagovorila Leila Korvin!"

Prijekorno sam je pogledao.

"Čuj, Nan, ti prešućuješ. Budi jasna, molim te. Je li bilo nešto između njih dvoje?"

"Nisam sigurna. Uostalom Leila Korvin izvanredno je privlačna žena, a doktor Butler bio je..!"

"Neprivlačan, da ne budemo grubi" prekinuo sam je. "Ne-sklapna kombinacija, to dvoje. Što te navelo na onu pomisao?"

130

"Pa... zbog nečega je ona dolazila ovamo vrlo često, a doktoru ju je izvodio nekoliko puta na večeru!"

"Je li to nešto loše? Možda je to tek znak pažnje obiteljskog prijatelja koji se trudio da ženi prekrati vrijeme dok joj muž mora raditi dokasna?"

Izazovno je slegla ramenima.

"Pripisi to ženskoj intuiciji, Scotte. Mi imamo šesto čulo za takve stvari. Osim toga, vidjela sam kako ga gleda. Nipošto poslovno." Zastala je, a oblik luka obrva odao je da se uozbiljila. "Osim u toku jednoga ispada."

"O-pa!"

"Prošli su se tjedan posvađali. Sjećam se toga jer je doktor Butler rijetko kad podizao glas. Svađa je bila kratka, a njegove su riječi bile nejasne kroz zatvorena vrata, no zvučale su srdito. Osim toga, kad je ona jučer telefonirala da bi ugovorila sastanak, doktor se držao vrlo hladno!"

Sjeo sam i o svemu malo promozgao, pokušavajući dovesti u uzročnu vezu nove podatke. Naposljetku sam rekao:

"Gdje su ti vrijednosni papiri?"

Otišla je za pisaći stol, otvorila ladicu i iz nje izvukla omotnicu. Gurnula mi ju je preko stola. Na omotnici je bilo nemarno načrčkano: "Korvinova trgovina" Omotnica je bila otvorena. U njoj sam našao dva papira: poništeni ček od pedeset tisuća isplaćenih na ime Charlesa Korvina i vrijednosni papir u vrijednosti od dvadeset pet dionica. Dionice su glasile na ime Leila Korvin, a na poleđini vrijednosnog papira nije bilo označeno da su poništene. To je značilo da svaka obveznica vrijedi dvije tisuće dolara. Nije loše.

Promatrao sam papir nekoliko trenutaka, a onda ustao.

"Hoćemo li danas na večeru, Nan?"

"Vrlo rado!"

Nagnuo sam se preko stola prema njoj, a ona mi je pružila svilenkast obraz da ga poljubim.

Trg Foley, Sud za zločine. Kao branitelj optuženika imao sam povlasticu da se mogu sastati s Markom Brvantom u sobi za razgovore. Čim su ga doveli, opazio sam da je proveo nesanu noć. Markovo je lice bilo blijedo i iscrpljeno. Tijelo mu je bilo tromo, hodao je potišteno, gegajući se. Dodao sam mu kutiju cigareta, on je primio dar posve ravnodušno.

"Nemojte se predavati, Mark" rekao sam mu. 'Ako se ne priberete, teško ću vam pomoći. Potrebna mi je vaša suradnja."

'A što mogu učiniti?" upitao je. "Ne pristaju ni na jamčevinu!"

131"Možete odgovoriti na neka pitanja. Sjednite. Pokušajte se opustiti!" Svalio se na stolac. Lice mu je bilo posve bezvoljno.

Nastavio sam: "Ponajprije, možete mi pripovijedati o Korvinovom poduzeću. Kako je Korvin poslovao?"

Grlo mu je podrhtavalo, no bez glasa. Onda je ovlažio usne.

"Ja... ja... lagao sam o tomu detektivima. Poduzeće je slabo poslovalo. Imali smo za vratom vjerovnike. Već dva tjedna nisam primio plaću"

"Je li vas doktor Butler ispitivao o poduzeću?"

"Nijel"

"Jeste li znali daje on uložio priličnu svotu u taj posao?" ! Oči su mu se raširile. • "Nisam" odgovorio je. "Nisam to znao"

"To je istina. Je li Korvin pokušavao naći novac još negdje?"

"Neprestano je to pokušavao. Uvijek je igrao golf s ljudima na koje je računao da bi mu mogli biti jamci, a odbojku je u klubu igrao najčešće s bankovnim službenicima. Kamčio je novac gdje je stigao."

"Poznajete li dobro Leilu Korvin?"

"Nekoliko su nas puta pozvali na večeru."

"Čini se da se dobro slažu, je li, Mark?"

"Ona voli njega, a on nju. To svatko vidi. Ona ne bi ni pogledala drugog muškarca:'

"Pričajte mi o jučerašnjem danu. Jeste li cijelo vrijeme bili sami u uredu?"

"Samo poslije podne:'

"Što je zapravo vaš posao?"

"Pomažem proračunavati cijenu gradnje. Kupujem građu i organiziram otpremu. Ponekad i nadzirem ostvarivanje projekta:1
"Što mislite, može li se poduzeće održati?"

"Ne znam" odgovorio je.

Kao da ga je oporavio taj razgovor; kao da su mu tijelom opet potekli životni sokovi. Ako ništa drugo, barem je osjetio da netko vodi brigu o njemu i suosjeća s njim. Upitao je može li vidjeti Ellen, a ja sam mu obećao da ću sve učiniti da mu to omogućim. Kad su ga odvodili ramena mu nisu više bila tako opuštena, čak se uspio jedva zamjetno nasmiješiti.

Korvinovi su živjeli u jednoj od onih čvrsto građenih starih kuća na Riversideu. Leila mi je otvorila kad sam pozvonio. Bila je odjevena u dugu haljinu od zlaćanog lamea, dugu tamnu kosu splela je u dvije punde na zatiljku. Kad me ugledala licem joj je preletjela sjenka iznenađenja, a onda je visoko podigla obrvu, kao da me želi nešto upitati.

132

"Smijem li ući?" rekao sam. Sjetila se svoga društvenog položaja.

"Razumije se, gospodine Jordane!"

Dnevna je soba bila elegantna, a iz nje se pružao predivan vidik na rijeku Hudson. Pokućstvo nije bilo najmodernije, no tako glomazne prostorije ne postoje u suvremenim kućama i ne može ih se opremiti.

"Charles!" pozvala je. "Imamo gosta." Pojavio se Korvin, vežući pojas kućne haljine. Prepoznao me i pristupio mi. Srdačno mijе pružio ruku. Ponudio mijе da biram piće: konjak, džin, viski, i svašta drugo. Odmahnuo sam glavom. Ponudio mijе i cigaru. I to sam odbio. Ponudio mijе stolac, a to sam prihvatio.

"Jeste li razgovarali s Markom?" upitao me. . ; "Upravo sam se vratio sa sastanka s njim:" "Kako je?"

"Potresen, zbunjen, zaplašen."

"Posve razumljivo. I prirodno. Tko bi se osjećao drukčije u takvim uvjetima? No on je nedužan, dakako, i to posve nedužan. Možete li mu pomoći na bilo koji način?" "Pokušavam to."

"Mogu li ja što pomoći?" upitao je Korvin. "Možete, ako to doista i želite." "Dakako, želim. Kako?"

"Tako što ćete poći sa mnom do nekoga vjerodostojnog liječnika koji će vas pregledati."

Korvinu je zadrhtala donja vilica. Oči su mu se smrkle, a kratkim, ostrim pogledom očešao je ženu. Oboje je odjednom zašutjelo, a onda je Korvin progovorio sporo, odmjerenim riječima:

"Bojim se da vas nisam shvatio, Jordane. Kamo zapravo ciljate?"

"Pokušavam riješiti zagonetku" rekao sam. "Ovu: kako čovjek koji ima teške srčane tegobe može sebi priuštiti da igra golf i odbojku?"

"Zdravlje mi se popravilo i nisam više bolesnik." "Je li, Korvine? Vidio sam vaš zdravstveni karton u Butlerovu arhivu. Obratili ste se Butleru zbog tegoba. A one su sve odreda glavni simptomi koronarnog oboljenja. Znam da je doktor bio častan i pošten čovjek. Zacijelo vam je bio preporučio odmor, možda i malo laganoga nezamarajućeg golfa, ali nipošto odbojku. Nizašto. To je ipak previše naporan sport. Baviti se njime sa srcem kakvo je vaše bilo bi samoubilački, a vi mi se ne činite kao čovjek koji želi sebe uništiti. Vjerojatno vam ja prepisao i lijekove.

133Digitalis, nitroglicerina, heparin. Možete li mi imenovati makar jednoga ljekarnika kod kojega ste kupovali te lijekove? Bojim se da ne možete"

'Ako je Butler postavio takvu dijagnozu, bio je u očitoj zabludi:'

"Rollo Butler? Čovjek na takvu glas, čovjek takve prošlosti, takva iskustva? Sumnjam u takvu mogućnost:'

"Nitko nije imun od pogrešaka:'

'Ali ne od takvih. Žalili ste se na oštru bol ispod prsne kosti:'

"Loša probava, rekao sam mu"

"Bilo je i drugih simptoma, Korvine. Ponajprije, ubrzano bilo. Dakako, ta se pojava može izazvati i na umjetan način, benzedrinom i deksedrinom, pa naglim penjanjem uza stube ili trčanjem oko bloka zgrada, što je ujedno moglo u vas izazvati bljedilo koje je doktora navelo na to da posumnja na slabokrvnost"

Kucavica ispod zategnute kože njegove sljepoočice vidljivo je pulsirala.

"Zbog čega bih sve to činio?"

"Da biste uvjerali doktora kako su vam dani odbrojani"

'Ali zbog čega? Zašto?' Korvin je uporno pokušavao iščačkati iz mene što zapravo znam.

"Da biste mu ulili nadu. Romantičnu nadu. Osjećaj koji nije imao priliku doživjeti nikad u svomu emocionalno ispraznom životu. Bio je nelijep čovjek okružen svijetom koji cijeni i nagrađuje ljepotu. Bio je usamljen i ranjiv, pa je vaša žena lako mogla odigrati ulogu mamca. Zavarala ga je umiljavanjem i obećanjima, bila je prva privlačna žena koja ga je ikad ohrabrivala i jadni je nesretni naivčina nasjeo. Bio je preslab da se odupre i da pro-zre igru!"

Korvin se kratko nasmijao; ružan glas probio se između njegovih iskrivljenih usana.

"Mislite li da bi me moja žena ikad napustila radi Butlera?"

"Nikad to ne bi učinila" rekao sam. "Čak ni kad biste umrli. On joj ništa nije značio, važan joj je bio samo njegov novac. Novac koji vam je bio tako potreban. Vaša je žena smekšala doktora toliko da vam je posudio novac. Pedeset tisuća dolara. Vidio sam isplaćen ček"

"To nije bila pozajmica. Prodali smo mu dionice."

"Vidio sam i vrijednosne papire. Glase na ime vaše žene, a ne na Butlerovo, tako da sam iz toga mogao izvući jedini mogući zaključak. Novac ste posudili od doktora, a obveznice ste mu dali tek kao prividno pokriće"

"Prodali smo mu papire, vjerujte mi" Glas što ga je i dalje protiskivao kroz zube postao je hrapav.

"Još gore za vas" rekao sam. "U tom ste slučaju krivi i za prijevaru i obmanu. Prodavali ste po dvije tisuće dolara dionice poduzeća koje je u bankrotu. To je u ovoj zemlji krivično djelo. Kazna za nj je zatvor. Možete, eto, birati između dva krivična djela, odlučite se za koje hoćete. No, čim ste se dokopali novca, vaša žena nije ostvarila ništa od onoga što je bila obećala doktoru"

"Ništa mu nisam obećavala" otresito je rekla Leila Korvin.

'A ja tvrdim da jeste. I da je Butler osjetio promjenu, vašu iznenadnu hladnoću i nezainteresiranost. Spočitnuo vam je to i među vama je izbila žestoka prepirka"

"To je laž!"

"Imam dokaz. Medicinska je sestra čula svađu" Ovaj sam put zaista lagao. "Prisluškivala je i čula dovoljno da može svjedočiti na sudu"

"Što će svjedočiti, do đavola?" Korvin je podigao glas.

"To da ste ga prevarili, da ste od njega napravili budalu, da ste mu uzeli novac, da ste odglumili srčani napad tako da mu je vaša žena mogla obećati ono što nije namjeravala nikad izvršiti. A kad je shvatio istinu, kad je zaprijetio da će podnijeti prijavu javnom tužilaštvu, da će vas optužiti zbog prijevare, vi ste se uplašili, uhvatila vas je panika. Pobojali ste se da ćete morati vratiti novac. Prijetio vam je i da ćete završiti u zatvoru. Imali ste samo jedan izlaz. Butlera je trebalo utišati, ušutkati."

Napetost je bila na vrhuncu. Korvin se ukočio, lice mu se ovaložilo znojem i požutjelo ispod preplanule puti. Rekao sam:

"Vaša je žena telefonirala u njegovu ordinaciju i ugovorila sastanak, kako biste znali kad će se doktor vratiti iz bolnice. Iz Markovog ste ogrtača ukrali potvrdu s parkirališta i ključeve od automobila kojim ste se zatim odvezli u Aveniju East End. Zaustavili ste se u blizini ordinacije i čekali da se doktor pojavi. Vidjeli ste ga kako izlazi iz taksija i prelazi ulicu; tad ste dali gas i ubili Butlera. Sve je bilo dobro izračunato unaprijed. Nikakav zločin u afektu. A Mark vam je poslužio kao savršeno žrtveno janje. Automobil je bio njegov, nitko mu u uredu nije mogao potvrditi alibi, a zamašno nasljedstvo za njegovu ženu bilo je izvrstan motiv. Sve vam je išlo u račun. Sve osim istine i činjenice da ste ipak amater u tim stvarima."

Leila Korvin je drhtala, koža joj je bila bijela kao papir, a ruke je pružila da se pridrži za stolac. Korvin je učinio posljednji pokušaj. Pokušao se pribрати i hiniti sigurnost, no ubrzo se slomio.

Nastavio sam:

"Policajci će ispitati vaš alibi za te kritične sate. Imaju za takav posao iskustvo, ljude, novac, vrijeme. Iščeprkat će nekoga tko vas je vidio u Markovu automobilu. Naći će na buicku i vaše otiske 135prstiju. A možda i končić ili prašak iz vašeg džepa na ključu automobila. Zapanjit ćete se kad budete vidjeli što sve znaju i mogu ti momci u kriminološkom laboratoriju. A ovdje je i novac,

Korvine, onih pedeset tisuća, pa prijevara, pa Butlerova svađa s vašom ženom. Propali ste, Korvine, propali!"

Obrazi su mu poprimali sve nezdraviju boju, stas kao da mu nije više bio divovski, kao da su mu se smanjivale čak i kosti. Doimao se krajnje loše, dovoljno razdrman da sve prizna. Nisam ni najmanje suosjećao s njim dok sam okretao brojčanik telefona, nazivajući Odjel za umorstva.